

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม

ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Guidelines for Reinforcement of the Buddhist Community and the
Muslim Community in Suratthani.

โดย

นายประสิทธิ์ พันธวงษ์

ดร.สามารถ บุญรัตน์

นายบุญรัตน์ ครุฑคง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอเรียนวิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พ.ศ. ๒๕๕๙

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610759205

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวพุทธและมุสลิม

ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Guidelines for Reinforcement of the Buddhist Community and the
Muslim Community in Suratthani

โดย

นายประสิทธิ์ พันธวงษ์

ดร.สามารถ บุญรัตน์

นายบุญรัตน์ ครุฑคง

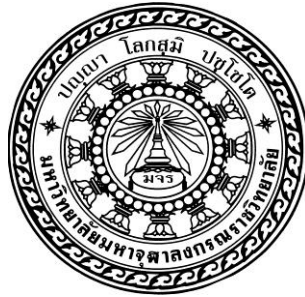
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พ.ศ. ๒๕๕๙

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

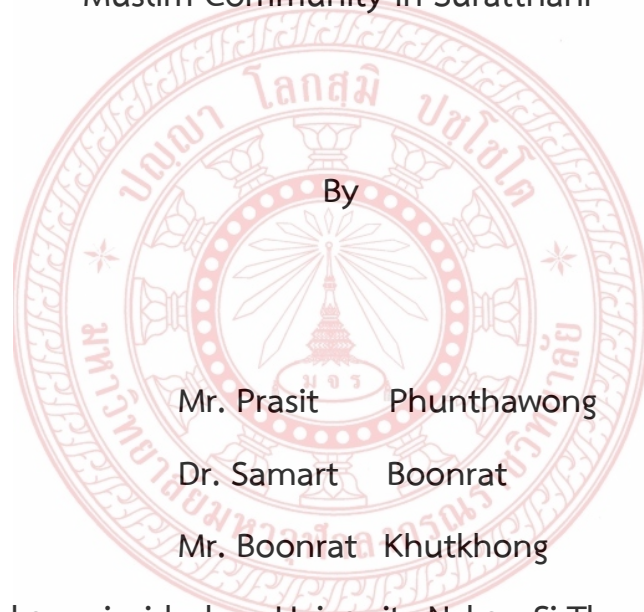
MCU RS 610759205

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The Guidelines for Reinforcement of the Buddhist Community and the
Muslim Community in Suratthani

Mr. Prasit Phunthawong

Dr. Samart Boonrat

Mr. Boonrat Khutkhong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus

B.E. 2559

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610759205

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
ผู้วิจัย	นายประสิทธิ์ พันธวงษ์ ดร.สามารถ บุญรัตน์ และนายบุญรัตน์ ครุทคง
ส่วนงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ปีงบประมาณ	๒๕๕๙
ทุนอุดหนุนการวิจัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (๑) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (๒) เพื่อศึกษาทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน (๓) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การวิจัยนี้เป็นการใช้วิธีการศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลวิเคราะห์โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบ ILCOA MODEL ดอกไม้แห่งสันติภาพเป็นกระบวนการและรูปแบบการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยอาศัยกระบวนการแห่งความสัมพันธ์ ๕ ประการ คือการผสมผสานวิถีชีวิต กระบวนการเรียนรู้ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน และมีกิจกรรมต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์ทุกประเด็นขาดประเด็นหนึ่งประเด็นใดไม่ได้ เพราะการสร้าง ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของตนเอง ส่งผลให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง นำไปสู่การพัฒนาจังหวัดที่เข้มแข็งในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ : รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, ชุมชนชาวไทยพุทธ, ชุมชนชาวไทยมุสลิม, บริบทด้านศาสนาและวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพุทธและชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

Research Title: The Guidelines for Reinforcement of the Buddhist Community and the Muslim Community in Suratthani

Researchers: Mr. Prasit Phunthawong
Dr. Samart Boonrat
Mr. Boonrat KhutKhong

Department:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus.

Fiscal Year: 2559/2016

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

There are three purposes of this research as followed: 1) to analyze revise the relationship of the religious and the culture for reinforcement of the Buddhist community and the Muslim community in Suratthani, 2) the structural theory to revise the relationship of the religious and the culture for reinforcement of the Buddhist community and the Muslim community for reinforcement of the community 3) Synthetic the guidelines for reinforcement of the Buddhist community and the Muslim community in Suratthani

This is to research the document based approach and the field study conducted by in-depth interview as its research tool. The raw data are reviewed by the content analyses. The descriptive analysis is used for research findings presentation.

The findings emerge that the “LLCOA MODEL” Flower of peace is the appropriate processes and guidelines to strengthen the Buddhist community and the Muslim community in Suratthani. The process of relationship between the five global processes incorporating lifestyle, learning process, community leader recognized, community leader inside recognized, activities process. These are equally important aspects that are not capable to fail any of them. As the equivalent, the cultivation of cultural relationship influence to the reinforcement of both Buddhists and Muslims community in Suratthani. It could be a part of the way of life due to stability and wealthy; lead to further development.

Keywords : The Guidelines for the Community Reinforcement, The Buddhist Community, The Muslim Community, The Context of Religious and Culture of Buddhists and Muslims in Suratthani.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ เรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งหลายบุคคลที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบรายงานการวิจัยฉบับนี้ ทุก ๑๕ รูป/ท่าน ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงให้รายงานการวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาประจวบ ปณฺญาทีโป (ดร.) ผู้อำนวยการโครงการขยายห้องเรียน และพระมหาติลกรัศมี วิฑิตจาโร อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการเชิงพุทธ ขอขอบคุณ รศ.สมเกียรติ ตันสกุล เรือโทผศ.ดร.อนันต์ ใจสมุทร ผศ.सानิตย์ บุญชู ดร.สุริยะะ แซ่มศรีรัตน์ และ นายทรงยศ ยอดดนตรี ที่ได้ช่วยในการตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือการวิจัยให้สมบูรณ์

ขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ที่ได้อนุมัติทุนงบประมาณในการใช้จ่ายในการวิจัยเพื่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณดร.สามารถ บุญรัตน์ และอาจารย์บุญรัตน์ ครุฑทอง ที่ช่วยในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และกิจกรรมอื่นๆ ทำให้เกิดผลงานวิจัยอันเป็นคุณูปการที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

ขอขอบคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์โครงการขยายห้องเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช วัดพัฒนาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีส่วนในการทำให้งานวิจัยฉบับนี้แล้วเสร็จด้วยดี จึงขออัญเอาคุณของพระรัตนตรัย และบารมีธรรมของหลวงพ่อดำ นารโทยอดิตเจ้าอาวาสวัดพัฒนารามที่ชาวสุราษฎร์ธานีเคารพนับถือได้โปรด อำนวยอวยพรให้ทุกท่านเหล่านั้นจงประสบแต่ความโชคดี มีชัยในการดำเนินชีวิต ปราศจากความทุกข์กายและใจ มีจิตผ่องใส สดชื่น รื่นรมย์สมตามความปรารถนาทุกประการ เทอญ ๓

นายประสิทธิ์ พันธวงษ์ และคณะ

๒๗ กันยายน ๒๕๕๙

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๒
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย.....	๓
๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๔
๑.๕ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	๕
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๖
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน.....	๖
๒.๒ ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่.....	๘
๒.๓ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม.....	๑๑
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและ ชาวไทยมุสลิม.....	๑๖
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๘
๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๒๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๓๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๓๐
๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	๓๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๓๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๓๒
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๓๒

บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๓๓
๔.๑ บริบททั่วไปจังหวัดสุราษฎร์ธานี	๓๓
๔.๒ สภาพสังคมทางวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี	๓๖
๔.๓ การผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	๔๔
๔.๔ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนชาวพุทธและ มุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	๔๖
๔.๕ ทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความ เข้มแข็งในชุมชน	๖๕
๔.๖ สักระยะรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมใน จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๗๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๗๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๓
๕.๒ อภิปรายผล	๘๐
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๘๓
บรรณานุกรม	๘๔
ภาคผนวก	๙๐
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ	๙๑
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้ข้อมูลหลัก	๙๓
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๙๕
ภาคผนวก ง บทความวิจัย	๙๘
ภาคผนวก จ การนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์	๑๑๗
ภาคผนวก ฉ ประมวลภาพ	๑๑๙
ภาคผนวก ช ประวัติผู้วิจัย	๑๒๘
สรุปโครงการ	๑๓๒

สารบัญญภาพ

ภาพประกอบที่	หน้า
๑. แนวความคิดของพาร์สันส์เกี่ยวกับการกระทำ.....	๑๐
๒. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๒๙
๓. ภาพถ่ายแสดงอาณาเขตของจังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	๓๓
๔. ภาพถ่ายแสดงศูนย์กลางวัดพุทธในจังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	๔๕
๕. ภาพถ่ายแสดงมัสยิดกลางในจังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	๔๖
๖. แนวความคิดของทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิม เพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน.....	๖๙
๗. สั้งเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมใน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	๗๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำรงชีวิตของมนุษย์จะต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม แต่เนื่องจากมนุษย์อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน จึงย่อมมีวิถีที่แตกต่างกันออกไปทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่แน่นอนและมีจุดมุ่งหมายชัดเจน ส่งผลถึงการตั้งถิ่นฐาน และการขยายตัวของกลุ่มชนตลอดจนการเกิดและพัฒนาการของศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน มีปัจจัยอย่างน้อย ๔ ประการ คือ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรภูมิปัญญา และอำนาจการปกครอง^๑ ศาสนาและวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงาม ในวิถีของส่วนรวม วิถีชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้เอาอย่างกันได้^๒ สังคมมนุษย์จึงมีพัฒนาการเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาตามลำดับ แต่ในสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มชนที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรม หรือมีเชื้อชาติและศาสนาแตกต่างกันมาอยู่รวมกัน ก็ย่อมจะมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งและความไม่เข้าใจทั้งในด้านของศาสนาและวัฒนธรรม และเป็นสาเหตุของความแตกต่างจนกลายเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม และในสิ่งจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประวัติศาสตร์ความขัดแย้งมายาวนาน^๓ ประกอบกับเหตุการณ์ครั้งตั้งแต่วิกฤต ในปีพ.ศ. ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบันที่ปรากฏผ่านสถานการณ์รุนแรงยืดเยื้อรายวัน ยุทธศาสตร์และนโยบายรัฐที่ใช้ในการแก้ปัญหา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังมีอาจปลดชนวนความขัดแย้งเพื่อสร้างสันติสุข^๔ ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในพื้นที่ได้จนทำให้เกิดภาพของสังคมที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ระหว่างคนไทยพุทธกับคนไทยมุสลิม

^๑ สุธีวงศ์ พงไพบูลย์ และคณะ, *เกาะเทาะสนิมกรีซ : แลวิถีชีวิตใต้ตอนล่าง*, (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๔), หน้า ๗.

^๒ พระยาอนุนามราชธนะ, *วัฒนธรรมและธรรมเนียมประเพณีต่างๆของไทย*, (กรุงเทพฯ : กรมศาสนา, ๒๕๑๔), หน้า ๑๑.

^๓ อมรา พงศาพิชญ์, *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๙. หน้า ๔๕.

^๔ อับดุลการิม รามันห์สิริวงศ์, “ดับไฟใต้ต้องแก้ต้นตอ – รากเหง้าแห่งปัญหาแนวทางสันติวิธีโมเดลน่าจะเป็นคำตอบสุดท้าย,” *เดลินิวส์รายวัน*. ๒๘, ๒๕๕๔.

จากปัญหาดังกล่าว รัฐบาลควรทำอะไรที่ต้องมีกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างจริงจังและให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคีการพัฒนา โดยยึดคนและชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานรากของการพัฒนาการเปิดพื้นที่ทางอำนาจ พื้นที่ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม ความเชื่อ พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ พื้นที่ทางความรู้ พื้นที่ทางสาธารณะ ให้มีการเคลื่อนไหว การแสดงออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธ ต้องสร้างร่วมกัน แสดงออกซึ่งการมีอำนาจ ร่วมกันการเคารพซึ่งกันและกัน การเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และการเต็มใจที่จะแก้ปัญหา^๕ ให้มีสภาพที่พึงปรารถนาในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จึงจำเป็นต้องกำหนดนโยบายการพัฒนาภายใต้จุดร่วมที่เหมือนกันหรือความทรงจำร่วมกันทางสังคมวัฒนธรรมที่มีลักษณะความเป็นมิตรต่อกัน เพื่อเปิดประตูแห่งความเข้าใจให้กลุ่มคนที่มองต่างมุม สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติเชิงปฏิบัติให้ลดน้อยลงหรือหมดไป ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันได้อย่างเต็มใจ

ผู้วิจัยจึงเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยศึกษาชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โดยการค้นหากระบวนการที่ก่อให้เกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ทั้งนี้เพื่อนำมาอธิบายเชื่อมโยงให้เห็นถึงรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมนั้น สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนในสุราษฎร์ธานีท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจอันดีในการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้คนและชุมชนที่ประกอบไปด้วยชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมให้สามารถดำรงวิถีชีวิตอยู่ร่วมกันได้ตามแบบอย่างที่มีจิตสำนึกร่วมแห่งความเป็นมิตรและยอมรับการอยู่ร่วมกันได้ในสังคมพหุวัฒนธรรม สู่ความสันติสุขในสังคมและประเทศไทยได้ในอนาคต

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

๑.๒.๓ เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

^๕ธีรยุทธ์ บุญมี, Road Map ประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : สายธาร), ๒๕๔๗.

๓. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังต่อไปนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยทบทวนเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ วิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (documentary research) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนรวม (non-participant observation) โดยลงพื้นที่สังเกตการณ์ และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเข้าไปสังเกตการณ์วิถีชีวิต การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงกับผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก และเอาข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมาสังเคราะห์ห่อองค์ความรู้โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแนวคิด ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการผสมผสานทางด้าน ศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยมีประเด็นหลัก คือ มีการผสมผสาน วิถีชีวิตเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชุมชนอยู่รวมกันได้ มีกระบวนการเรียนรู้ มีผู้นำที่ได้รับการยอมรับ จากสมาชิกในชุมชน ผู้นำที่ยอมรับจากจากนอกชุมชน และมีการจัดกิจกรรมอยู่ต่อเนื่อง

๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้แก่ กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ระดับ ผู้ปกครองสงฆ์จำนวน ๒ รูป มุสลิมระดับผู้ปกครอง จำนวน ๒ ท่าน นักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนา ชุมชน จำนวน ๓ ท่าน นักวิชาด้านศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน ๒ ท่าน กลุ่มตัวแทนจากผู้นำชาวไทย พุทธและชาวไทยมุสลิมจำนวน ๔ คนและ ตัวแทนผู้ปกครองจังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน ๒ ท่าน รวม ทั้งหมด ๑๕ รูป/คน รวมข้อมูลมาสังเคราะห์ห่อองค์ความรู้จนได้ข้อมูลอิมตัวเพื่อสร้างรูปแบบการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

ชุมชนชาวไทยพุทธและชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้แบ่งการจัดทำแผนการทำวิจัยรวมระยะเวลาในการทำวิจัยทั้งสิ้น ๑๒ เดือนโดย แบ่งเป็น ๕ ระยะ ได้แก่

ระยะที่ ๑ วิเคราะห์ห่อองค์ความรู้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้เวลาประมาณ ๒ เดือน

ระยะที่ ๒ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงกับผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก เพื่อนำองค์ความรู้ไปประกอบเป็นรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและมุสลิมใน

จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปสังเคราะห์ให้เห็นถึงกระบวนการ กลไก และรูปแบบที่ชัดเจนเพื่อประกอบใช้เป็นข้อมูลในการนำองค์ความรู้ และบทเรียนจากการวิเคราะห์เอกสาร ๒ เดือน

ระยะที่ ๓ สังเคราะห์เพื่อนำองค์ความรู้ไปประกอบเป็นรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปสังเคราะห์ให้เห็นถึงกระบวนการ กลไก และรูปแบบที่ชัดเจนเพื่อประกอบใช้เป็นข้อมูลในการนำองค์ความรู้ และบทเรียนจากการวิเคราะห์เอกสาร และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจงโดยใช้ระยะเวลาประมาณ ๒ เดือน

ระยะที่ ๔ การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาสร้างเป็นรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยใช้ระยะเวลาประมาณ ๔ เดือน

ระยะที่ ๕ การสรุปผลการวิจัยเพื่อนำเสนอต่อสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติต่อไปโดยใช้ระยะเวลาประมาณ ๒ เดือน

๔. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยในแต่ละชุมชนซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆ ๕ มิติ คือ (๑) มีการผสมผสานวิถีชีวิต (๒) มีกระบวนการเรียนรู้ (๓) มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน (๔) มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนและ (๕) มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ชุมชนชาวไทยพุทธ หมายถึง ชุมชนที่อาศัยหลักวิถีพุทธในการดำเนินชีวิตของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ชุมชนชาวไทยมุสลิม หมายถึง ชุมชนที่อาศัยหลักวิถีอิสลามในการดำเนินชีวิตของคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

บริบทด้านศาสนาและวัฒนธรรมชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี หมายถึง ความเป็นมาของชนชาติชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในการอพยพและการตั้งรกราก การปรากฏทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับทางสังคมและวัฒนธรรมของไทยพุทธและไทยมุสลิม สภาพสังคมในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี

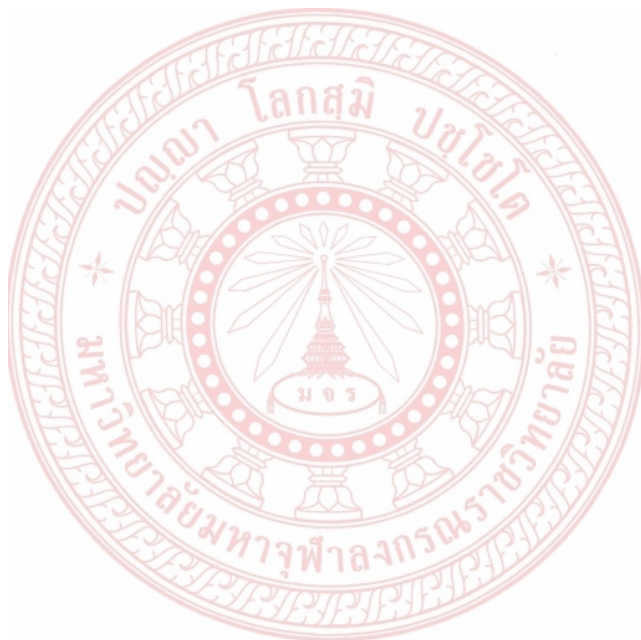
๕. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

๕.๑ ได้ทราบถึงความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม
ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๕.๒ ทำให้ทราบทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้าง
ความเข้มแข็งในชุมชน

๕.๓ ทำให้ทราบการสังเคราะห์รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและ
มุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๕.๔ ทำให้ทราบรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมใน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทนี้เป็นการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มาเสนอไว้โดยการรวบรวมเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๖ ส่วน ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดการวิจัยโดยมีประเด็นหลัก คือ มีการผสมผสานวิถีชีวิต เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชุมชนอยู่รวมกันได้มีกระบวนการเรียนรู้ มีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชน มีผู้นำที่ได้รับการยอมรับนับถือจากนอกชุมชน และมีการจัดกิจกรรมอยู่ต่อเนื่องซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้านหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนรวมถึงภาคีการพัฒนาต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ^๖ จึงต้องผนึกกำลังการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำ และมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่^๗

๑. การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตโดยพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่ม กันร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วม

^๖ วรรณิต พุทธิโกษา, คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้, (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๒๐๑.

^๗ ประเวศ วะสี, การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอบ้าน, ๒๕๔๗), หน้า ๔๗.

รับผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิด วิถีการทำงานของชุมชน บุคลากรของชุมชนภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการมาเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการแก้ปัญหาของชุมชนเอง

๒. การส่งเสริมการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนชุมชน การค้นหาศักยภาพ และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชนรวมทั้งการประชาคม ภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่บนพื้นฐานของชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยในแต่ละส่วนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติ ต่างๆ เช่นมิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางด้านสังคม มิติทางด้านศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่ไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของชุมชนมีความแตกต่างกัน

ลักษณะและองค์ประกอบของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง

อรศรี งามวิทย์พงศ์^๑ ได้กล่าวถึง ชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

๑. ชุมชนที่มีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่นอย่างแน่นแฟ้นทั้ง ๒ มิติ ได้แก่ ในทางกายภาพ หรือ รูปธรรม สมาชิกของชุมชนทั้งบุคคล ครอบครัว มีศักยภาพ มีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันทำ กิจกรรมต่างๆ ทั้งของชุมชนส่วนตัวและส่วนรวมทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การพัฒนาชุมชน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ในทางนามธรรมหรือจิตวิญญาณ คือ สมาชิกของชุมชน มีค่านิยมความเชื่อต่อสิ่งสูงสุดอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรู้สึกผูกพันกัน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน ไม่ทอดทิ้งดูดายกัน เป็นต้น

๒. ชุมชนมีศักยภาพและสามารถในการจัดการตนเอง (self-organization) ได้โดยมีทุน แรงงาน ทรัพยากร เพื่อการยังชีพพื้นฐานทั้งในระดับครอบครัวแม้จะมีการพึ่งพิงภายนอก ก็อยู่ในลักษณะที่ชุมชนมีอำนาจในการจัดการ การเลือกสรร การตัดสินใจ การมีส่วนร่วมสูง ไม่ว่าในด้าน อาชีพ การศึกษา การกินอยู่ ประเพณี การรักษาพยาบาล

๓. ชุมชนสามารถควบคุมและจัดการกับปัญหา (self-regulation) ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง เป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และกลไก กำหนดแนวทางของชุมชนการแก้ไขปัญหาโดย

^๑อรศรี งามวิทย์พงศ์, **กรอบความคิดเพื่อการศึกษาชุมชนอย่างบูรณาการ**, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๔๖.

อาศัยความร่วมมือหรือความสัมพันธ์ภายในชุมชนเป็นหลักไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม เป็นต้น

๔. ชุมชนที่พัฒนาศักยภาพของชุมชนตนเอง ได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ สร้างภูมิปัญญาของชุมชนตนเองในด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ การบริหารจัดการการปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี เป็นต้น มีผลให้ชุมชนมีความรู้และความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและ ถ่ายทอดความรู้นั้นได้อย่างต่อเนื่อง

อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ^๙ ได้กล่าวถึงชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ ๑. มีวัฒนธรรมผสมผสานในการทำกิจกรรม เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชุมชนอยู่รวมกันได้ ๒. มีกระบวนการเรียนรู้ ๓. มีการรวมกลุ่ม ๔. มีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิก ๕. ได้รับการยอมรับ นับถือจากภายนอก ๖. มีการจัดกิจกรรมอยู่ต่อเนื่อง

กรมพัฒนาชุมชน กองอาสาสมัครและผู้นำชุมชน^{๑๐} ได้กล่าวองค์ประกอบของชุมชนที่เข้มแข็งดังนี้

๑. วัฒนธรรม ผูกพันแน่นแฟ้นกับวิถีชีวิตของชุมชนคนในชุมชน
 ๒. จารีตประเพณี กฎ เป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนที่หล่อหลอมประสบการณ์ของชุมชนรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง การสร้างจิตสำนึกการอาศัยร่วม ดำเนินชีวิตไปตามระบบคุณค่าและความคิดความเชื่อ
 ๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการเรียนรู้ของชุมชนชุมชนได้สั่งสมการแพทย์พื้นบ้าน ศิลปหัตถกรรม และการดูแลสุขภาพธรรมชาติ
 ๔. ระบบความสัมพันธ์เครือญาติมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันยึดโยงชุมชนให้เข้มแข็งไม่แตกสลาย
 ๕. ททรัพยากรบุคคล กลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระ อีหม่าม ผู้นำอาสาผู้ทำการเกษตร ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อเป็นการเสริมสร้างดำเนินกิจกรรมสาธารณะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเอง
 ๖. บริหารจัดการทรัพยากร โดยมีส่วนร่วมในทุกส่วนของชุมชนกิจกรรม
 ๗. มีความเป็นธรรมในสังคม
- อมรฤทธิ์ เอมะปาน^{๑๑} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุมชนที่เข้มแข็งดังนี้
๑. มีบุคลากรที่หลากหลาย ที่มีการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ
 ๒. มีเป้าหมายร่วมกันและยึดเหนี่ยวในผลประโยชน์สาธารณะและสมาชิก

^๙ อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ, การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓๙.

^{๑๐} กรมพัฒนาชุมชน กองอาสาสมัครและผู้นำท้องถิ่น, เอกสารประกอบการสัมมนาองค์กรเครือข่ายงานพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

^{๑๑} อมรฤทธิ์ เอมะปาน, กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๙.

๓. มีจิตสำนึกของชุมชนการพึ่งตนเอง รัก และเอื้ออาทรต่อกันและมีความรักท้องถิ่น
๔. มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ
๕. มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
๖. มีการเรียนรู้ต่อกันเป็นเครือข่าย และสามารถติดต่อสื่อสารกันอย่างหลากหลายรูปแบบ
๗. มีการจัดการบริการกลุ่มที่หลากหลายและมีเครือข่ายที่ดี
๘. มีการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
๙. มีการส่งเสริมการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันต่อไป

จากลักษณะและองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งจะต้องประกอบด้วย ๖ ประการดังนี้ ประการที่แรก วัฒนธรรมชุมชนมีความผูกพันแน่นแฟ้นกับวิถีชีวิต ประการที่สอง มีกระบวนการเรียนรู้ที่ของชุมชนได้สั่งสมมาประกอบอาชีพ การดูแลทรัพยากรธรรมชาติรวมไปถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประการที่สาม บุคลากรที่หลากหลาย โดยยึดประโยชน์สาธารณะของชุมชนสมาชิกเป็นที่ตั้ง ประการที่สี่ ผู้นำของชุมชนมีความรู้ความสามารถส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนา ประการที่ห้า ส่งผลได้รับการยอมรับนับถือจากภายนอกชุมชน ประการที่หก ทุกคนมีอิสระในการร่วมคิด ร่วมทำ และตัดสินใจในกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของชุมชนตนเอง เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างเข้มแข็งในชุมชนสู่การพัฒนาที่เข้มแข็งในอนาคต

๒.๒ ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่

ในขณะที่แนวทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมได้ถูกพัฒนาขึ้นพร้อม ๆ กันทั้งในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา แนวทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ได้เริ่มก่อตัวขึ้นในประเทศอังกฤษด้วยเช่นกันภายใต้การจุดประกายความคิดของชุมชนนักมานุษยวิทยา ๒ คน คือ เอ.อาร์. แรดคลิฟฟ์-บราวน์ (A.R.Radcliffe-Brown) และบรอนิสลอฟ มาลินอฟสกี (Bronislaw Malinowski)^{๑๒} ต่อมาทศกอตต์ พาสันส์ นักสังคมวิทยาชาวอเมริกาได้พัฒนาทฤษฎีหน้าที่ ให้สมบูรณ์ขึ้นเป็นโครงสร้างและหน้าที่ (Structural and functional theory) โดยได้เสนอแนวความคิดว่า การกระทำ (Action) มีความสำคัญอย่างมากในการอธิบายถึงระบบสังคม การกระทำ คือการกระทำระหว่างกัน (Interaction) ระหว่างผู้กระทำ (Actor) สถานการณ์ (Situation) จุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ (Goals) วิธีทาง (Means) และแนวคิดของชุมชนผู้กระทำ (Actor's orientation) พัฒนาแนวทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่อีกเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นแนวทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อการวิจัยทางวัฒนธรรมในสายงานมานุษยวิทยาเป็นเวลานานหลายสิบปี

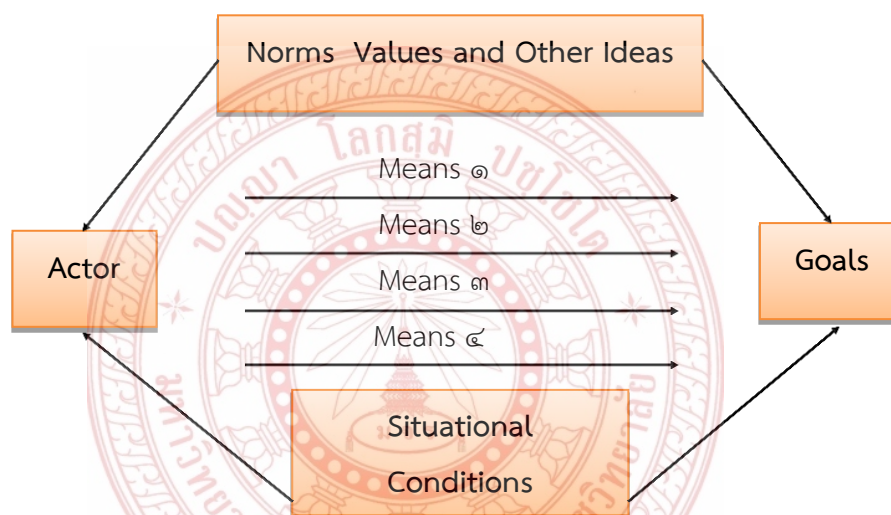
^{๑๒} เพ็ญแข ประจันปัจฉิม, พื้นฐานทางสังคมวิทยาของการศึกษา, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสาทมิตร, ๒๕๒๘), หน้า ๑๕.

สาระแนวคิดที่สำคัญของชุมชนพาร์สันส์เน้นที่การกระทำ (Action) ซึ่งหมายถึงการมีปฏิกริยาโต้ตอบ (interaction) อันมีแง่ที่ต้องพิจารณา ๓ ประเด็น ผู้กระทำ(action) สถานการณ์(situation) และที่สำคัญที่สุดก็คือแนวคิดของชุมชนผู้กระทำ (actor, s orientation)

ผู้กระทำ หมายถึง บุคคลที่มีประสบการณ์ต่างๆ และรู้จักควบคุมสถานการณ์มีวิถีทางต่างๆที่ตั้งไว้ สถานการณ์ หมายถึง เงื่อนไขต่างๆที่ผู้กระทำรู้จักและมีอิทธิพลต่อการเลือกจุดหมายและจะดำเนินการต่างๆไปสู่จุดมุ่งหมายนั้นๆ

แนวคิดของชุมชนผู้กระทำ หมายถึง ค่านิยม บรรทัดฐานและความคิดอื่นๆ ที่ผู้กระทำได้รับอิทธิพลซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้กระทำดำเนินการต่างๆ ไปสู่จุดมุ่งหมายภายใต้สถานการณ์นั้น^{๑๓}

เพื่อความเข้าใจในแนวความคิดของชุมชนพาร์สันส์ดังกล่าวดีขึ้น แสดงเป็นภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ ๑ แนวความคิดของพาร์สันส์เกี่ยวกับการกระทำ

หลักการสำคัญของชุมชนทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ มีดังนี้

๑. ทฤษฎีนี้มองสังคมว่าเป็นระบบหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่สัมพันธ์ซึ่งกันโดยหน้าที่
๒. ระบบสังคมมีขอบเขตแน่นอน มีระเบียบควบคุมตนเอง มีกระบวนการรักษาบูรณาการภายในระบบและมีแนวโน้มที่ส่วนประกอบต่างๆ พึ่งพาอาศัยสามารถรักษาคุณภาพของชุมชนสังคมไว้ได้
๓. ส่วนประกอบของชุมชนสังคม คือ โครงสร้างของชุมชนสังคม ได้แก่ สถาบันต่างๆ ซึ่งมีกลุ่มบทบาทที่มั่นคง แน่นนอน บัญญัติออกมาเพื่อสนองความต้องการทางสังคมบางประการ

^{๑๓} อนันต์ ใจสมุทร, การพัฒนาชุมชนกับทฤษฎีทางสังคมศาสตร์, (สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘๒- ๑๘๔.

๔. สังคมเปรียบเสมือนกับอินทรีย์ (Organic Analogy) มีความต้องการในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ เมื่อสนองได้แล้ว สังคมจะสามารถดำรงอยู่ได้ แต่ละส่วนของชุมชนสังคมเหมือนกับอวัยวะต่างๆ ของชุมชนอินทรีย์ มีบทบาทหน้าที่ต่างกัน แต่พึ่งพาอาศัยกันมีดุลยภาพที่สามารถรักษาไว้ได้

๕. โดยที่สังคมเป็นระบบที่ต้องการความจำเป็นเพื่อการคงอยู่สังคมจึงต้องมีโครงสร้างเพื่อเป็นหลักประกันให้มีการพึ่งพิงต่างกัน มีดุลยภาพ (Equilibrium) และมีชีวิตอยู่รอด (Survival)^{๑๔}

โดยสรุปแล้วทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ สนใจความต้องการของชุมชนปัจเจกบุคคล (ผู้กระทำ) และโครงสร้างขนาดใหญ่ เช่น สถาบัน สังคม ค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านี้ รวมทั้งเน้นความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะกลไกขจัดความขัดแย้งในความสัมพันธ์ดังกล่าว การที่กลไกต่างๆ ทางสังคมสามารถทำหน้าที่ของชุมชนตนได้อย่างสมบูรณ์และสอดคล้องสัมพันธ์กับระบบย่อยอื่น ๆ ย่อมแสดงถึงสภาวะของชุมชนความมั่นคงของชุมชนสังคม ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมอย่างรอบด้าน

๒.๓ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

๒.๓.๑ ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory)

ทฤษฎีนี้จะเน้นถึงกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเรียกว่า “ลักษณะเฉพาะทางประวัติศาสตร์” (Historical particularism) นักมานุษยวิทยาในแนวความคิดนี้คือ ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) เป็นนักมานุษยวิทยาชาวเยอรมันทำงานในตำแหน่งอาจารย์ในมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เน้นว่า “การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของชุมชนวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่” นอกจากนี้ยังเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดแนวคิดที่เชื่อว่า “วัฒนธรรมสามารถวัดได้ โดยนำวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกันและพิจารณาคูณลักษณะที่สูงกว่าหรือด้อยกว่าของชุมชนแต่ละวัฒนธรรม แต่ยังคงเชื่อว่าวัฒนธรรมนั้นไม่มีวัฒนธรรมใดที่ดึกดำบรรพ์หรือเลวกว่ากัน” เอช.จี. บาร์เน็ต (H.G. Barnett) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันผู้ซึ่งสนใจศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับนวัตกรรม (Innovation) ที่ถือว่าเป็นตัวแทนจากวัฒนธรรมหนึ่งและการถ่ายทอดไปยังวัฒนธรรมอื่นๆ ในงานเขียนชื่อ “Innovation : The Basis of Cultural Change” กล่าวไว้ว่า นวัตกรรมก็คือ ความคิดหรือพฤติกรรมหรือสิ่งใดๆ ก็ตามที่เป็นของชุมชนใหม่ เพราะมันแตกต่างทางด้านคุณภาพไปจากรูปแบบที่มีอยู่ บาร์เน็ตเชื่อว่า “วัฒนธรรมเปลี่ยนไปเพราะนวัตกรรม

^{๑๔} จำนง อดิวัฒนสิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่๒, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๒.

แต่ขณะเดียวกันวัฒนธรรมบางวัฒนธรรมอาจเป็นตัวถ่วงหรือไม่สนับสนุนให้เกิดมีนวัตกรรมก็ได้ ฉะนั้นเขาจึงเสนอว่าจำเป็นต้องมีวิธีการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมขึ้นในสังคมหรือวัฒนธรรม”^{๑๕}

โดยสรุปทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนี้จะช่วยอธิบายวิธีการ/ขั้นตอน ของชุมชนการเผยแพร่วัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง ซึ่งจะต้องคำนึงถึงข้อเหมือนและข้อต่างของชุมชนวัฒนธรรมทั้งสองเป็นสำคัญ

๒.๓.๒ ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวทางวัฒนธรรม

การปรับตัวหรือการดัดแปลงตัวของชุมชนมนุษย์ (Adaptation) ตามสารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยาหมายถึงกระบวนการที่คนกระทำตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมโดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกายภาพให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของชุมชนตนเอง มีการดัดแปลงตัวเป็น ๔ ประเภท คือ

- (๑) การดัดแปลงทางกายภาพ (Physical Adaptation)
- (๒) การดัดแปลงทางอารมณ์ (Emotional Adaptation)
- (๓) การดัดแปลงทางสติปัญญา (Intelligence Adaptation)

(๔) การดัดแปลงทางอุดมคติ (Ideal Adaptation) ผู้ที่ดัดแปลงตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมไม่ได้ยอมมีอาจจะดำรงชีวิตอยู่เป็น^{๑๖} เช่นเดียวกับพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของชุมชนคำว่า Adaptation คือการดัดแปลงซึ่งเป็นกระบวนการปรับตัวให้เหมาะสมที่จะมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่กำหนดให้โดยทั่วไปจะใช้กับการเปลี่ยนแปลงในลักษณะทางกายภาพของชุมชนร่างกายแต่อาจการปรับตัวมักใช้ในความหมายของชุมชนการปรับเปลี่ยนส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนเพื่อให้ความสัมพันธ์ตัว^{๑๗} การปรับตัวเกิดขึ้นเนื่องจากมนุษย์ต้องการดำรงชีวิตอยู่ได้ในสภาวะแวดล้อมต่างๆเพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชนตัวเองและให้บรรลุถึงสิ่งที่ตนต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจการปรับตัวทางวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการปรับตัวของชุมชนมนุษย์ในด้านต่างๆเนื่องจากการพัฒนาบุคลิกของชุมชนชนแต่ละชาติพันธุ์มีผลต่อการที่บุคคลรู้สึกต้องการติดต่อกับผู้อื่นวัฒนธรรมอื่นๆความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของชุมชนหรือการแยกตัวออกหรือความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

^{๑๕} น้าชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และคณะ, รายงานการวิจัยการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย, ทูลสนับสนุนจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประจำปี ๒๕๕๖, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕

^{๑๗} งามนิจ กุลกัน, การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ดอำเภอลำลูกกา กรุงเทพมหานคร, วารสารกระแสวัฒนธรรม, ปีที่๑๔ ฉบับที่๒๕, มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๖.

การปรับตัวทางวัฒนธรรมตามแนวคิดของชุมชน Cohen เสนอข้อคิดว่า ข้อหนึ่ง การศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมควรพิจารณาองค์ประกอบด้านศิลปวัฒนธรรม และสังคมวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต ความเชื่อ ข้อสอง องค์ประกอบต่างๆ ของชุมชนวัฒนธรรมเรียงร้อยประสานเข้าเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นองค์รวม มีลักษณะเฉพาะของชุมชนแต่ละสังคมวัฒนธรรม ข้อสาม การปฏิสัมพันธ์กับสังคมข้างเคียงหรือการค้นพบสิ่งใหม่ภายในสังคมตนเองจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อการคงอยู่ของชุมชน สังคมวัฒนธรรมนั้นๆ ข้อสี่วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ องค์ประกอบแต่ละส่วนมีความหมายและสื่อความหมายที่ลึกซึ้งและกว้างขวางกว่าข้อเท็จจริง ข้อห้า การดำเนินชีวิตของชุมชนมนุษย์ต้องดำเนินเป็นกลุ่ม การปรับเปลี่ยนสังคมวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มมากกว่าในระดับปัจเจกบุคคล การปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยนของชุมชนกลุ่ม ข้อหก พฤติกรรมของชุมชนมนุษย์ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ไม่มีพฤติกรรมใดที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้เลย และข้อเจ็ด การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งมีกระบวนการและขั้นตอน

จากการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันมีส่วนส่งเสริมให้การปรับตัวเป็นไปได้ดี และเร็วขึ้น เช่นเดียวกับทัศนคติที่ดีของชุมชนผู้ไปอยู่ใหม่ต่อสถานที่ไปอยู่ก็มีผลต่อการปรับตัวและยอมรับสังคมได้ดี ด้วยศึกษาการผสมผสานวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของชุมชนคนหลากหลายเชื้อชาติที่เกิดการยอมรับในกลุ่มที่ต่างกัน พบว่า ชาวยุโรปสามารถปรับตัวมีวิถีชีวิตในประเทศอเมริกาได้ดีกว่าในประเทศแถบเอเชีย ออฟริกา หรือ อเมริกา เช่นเดียวกับ Ward & Kennedy ศึกษาพบว่า นักศึกษาชาวจีนที่ไปอยู่ในประเทศสิงคโปร์สามารถปรับตัวได้ดีและง่ายกว่าเมื่อย้ายไปอยู่ที่ประเทศนิวซีแลนด์ เนื่องจากการมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันการได้รับคำแนะนำด้านวัฒนธรรมการให้ความรู้ในการปรับตัวทางวัฒนธรรมแก่ผู้ที่จะย้ายไปอยู่ในประเทศใหม่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งจะช่วยให้ผู้ที่ไปอยู่ใหม่ได้เข้าใจความเป็นอยู่เพื่ออยู่อย่างมีความสุข ลดอัตราความเสียหายต่างๆ ไปได้มาก เช่น กรณีของชุมชนคนไทยที่ไปทำงานในบอสตันได้กลับมาเมืองไทยหลายสัปดาห์ โดยคิดว่าเพื่อความประหยัดจึงได้ปิดเครื่องทำไฟฟ้า เครื่องทำความร้อนในบ้านหมด เมื่อกลับไปปรากฏว่าท่อน้ำ โถส้วม ได้รับความเสียหายเนื่องจากน้ำกลายเป็นน้ำแข็ง ต้องเสียเงินถึง ๕,๐๐๐ เหรียญในการซ่อมแซมเป็นต้น^{๑๘}

สิ่งสำคัญที่ทำให้การปรับตัวได้ดีคือภาษาเนื่องจากภาษาของชุมชนมนุษย์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารซึ่งกันและกันภาษาคือการถ่ายทอดความคิดด้วยระบบสัญลักษณ์เป็นพฤติกรรมที่เกิดได้ด้วยการเรียนรู้และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนวัฒนธรรมคนที่ใช้ภาษาเดียวกันสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวางภาษาจึงทำให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ถิ่นที่อยู่ใหม่การเข้าถึงบริการและการมีส่วนร่วมในชุมชนได้ง่ายขึ้นการเรียนรู้ภาษาของชุมชน

^{๑๘} นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และคณะ, รายงานการวิจัยการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย, หน้า ๒๕.

เจ้าของชุมชนประเทศเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้การปรับตัวในการอยู่ในประเทศนั้นๆ ประสบความสำเร็จถ้าไม่รู้ภาษาหรือพูดสื่อสารได้ไม่ดีก็ทำให้การปรับตัวเป็นไปได้ยาก^{๑๙} ความสามารถในการใช้ภาษาไทยของชุมชนแรงงานต่างชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยจะทำให้ได้ค่าจ้างรายวันสูงกว่าผู้ที่พูดภาษาไทยไม่ได้การใช้ภาษาไทยเป็นปัจจัยสำคัญในการผสมผสานเข้ากับคนไทยและสามารถนำไปสู่การตั้งรกรากถาวรขึ้นในประเทศไทยได้การเรียนรู้ภาษาใหม่ของชุมชนประเทศที่ไปอยู่ใหม่สิ่งสำคัญที่สุดมิใช่อยู่เพียงการเรียนรู้ภาษาเท่านั้นแต่อยู่ที่การเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ด้วยจากการศึกษาของชุมชนBronstein & Olstein พบว่าภาษาถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเครื่องมือสื่อสารโดยเฉพาะในประเทศที่มีผู้ย้ายมาอยู่จากหลากหลายประเทศเช่นประเทศอิสราเอลผู้มาอยู่ใหม่ต้องรู้ภาษาฮีบรูเนื่องจากเป็นทั้งภาษาพูดและภาษาราชการผู้ที่รู้ภาษาฮีบรูสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมใหม่ได้ง่ายขึ้นเช่นเดียวกับที่Lybeck ศึกษาคนอเมริกันที่ไปอยู่ในประเทศนอร์เวย์พบว่าระดับการเรียนรู้ภาษาที่ ๒ สามารถกำหนดได้ว่าจะประสบความสำเร็จในการปรับตัวและเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ได้ดีเพียงใดด้วยเนื่องจากการรู้ภาษาและเข้าใจถึงการใช้ภาษาได้ดีทำให้เรียนรู้วัฒนธรรมติดตามไปด้วย ในกลุ่มเด็กก็พบว่า การเปลี่ยนแปลงการสอนในโรงเรียนจากการสอนโดยใช้สองภาษามาเป็นภาษาอังกฤษอย่างเดียวและให้ภาษาที่สองเป็นวิชาเลือกทำให้เด็กที่ย้ายมาอยู่ใหม่ปรับตัวในการเรียนได้ดีขึ้นเด็กที่ไม่ยอมใช้ภาษาของชุมชนประเทศที่ไปอยู่ใหม่เนื่องจากไม่มีความคุ้นเคยทำให้เกิดโรคจิตทางสังคมเกิดความขัดแย้งในการปรับตัวส่งผลต่อสภาวะจิตใจการเรียนตกต่ำมีการเสพยาเสพติดและเกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆได้^{๒๐}

ผลการศึกษาของชุมชน Poyrazli, Arbona, & Bullington พบว่า นักศึกษาชาวตุรกีที่ไปศึกษาต่อในประเทศอเมริกาผู้ที่มีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาอังกฤษได้ดี จะมีผลการเรียนเฉลี่ยสูงและคนที่ไปอยู่เมื่ออายุน้อยเมื่อมีการทดสอบด้านภาษาอังกฤษก็ทำคะแนนได้ดี ทำให้เห็นว่าภาษามีความสำคัญต่อการปรับตัวในการเรียนของชุมชนนักเรียนกลุ่มนี้ เช่นเดียวกับที่ Dee & Henkin ได้ศึกษาการปรับตัวของชุมชนนักศึกษาชาวเกาหลีที่ไปศึกษาต่อในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าภาษาเป็นอุปสรรคในการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมของชุมชนประเทศใหม่ทำให้ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆได้งานวิจัยในอีกด้านหนึ่งที่น่าสนใจยิ่งคือการที่ภาษาทำให้คนละทิ้งวัฒนธรรมเดิมเช่นเด็กอะบอริจินที่ต้องเผชิญกับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่การมุ่งเรียนภาษาเพื่อการสื่อสาร การเข้าสู่โรงเรียนที่เป็นสถานที่ขัดเกลาและการเข้าสู่โลกใหม่ทำให้ละเลยคุณค่าของชุมชนวัฒนธรรม

^{๑๙} รัตน์ บัวสนธ์, การวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษา, ครั้งที่ ๒, (พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

^{๒๐} นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และคณะ, รายงานการวิจัยการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย, หน้า ๒๖.

เดิมไปเสียหรือการไม่รู้ภาษาทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติในด้านต่างๆทำให้เลิกใช้ภาษาเดิมเนื่องจากเกิดความอับอายเกิดความขัดแย้งในตนเอง

การมีเพื่อนเป็นผู้ที่มาอยู่ก่อนหรือการได้อยู่รวมกลุ่มเดียวกับผู้ที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมเหมือนกันช่วยทำให้ลดความตึงเครียดจากปัญหาในการปรับตัว การแยกตัวออกจากสังคมได้ จากการศึกษาของชุมชน Bar-Yosef พบว่า ปัญหาของชุมชนเด็กที่เป็นบุตรของชุมชนผู้อพยพจากเอริโอเปียเข้าไปอยู่ในประเทศอิสราเอล ซึ่งมีความแตกต่างด้านภาษา สีผิว และวัฒนธรรมอย่างสิ้นเชิง แต่การมีเพื่อนที่เป็นเด็กชาวอิสราเอลผู้เป็นเจ้าของชุมชนประเทศทำให้เด็กเหล่านี้สามารถปรับตัวได้เร็วขึ้น ศึกษาเด็กชาวอเมริกันเชื้อสายแม็กซิกันที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษแทนภาษาสเปนในชั้นเรียนพบว่า ความสัมพันธ์กับเพื่อนๆ มีส่วนสำคัญมากในการเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมใหม่ๆ ในการปรับตัวเข้ากับครูและเด็กในห้องเรียนเดียวกัน^{๒๑}

จากข้อมูลข้างต้นพิจารณาได้ว่า สังคมไทยรับเอาค่านิยมทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศมากขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านทั้งทางด้านการประกอบอาชีพจะเห็นได้ว่าเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมกันมากขึ้น สังคมไทยเลี้ยงดูบุตรด้วยเงินมากขึ้นมากกว่าการเลี้ยงด้วยความรักความอบอุ่นเหมือนแต่ก่อนทั้งทางชีวิตความเป็นอยู่ สังคมไทยในปัจจุบันอยู่แบบครอบครัวเดี่ยว การรับค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมปัจจุบันนั้นก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมที่มากมายเช่นกัน ในสังคมปัจจุบันนี้วัยรุ่นสมัยนี้รับเอาค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ผิดๆ เข้ามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันมากมาย เช่นการเลียนแบบการแต่งกายของชุมชนชาวตะวันตก การไม่รักนวลสงวนตัวของชุมชนวัยรุ่นหญิงในปัจจุบันเนื่องจากการรับเอาค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ผิดๆ มาใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาในสังคมก็คือการท้องแบบไม่ได้ตั้งใจ เกิดปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง ปัญหาการทำแท้ง การใช้จ่ายแบบฟุ่มเฟือยของชุมชนคนในสังคมปัจจุบันเนื่องจากการอยากได้อยากมีความหรูหรา จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีในปัจจุบันมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้อยู่ที่การนำมาปรับใช้ เทคโนโลยีที่นำมาใช้แล้วเกิดประโยชน์ก็มีมากมายและที่เกิดโทษก็มีมากมายเช่นกัน ปัจจุบันวัยรุ่นมักจะมีค่านิยมที่เลียนแบบเพื่อนโดยที่ไม่คิดคำนึงว่าความสามารถทางการเงินของชุมชนตัวเองเป็นเช่นไรทั้งนี้เป็นการใช้เทคโนโลยีในทางที่ผิดๆ ส่วนทางด้านอุตสาหกรรมมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงานทำให้ได้ผลงานที่เป็นมาตรฐานและรวดเร็ว ทำให้ผลิตสินค้าเพื่อการจำหน่ายได้รวดเร็ว ส่วนทางด้านเกษตรกรรม เกษตรกรได้นำเครื่องจักรกลมาใช้ในการประกอบอาชีพทำให้ย่นระยะเวลาในการทำงานได้เร็วขึ้นและผลผลิตที่ได้ที่ปริมาณเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้สังคมไทยได้รับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสูงขึ้น คนไทยมีความสะดวกสบายมากขึ้น

^{๒๑} น้าชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และคณะ, รายงานการวิจัยการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย, หน้า ๒๖.

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

ในการศึกษาบทนี้ผู้วิจัยได้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความหมายของชุมชนการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมและปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจตามแนวคิดทฤษฎีเฉพาะที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการวิจัยมาพิจารณานำเสนอตามลำดับ ดังนี้

๒.๔.๑ ความหมายของชุมชนการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข^{๒๒} ได้ให้ความหมายของชุมชนการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง การเชื่อมต่อและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านศาสนาและวัฒนธรรมแต่ละฝ่ายขึ้นกลายมาเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่ยอมรับใช้ร่วมกัน การผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการที่ปัจเจกชนหรือกลุ่มคนต่างๆ รับเอาวัฒนธรรมอื่นๆ มาเป็นของชุมชนตน เช่น กรณีการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม

กาญจนา แดงมณี^{๒๓} ได้ให้ความหมายของชุมชนการผสมผสาน หมายถึง การรวมหน่วยที่แยกออกจากกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลายเป็นสิ่งใหม่ขึ้นมาซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากผลรวม ซึ่งเกิดจากการบวกสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น กลุ่มคนซึ่งมีความสามัคคีร่วมมือกันเป็นอย่างดี เรียกว่า มีการบูรณาการรวมหน่วยสูง ย่อมทำงานได้ ผลรวมทั้งหมดมากกว่าผลรวมของชุมชนผลงานที่สมาชิกแต่ละคนแยกกันทำ หรือการรวมเผ่ากันของชุมชนชนเผ่าต่างๆ หรือ ชนชาติต่างๆ เข้าเป็นประชาชาติเดียวกัน ย่อมเกิดพลังซึ่งยิ่งใหญ่ที่แสดงออกมาเป็นตัวเลขของชุมชนประชากรที่มารวมกัน ดังนั้น วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการผสมผสานกลมกลืนของชุมชนชนเหล่านี้จะมีคุณลักษณะใหม่เป็นของชุมชนตนเองขึ้นมา และส่วนของชุมชนวัฒนธรรมใหม่นี้จะมีความแนบชิดเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ต่างกับการเอาวัฒนธรรมรวมกันอย่างธรรมดา

ชาญชัย ใจหาญ^{๒๔} การผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมในสังคมใดสังคมหนึ่งมีองค์ประกอบที่เป็นลักษณะเด่นอยู่ ๓ ประการ คือ ประการแรก ในวัฒนธรรมใหญ่จะประกอบไปด้วย

^{๒๒} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, องค์ความรู้ชาติพันธุ์วิทยา, สืบค้นเมื่อ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙, สืบค้นจาก <http://www.Home.kku.ca.th/somsri๔/๔๑๕๒๒๖ pp.ppt>, ม.ป.ป., หน้า ๓๖.

^{๒๓} กาญจนา แดงมณี, ศึกษาความขัดแย้งและการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ในอำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา, รายงานวิจัย, (สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙-๒๐.

^{๒๔} ชาญชัย ใจหาญ, การผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยญอกับชาวไทยลาวบ้าน หัวหมู ตำบล ก้ามปู อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม, รายงานวิจัย, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๘), หน้า ๑๑-๑๒.

วัฒนธรรมย่อย ซึ่งสมาชิกในกลุ่มวัฒนธรรมย่อยแสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชนแต่ละกลุ่ม แต่ในขนาดเดียวกันสมาชิกในกลุ่มย่อยก็จะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนวัฒนธรรมร่วมกัน ประการที่สอง สมาชิกของชุมชนกลุ่มจะแสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นหลักร่วมกัน ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดของชุมชนวัฒนธรรมที่เป็นส่วนย่อย ประการที่สามเมื่อวัฒนธรรมเด่นข่มวัฒนธรรมอื่น แต่ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน โดยคำนึงถึงความแตกต่างที่มีเป็นส่วนปลีกย่อยของชุมชนแต่ละวัฒนธรรมน้อยที่สุด

สุนทร นวกวิน^{๒๕} ได้แบ่งประเภทของชุมชนการผสมผสานทางวัฒนธรรมตามลักษณะระบบทางสังคมวัฒนธรรมนั้น แบ่งออกเป็น ๔ ประเภทเรียงตามลำดับจากระดับต่ำไปสู่ระดับสูงซึ่งดังต่อไปนี้

๑. การผสมผสานทางวัฒนธรรมโดยลักษณะพื้นที่หรือการอยู่ใกล้ชิดกัน ซึ่งเปรียบได้กับชิ้นส่วนต่างๆ ของชุมชนวัตถุที่กองรวมๆ กันไว้

๒. การผสมผสานทางวัฒนธรรมโดยอาศัยความเกี่ยวเนื่องกันทางอ้อมอาศัยปัจจัยภายนอก ตัวอย่าง ลักษณะภูมิอากาศทางเหนือของชุมชนรัสเซีย เป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้มีการดื่มเหล้าวอดก้า สร้างบ้านด้วยไม้หนาๆ มีการเล่นสกีมีรายการบันเทิงพื้นบ้านในตอนเย็น ทุกฤดูหนาวมีเทศกาลขนาดใหญ่

๓. การผสมผสานทางวัฒนธรรม เพราะ การทำหน้าที่ หรือด้วยเหตุผลของชุมชนหน้าที่เป็น การทำหน้าที่ที่ต้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ลักษณะของชุมชนการผสมผสานแบบนี้จะมีลักษณะสม่ำเสมอสามารถสังเกตได้ ทดสอบได้ มีการพึ่งพาอาศัยกันโดยตรง

๔. การผสมผสานทางวัฒนธรรม โดยมีความหมายหรือหลักการร่วมกันเป็นการผสมผสานกันในลักษณะสูงสุดของชุมชนสังคม

นอกจากนี้ได้การผสมผสานทางวัฒนธรรมของชุมชนบุคคลและกลุ่มออกเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑. การผสมผสานในระดับต่ำสุด คือ การกระทำสิ่งที่พูดตรงกันข้ามกับทัศนะหรืออุดมการณ์

๒. การผสมผสานในระดับปานกลาง คือ การกระทำที่สอดคล้องกับสิ่งที่พูด

๓. การผสมผสานในระดับสูงสุด คือ การกระทำปฏิกิริยาโต้ตอบและเครื่องมือที่ใช้มีความสอดคล้องกับทัศนะหรืออุดมการณ์

จากข้อมูลข้างต้นพิจารณาได้ว่า การผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม คือ การดำเนินอยู่ร่วมกันตามครรลองวิถีชีวิตระหว่างคนสองกลุ่มหรือมากกว่าในพื้นที่เดียวกันย่อมมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชนตนเองให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม หรือยืมวัฒนธรรมกลุ่มอื่นมาใช้ร่วมกันกับวัฒนธรรมของชุมชนตนเองจนเกิดการเชื่อมต่อและหลอมรวมทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อสามารถอยู่ร่วมกันด้วยการยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างและลดความขัดแย้ง

^{๒๕} สุนทร นวกวิน, การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา, รายงานวิจัย, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๗), หน้า๑๙-๒๐.

๒.๔.๒ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม

ณรงค์ เส็งประษา^{๒๖} ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับปัจจัยการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ดังนี้ (๑) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (๒) การเปลี่ยนแปลงประชากร (๓) การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน (๔) ระบบชนชั้น (๕) ทศนคติและค่านิยม (๖) ระดับความรู้ และเทคโนโลยี (๗) ความล้ำหลังทางวัฒนธรรม (๘) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (๙) ปัจจัยทางอุดมการณ์

นิปชนก วัชรปรีดา^{๒๗} ได้กล่าวถึงปัจจัย ๕ ประการ ที่ทำให้การยึดเหนี่ยวและรักษาระเบียบแบบแผนอันก่อให้เกิดการผสมผสานกัน คือ

๑. ความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน เพื่อการบรรลุถึงจุดหมายของชุมชนบุคคล
๒. ความรู้สึกว่าถูกบังคับจากภายนอกเป็นตัวลัดศักราชภาพของชุมชนขอบเขตภายในสังคม ซึ่งได้แยกออกเป็นกลุ่มๆ มีแนวโน้มจะสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันขึ้นมาในช่วงเวลาฉุกเฉิน
๓. การมีเอกลักษณ์ที่ซ้อนกันอยู่และความเป็นสมาชิกภาพในหลายๆกลุ่มจะเป็นตัวช่วยผสมผสานในการทำหน้าที่
๔. ความเชื่อที่สอดคล้องกับจุดหมาย หรือหลักการขั้นพื้นฐานซึ่งจะใช้เป็นวิธีการทั่วไปสำหรับควบคุมสมาชิกในกลุ่ม

๕. การมีความสนใจหรือประโยชน์ร่วมกันเป็นพื้นฐานของชุมชนความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชนการทำหน้าที่ในสังคมที่ซับซ้อนในปัจจุบันจะต้องมีการกำหนดเกี่ยวกับโครงสร้างและเทคนิคของชุมชนการกระทำ ซึ่งจะต้องร่วมมือพึ่งพาอาศัยกันและกันและเป็นการขจัดความขัดแย้ง

อาดิช วารีกูล^{๒๘} ได้สรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนกลุ่มชนซึ่งมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมมาอยู่ร่วมกันพื้นที่เดียวกัน ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันขึ้นทางสังคมและวัฒนธรรมก่อให้เกิดการเชื่อมต่อและดูซึมทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกันทำให้เกิดลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมทั้งในแง่แบบแผนพฤติกรรม ความคิด ทศนคติ ค่านิยม และความเชื่อต่างๆ จนสามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคม มีส่วนในการช่วยลดความขัดแย้งในด้านต่างๆ ได้อันส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มชนหรือสังคมได้อย่างสันติสุข

^{๒๖} ณรงค์ เส็งประษา **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทักษ์อักษร, ๒๕๓๙), หน้า ๘๔.

^{๒๗} นิปชนก วัชรปรีดา, **การผสมผสานวัฒนธรรม : บ้านท่ามะไฟหวาน ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ**, รายงานวิจัย, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๙), หน้า ๑๗.

^{๒๘} อาดิช วารีกูล, **การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม บ้านนาทับ ตำบลนาทับ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา**, (สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๗), หน้า ๒๔.

จากข้อมูลข้างต้นพิจารณาได้ว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม คือ ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นสาเหตุ ทำให้เกิดการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมในชุมชน หรือสังคม หนึ่งๆ ซึ่งมีความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน หรือประโยชน์ร่วมกันอันเป็นพื้นฐานของชุมชน ความเป็นหนึ่งใจเดียวกันของชุมชนการทำหน้าที่ในสังคมที่ซับซ้อน หรือ แตกต่างกัน ซึ่งจะต้องร่วมมือ และพึ่งพิงกันและกัน จะเป็นส่วนทำให้ลดความขัดแย้งอันส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกัน ประองตอกันและ นำไปสู่สันติสุขในที่สุด

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัชฐา คุ่มแก้ววันและคณะ^{๒๙} วิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมต่างชาติ” พลวัตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชุมชนอำเภอเกาะสมุยและเกาะพะงันจังหวัดสุราษฎร์ธานีพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เดิมวิถีชีวิตของชุมชนผู้คนทั้งสองเกาะมีความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกันระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของชุมชนสังคมเป็นไปโดยระบบธรรมชาติ โดยมีการปรับเปลี่ยนไปอย่างช้าๆ ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป วัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนผู้คนในยุคนี้ผูกยึดอยู่กับสถาบันศาสนาและครอบครัวใน ส่วนวัฒนธรรมต่างชาติที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมคือวัฒนธรรมและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนผู้คนได้แก่การศึกษาภาษาการใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพและการประกอบอาชีพแบบใหม่วัฒนธรรมการทำงานได้แก่ธุรกิจต่างชาติที่มีบทบาทในพื้นที่การสร้างพื้นที่สำหรับคนต่างชาติการทำธุรกิจนายหน้าและการนำการบริหารงานแบบตะวันตกมาใช้ในการทำธุรกิจท่องเที่ยววัฒนธรรมการผลิตและการบริโภคได้แก่การผลิตและการบริโภคอาหารเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยยารักษาโรคและสาธารณสุขบริโภคด้านผลกระทบต่ออุปสรรคและโอกาสต่อการเปลี่ยนแปลงทุนทางวัฒนธรรมทั้ง๓ด้านมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบเชิงบวกได้แก่การพัฒนาการศึกษาเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศสู่ความเป็นสากลการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนการพัฒนาสาธารณสุขบริโภคด้านเชิงลบได้แก่การจัดระบบการศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติความสัมพันธ์ของชุมชนสังคมและวัฒนธรรมสำหรับแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันนำเสนอใน ๖ ประเด็นได้แก่ศึกษาค้นคว้าวิจัยวัฒนธรรมท้องถิ่นส่งเสริมให้คุณค่าและร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมตนจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมสร้างพื้นที่สำหรับวัฒนธรรมสนับสนุนกลุ่มองค์กรต่างๆที่ทำหน้าที่ด้านวัฒนธรรมให้มีความเข้มแข็งและจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมระยะยาว

^{๒๙} ณัชฐา คุ่มแก้ววันและคณะ, วัฒนธรรมต่างชาติ พลวัตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอเกาะสมุยและเกาะพะงันจังหวัดสุราษฎร์ธานี, ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๓, หน้า ๒-๓.

อนุสรณ์ อุณโณ^{๓๐} การวิจัย “‘นปีตะมาแกปีแน’ (นปีไม่กินหมาก) : มลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่นและการปฏิบัติศาสนาอิสลามในชีวิตประจำวันของชุมชนชาวมลายูมุสลิมบ้านกือเม็งภายใต้กระแสการตื่นตัวในศาสนาอิสลามในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ประเทศไทยในช่วง๓ทศวรรษที่ผ่านมาผลการศึกษาพบว่าในอดีตชาวกือเม็งไม่ได้ปฏิบัติศาสนาอิสลามที่ดูเคร่งครัดดังในปัจจุบันพวกเขา นับถือ “ศาสนาอิสลามพื้นบ้าน” ซึ่งมีคติความเชื่อท้องถิ่นรวมทั้งศาสนาพราหมณ์ฮินดูเจือปนอีกทั้งพวกเขาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดบาปในหลายลักษณะทว่าหลังจากการกลับมาของชุมชนผู้ไปศึกษาศาสนาในประเทศมุสลิมที่นำความรู้ด้านศาสนาที่เรียนมาเผยแพร่รวมทั้งการเข้ามาของชุมชนขบวนการศาสนา เช่น “ดาวะห์” และ “คณะใหม่” ก็ส่งผลให้ชาวกือเม็งหันมาให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักศาสนามากขึ้นพฤติกรรมผิดบาปค่อยๆหมดไปและพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่นจำนวนมากถูกยกเลิกการดำเนินชีวิตและการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวถูกวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ขับเคลื่อนกระแสการตื่นตัวในศาสนาอิสลามในกือเม็งพอสมควรแม้จะไม่ใช้ในลักษณะเปิดเผยหรือซึ่งหน้าโดยนอกจากเป็นเพราะบุคคลเหล่านี้ไม่ต้องการให้เกิดความขัดแย้งกับเครือญาติและเพื่อนพ้องยังเป็นเพราะทั้งชาวกือเม็งโดยทั่วไปและ “บอมอ” อาศัยกลวิธีบางประการในการทำให้พฤติกรรมของชุมชนพวกเขาไม่นำไปสู่การเผชิญหน้าอย่างรุนแรงกับผู้ที่ไม่เห็นด้วยโดยชาวกือเม็งรายที่มีพฤติกรรมหมิ่นเหม่ออาศัยการเจรจาท่องรองกับพระเจ้าและการตีความคำสอนศาสนาในลักษณะที่เอื้อต่อพวกเขาขณะที่ “บอมอ” อาศัยกลวิธีต่างๆในการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมให้สอดคล้องอยู่ภายใต้หรือไม่ขัดแย้งกับศาสนาอิสลามจึงส่งผลให้บ้านกือเม็งเป็นชุมชนมลายูมุสลิมแห่งหนึ่งในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมความเชื่อมาอยู่ยังคงโดดเด่นอย่างมีชีวิตชีวาแม้จะผ่านกระแสการตื่นตัวในศาสนาอิสลามในช่วงเวลาที่ผ่านมาสามทศวรรษที่ผ่านมา

ปรีชาชาญ แก้วนัยและคีลิน กุสสุลานุกาพ^{๓๑} การศึกษาวิจัยเรื่องการผสมผสานระหว่างระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่างพบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบนอยู่ในระดับมากส่วนระดับการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่างอยู่ในระดับปานกลางนอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่อายุระดับการศึกษาอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลมีความสัมพันธ์กับการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับ

^{๓๐} อนุสรณ์ อุณโณ, นปีตะมาแกปีแน (นปีไม่กินหมาก) : มลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประเทศไทย, ทนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔, (บทคัดย่อ).

^{๓๑} ปรีชาชาญ แก้วนัยและคีลิน กุสสุลานุกาพ, การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง, การประชุมวิชาการครั้งที่ ๔, ๒๕๕๖.

ไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่างได้แก่ปัจจัยด้านการศึกษาปัจจัยด้านลักษณะนิสัยปัจจัยด้านการร่วมชาติพันธุ์ปัจจัยด้านการใช้สาธารณประโยชน์ร่วมกันและปัจจัยด้านการเมืองการปกครองตามลำดับก่อให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรม

นุกิต เอี่ยมใส^{๓๒} การวิจัยเรื่องทุนทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่พัฒนาความเข้มแข็งในชุมชนบ้านสะเดียงตำบลสะเดียงอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่าทุนทางสังคมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชุมชนบ้านสะเดียงอยู่ในระดับมาก ๔ มิติจาก ๕ มิติได้แก่มิติด้านกิจกรรมและความร่วมมือมีมิติด้านความสมานฉันท์ทางสังคมการอยู่ร่วมกันในสังคมความขัดแย้งและความรุนแรงมีมิติด้านกลุ่มและเครือข่ายและมิติด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมืองส่วนมิติด้านความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้นอยู่ในระดับปานกลางเพียงด้านเดียวโดย ๑) มิติด้านกิจกรรมและความร่วมมือนั้นในชุมชนบ้านสะเดียงมีการจัดงานสำคัญตามประเพณีกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมพัฒนาชุมชนซึ่งสมาชิกในชุมชนบ้านสะเดียงได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนชุมชนเป็นอย่างดี ๒) มิติด้านความสมานฉันท์ทางสังคมการอยู่ร่วมกันในสังคมความขัดแย้งและความรุนแรงสมาชิกภายในชุมชนบ้านสะเดียงมีความสามัคคีกันมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีความสนิทสนมกันในระดับมากมีการเยี่ยมเยียนไปมาหาสู่ระหว่างกันและมีการเข้าร่วมในงานสังคมในชุมชนอีกทั้งมีระดับความปลอดภัยในชุมชนมาก ๓) มิติด้านกลุ่มและเครือข่ายชุมชนบ้านสะเดียงมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมซึ่งมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยสมาชิกกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชนกลุ่มอีกทั้งชุมชนสะเดียงมีเครือข่ายภายในชุมชนสูงมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนสมาชิกในชุมชนและมีการติดต่อประสานงานเพื่อประชุมและทำกิจกรรมร่วมกันกับกลุ่มภายนอกชุมชน ๔) มิติด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมืองสมาชิกในชุมชนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนและได้ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนอีกทั้งมีการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเมื่อมีการเลือกตั้งและไปฟังปราศรัยของชุมชนนัการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาตินอกจากนี้ในมิติด้านความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งอยู่ในระดับปานกลางนั้นสมาชิกในชุมชนมีระดับความไว้วางใจต่อบุคคลในชุมชนเดียวกันในระดับปานกลางแต่เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันพบว่าสมาชิกในชุมชนบ้านสะเดียงมีการใช้ความช่วยเหลือโดยการสละกำลังกายเพื่อดำเนินกิจกรรมของชุมชนโครงการที่มีประโยชน์ต่อชุมชนและมีการเยี่ยมเยียนให้ความช่วยเหลือ

^{๓๒} นุกิต เอี่ยมใส, ทุนทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์, รายงานวิจัย, (เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕), (บทคัดย่อ).

ครอบครัวภายในชุมชนทั้งด้านกำลังกายและด้านการเงิน สรุปได้ว่าทุนทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนชุมชนบ้านสะเดียงสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนบ้านสะเดียงได้เป็นอย่างดี

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี^{๓๓} งานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการแสดงมะโย่งอำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี พบว่า ๑. เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสภาวัฒนธรรมจังหวัดและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น ๒. บทบาทหน้าที่ของชุมชนมะโย่งที่มีต่อชุมชนได้แก่เป็นผู้สื่อข่าวเนื่องจากในอดีตมะโย่งจะนำเรื่องราวที่พบเจอในชุมชนหนึ่งไปเล่าสู่กันฟังอีกชุมชนหนึ่งเป็นสื่อบันเทิงที่ทำให้ชุมชนได้รับความสนุกสนานและสอดแทรกกล่อมเกลาจิตใจผู้ที่เสพสื่อให้มีคุณธรรมจริยธรรมสอนให้คนเป็นคนดีเป็นสื่อสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนสร้างความรักความเอื้ออาทรความมีน้ำใจต่อกันของชุมชนคนในชุมชนและต่างชุมชนหลายๆ หมู่บ้านนิยมเชิญมะโย่งไปเล่นแก้บนต่างๆ ๓. แนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูการแสดงมะโย่งจากการศึกษาศิลปะการแสดงมะโย่งถือได้ว่าเป็นศิลปะการแสดงที่มีคุณค่าแฝงไว้ด้วยความเชื่อแบบพราหมณ์ฮินดูและพุทธแม้ว่าจะเป็นที่นิยมของชุมชนชาวมลายูมาเป็นเวลานานแต่ปัจจุบันนี้กลับได้รับความนิยมน้อยลงเมื่อมีการศึกษาหลักศาสนาอิสลามซึ่งขึ้นฉะนั้นในการเสวนาเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูการแสดงมะโย่งคณะผู้ร่วมเสวนาได้เสนอแนวทางดังนี้ควรปรับประยุกต์ปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับสภาพสังคมกล่าวคือในส่วนของชุมชนพิธีกรรมการไหว้ครูหรือพิธีกรรมอื่นๆที่ขัดกับหลักศาสนาอิสลามควรจะงดและส่งเสริมสืบสานในเรื่องของชุมชนการขับร้องและการแสดงเป็นละครเท่านั้นนำศิลปะการแสดงมะโย่งมาบรรจุในบทเรียนหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้สร้างสำนึกให้เด็กเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของชุมชนศิลปะการแสดงพื้นบ้านต่างๆ ให้ผู้นับถือศาสนาอื่นนอกเหนือจากศาสนาอิสลามเป็นผู้สานต่อหน้าที่การอนุรักษ์ฟื้นฟูการแสดงมะโย่งให้คงอยู่

มธุรพร ภาคพรต^{๓๔} งานวิจัยเรื่องวัฒนธรรมอาหารของชุมชนชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงเขตธนบุรีกรุงเทพมหานครพบว่า ชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงยึดหลักปฏิบัติตามแนวทางของชุมชนศาสนาอิสลามในการบริโภคอาหารในชีวิตประจำวันของชุมชนชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงคืออาหารไทยเพราะว่าอาหารมุสลิมมีเครื่องปรุงและขั้นตอนในการทำอาหารค่อนข้างยุ่งยากอีกทั้งมีรสชาติเผ็ดร้อนไม่เหมาะที่จะรับประทานทุกวันอาหารในสถานการณ์พิเศษของชุมชนชาวไทยมุสลิม

^{๓๓} สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี, การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการแสดงมะโย่งอำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี, ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๑, (บทคัดย่อ).

^{๓๔} มธุรพร ภาคพรต, วัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงเขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร, ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๐, (บทคัดย่อ).

ชุมชนบางหลวงขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อของชุมชนครอบครัวเช่นการแลกเปลี่ยนอาหารในช่วงถือศีลอดหญิงหลังคลอดบุตรให้รับประทานแกงเลียงช่วยให้มีน้ำนมสำหรับเลี้ยงทารก และห้ามดื่มน้ำเย็นและรับประทานน้ำแข็งเพราะทำให้เลือดแข็งตัวอาหารในประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาคืออาหารมุสลิมและในงานประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาถือเป็นเวทีในการประชันฝีมือในการทำอาหารของชุมชนคนในชุมชน

นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุลและคณะ^{๓๕} รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยมีจำนวน๓กลุ่มปัจจัยได้แก่ปัจจัยด้านจิตลักษณะมีจำนวน๒ปัจจัยย่อยคือความเชื่อของชุมชนชาวไทยพวนและค่านิยมของชุมชนชาวไทยพวนปัจจัยด้านสถานการณ์ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุมีจำนวน ๒ ปัจจัยย่อยคือวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนชาวไทยพวนบรรทัดฐานทางสังคมของชุมชนชาวไทยพวนประเพณีของชุมชนชาวไทยพวนวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยพวนการพัฒนาทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนชาวไทยพวนปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์มีจำนวน ๑ ปัจจัยย่อยคือเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยและพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยซึ่งเป็นปัจจัยเชิงผลมีจำนวน ๒ ปัจจัยย่อยคือการรวมกลุ่มการเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมการเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยพวนการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยพวนการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยพวนและการเผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยพวนการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนคือการส่งเสริมปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยพวนอย่างยั่งยืนจำนวน๓กลุ่มปัจจัยเพื่อนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยพวนอย่างต่อเนื่องต่อไป

จักรกริช สังขมณี^{๓๖} งานวิจัยชิ้นนี้อภิปรายแนวทางการทำความเข้าใจในการเมืองของชุมชนคนชนบทไทยโดยใช้กรณีศึกษาจาก “ชุมชนปรารธนา” หมู่บ้านแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อเสนอภาพของชุมชน “การเมืองในชีวิตประจำวัน” ของชุมชนชาวบ้านซึ่งซับซ้อนเกินกว่าจะพิจารณาจากวาระทางการเมืองของชุมชนการเลือกตั้งหรือการอธิบายความเป็นตัวแสดงทางการเมืองของชุมชนคนชนบทอยู่แค่เพียงการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแต่เพียงเท่านั้นงานการศึกษาชิ้นนี้เสนอว่าการศึกษาการเมืองในชีวิตประจำวันเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการวิเคราะห์การ

^{๓๕} นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุลและคณะ, การพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ทุนสนับสนุนจาก (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๗), (บทคัดย่อ).

^{๓๖} จักรกริช สังขมณี, ชุมชนแห่งนั้นชื่อปรารธนา : วัฒนธรรมการเมืองในชีวิตประจำวันกับเครือข่ายความสัมพันธ์ในการพัฒนาท้องถิ่น, ทุนสนับสนุนโดยแผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), ๒๕๕๕, (บทคัดย่อ).

เปลี่ยนแปลงจิตสำนึกและการรับรู้ทางการเมืองตลอดจนทำความเข้าใจข้อถกเถียงว่าด้วยการปฏิบัติการทางการเมืองของชุมชนคนชนบทในปัจจุบันการศึกษาการเมืองในชีวิตประจำวันในชุมชนปรารถนาได้ชี้ให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจการเมืองและเครือข่ายความสัมพันธ์ของชุมชนผู้คนในชนบทนั้นได้ก้าวไปสู่สิ่งที่ผู้เขียนเรียกว่า “เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงศีลธรรมของชุมชนความพึงมีพึงได้” โดยที่อุดมคติและวิถีปฏิบัติของชุมชนชาวบ้านในชนบทนั้นได้ก้าวไปไกลกว่าการพึงพอใจกับสถานะของชุมชนการพอยู่พอกินและการพึ่งพาระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมแล้วการแสดงออกทางการเมืองของชุมชนคนในชนบทในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเป็นการสะท้อนถึงความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิและผลประโยชน์ที่คนชนบทที่มีพึงได้ในระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยข้อเสนอของชุมชนงานชิ้นนี้เป็น การเสริมมุมมองในเรื่องของชุมชน “เจตจำนง” และ “ความมุ่งมั่นปรารถนา” ของชุมชนผู้ปฏิบัติการทางการเมืองให้กับการศึกษาการเมืองในชนบทที่มักจะยกเอาแต่เพียงเรื่องของชุมชนการเลือกตั้งและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นหมุดหมายของชุมชนการทำความเข้าใจ

นายมะดาโอะ ปูเตะ และคณะ^{๓๗} กองทุนสวัสดิการ “ซารีกัตมาตี” วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพชุมชนมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคะอำเภอยิ่งจังหวัดนราธิวาส พบว่า ผลจากการศึกษาพบว่า ประวัติการเข้ามาของชุมชนกองทุนสวัสดิการซารีกัตมาตีในบ้านโคะมีความเกี่ยวข้อง ๓ ประการ คือ ๑) เกิดจากการศึกษาหลักการศาสนาอิสลามว่าด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาบูรณาการให้เหมาะกับสถานการณ์และบริบทพื้นที่ ๒) เกิดจากการพูดคุยหาทางออกของชุมชนชุมชนกรณีที่เกิดโรคภัยไข้เจ็บเสียชีวิตเพื่อจัดให้มีสวัสดิการช่วยเหลือในการจัดการศพ และ ๓) เกิดจากการศึกษารูปแบบการบริหารของชุมชนกองทุนสวัสดิการซารีกัตมาตีที่นำมาบูรณาการใหม่ การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการซารีกัตมาตีและลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนชุมชน มีการบริหารเองโดยชุมชน จะไม่อยู่ภายใต้การบริหารของชุมชนมัสยิด มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบของชุมชนแต่ละโซนเพื่อทำหน้าที่รับเงินนาวัตที่ทางสมาชิกของชุมชนแต่ละโซนนำมาส่งด้วยเหตุผลอยากให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนสมาชิกในชุมชนที่เข้มแข็งและมีจิตอาสาสูง หลักการอิสลามในแง่สุขภาพมุสลิมในการจัดการกองทุนสวัสดิการซารีกัตมาตี การกำชับให้มุสลิมทุกคนให้การพยุงสังคมและสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ด้อยกว่า สอดคล้องกับหลักการอิสลามในเรื่องของชุมชน การส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันโดยเฉพาะผู้ที่มีความเดือดร้อน ดังนั้นการช่วยเหลือให้มีกองทุนสวัสดิการซารีกัตมาตีนี้สามารถลดปัญหาความเครียดของชุมชนครอบครัว ทำให้เกิดสุขภาวะด้านจิตใจที่ดีขึ้น พิจารณาจุดอ่อน จุดแข็ง และความสำเร็จจากมุมมองของชุมชนชุมชน กองทุนสวัสดิการ

^{๓๗} นายมะดาโอะ ปูเตะ และคณะ, กองทุนสวัสดิการ “ซารีกัตมาตี” วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพชุมชนมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคะอำเภอยิ่งจังหวัดนราธิวาส, วิทยานิพนธ์การวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔, (บทคัดย่อ).

ซารีก็มาที่บ้านโคะถือว่าประสบผลสำเร็จ เนื่องจากเป็นกองทุนที่มีจุดแข็ง บริหารเองโดยชุมชน มีสมาชิกที่สมัครเพิ่มขึ้นเป็น ๘๔๖ รหัส มีเงินสวัสดิการคงเหลือในกองทุนทั้งที่เป็นเงินสดประมาณ ๗๐,๐๐๐ บาท และเงินฝากธนาคารประมาณ ๗๒๐,๐๐๐กว่าบาท เงินสวัสดิการที่สมาชิกจะได้รับจะเพิ่มขึ้นทุกปี และในปี ๒๕๕๕ เงินสวัสดิการปรับขึ้นเป็น ๑๔,๐๐๐ บาท ต่อศพ

อารี จำปากลาย, อีรณรงค์ สกกุลศรี และอาซิส ประสิทธิ์หิมะ^{๓๘} บทความนี้ใช้กรอบคิดเกี่ยวกับคนชายขอบในการมองชาวมุสลิมในประเทศไทยว่าเป็นคนชายขอบหรือไม่ถ้า “เป็น” คนมุสลิมเป็นคนชายขอบในแง่ใดบ้างและเป็นได้อย่างไรบทความนำเสนอชาวมุสลิมโดยทั่วไปที่มีภาพของชุมชนความเป็นคนชายขอบแทบทั่บโดยเฉพาะมุสลิมในสามจังหวัดภาคใต้ที่มีความขัดแย้งรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยาวนานมีเพียงการเปิดพื้นที่ให้กับคนที่ดำรงชีวิตต่างออกไปจากตนให้อยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีเสมอกันที่จะมีพลังเพียงพอในการหยดขบวนการความขัดแย้งและนำมาซึ่งสันติในมุขกลับกันบทความก็นำเสนอภาพของชุมชนมุสลิมที่มีความหลากหลายในตัวเอง และมุสลิมที่มีโอกาสเข้าถึงอำนาจและทรัพยากรทางสังคมสะท้อนว่าเมื่อสังคมให้โอกาส ชาวมุสลิมในประเทศไทยก็ไม่ได้ผูกติดอยู่กับความเป็นชายขอบเสมอไป และบทความได้ทิ้งประเด็นท้าทายชาวมุสลิมและสังคมไทย ถึงความเป็นไปได้ที่สังคมไทยจะเป็นสังคมที่กลุ่มคนหลากหลายมีเสรีภาพในการเลือกทางครองชีวิตของชุมชนตนเองโดยไม่เบียดเบียนใคร นั่นคือสังคมที่มีความแตกต่างโดยไม่ผูกติดอยู่กับความเป็นชายขอบ

ศนิ ลิ้มทองสกุล^{๓๙} ภูมิทัศน์พื้นที่ถิ่นของชุมชนหมู่บ้านชนบทในชุมชนชาวมุสลิมในประเทศไทย และประเทศมาเลเซีย ภูมิทัศน์พื้นที่ถิ่นเกิดจากการผสมผสานกันระหว่างองค์ประกอบภูมิทัศน์ทั้งทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่นส่งผลให้เกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนพื้นที่แห่งนั้น (place identity) เราสามารถรับรู้ความเป็นท้องถิ่นหรือความเป็นถิ่นที่นั้นๆได้อย่างชัดเจนเมื่อองค์ประกอบของชุมชนภูมิทัศน์ในพื้นที่แห่งนั้นมีความชัดเจนและเป็นเอกภาพบทความนี้เป็นการศึกษาและแปลความหมายภูมิทัศน์พื้นที่ถิ่นของชุมชนหมู่บ้านชนบทชาวไทย-มุสลิมในพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของชุมชนประเทศไทยและภูมิทัศน์พื้นที่ถิ่นของชุมชนหมู่บ้านชนบทชาวมลายู-มุสลิมในเขตพื้นที่รัฐเปรักและปีนังประเทศมาเลเซียโดยใช้ลักษณะการใช้พื้นที่ในเชิงมานุษยวิทยาเป็นหลักในการศึกษาสังเกตประกอบด้วยรูปแบบการตั้งถิ่นฐานรูปแบบการจัดวางผังและการใช้ที่ดินระดับหมู่บ้านรูปแบบการจัดวางผังบริเวณและการใช้ที่ดินโดยรอบตัวเรือนองค์ประกอบภูมิทัศน์และรูปแบบ

^{๓๘} อารี จำปากลาย, อีรณรงค์ สกกุลศรีและอาซิส ประสิทธิ์หิมะ, **มุสลิมในประเทศไทย : ชายขอบหรือเพียงแค่แตกต่าง?**, สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕, (บทคัดย่อ).

^{๓๙} ศนิ ลิ้มทองสกุล, **ภูมิทัศน์พื้นที่ถิ่นของหมู่บ้านชนบทในชุมชนชาวมุสลิมในประเทศไทย และประเทศมาเลเซีย**, บทความวิชาการ, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๙, (บทคัดย่อ).

พื้นที่ในเชิงสังคมเนื่องจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่คล้ายคลึงกันผลจากการศึกษาวิจัยพบว่าภูมิทัศน์พื้นที่ถิ่นของชุมชนทั้งสองพื้นที่ศึกษานั้นมีความคล้ายคลึงกันค่อนข้างมากโดยชาวบ้านได้ใช้ภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่สั่งสมและถ่ายทอดกันต่อมาภายในกลุ่มเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมธรรมชาติให้ตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและในทางกลับกันมีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตให้ดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืนซึ่งลักษณะการใช้พื้นที่ของชุมชนชุมชนและลักษณะของชุมชนองค์ประกอบภูมิทัศน์พื้นที่ถิ่นสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและระบบคุณค่าในชุมชนมุสลิมที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักโดยระบบสังคมเกษตรกรรมนี้เองเป็นกลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างสมาชิกในชุมชนซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชุมชนความเป็น ‘ถิ่นที่’ (place) ได้อย่างชัดเจน

ปัญญา เทพสิงห์ และธงพล พรหมสาขาณสกลนคร^{๔๐} การศึกษาพหุลักษณะทางศิลปกรรมของชุมชนวัดไทยในแหลมมลายูจากการศึกษาพบว่าลักษณะกายภาพของชุมชนวัดไทยมีส่วนผสมของชุมชนศิลปกรรมทั้งไทยจีนฮินดูพม่าตะวันตกและมลายูถิ่นลักษณะจีนปรากฏเด่นชัดที่สุดการผสมมีหลายลักษณะเช่นการผสมในชั้นเดียวกันเช่นพญานาคไทยแต่มีปากคาบแก้วแบบจีนการผสมแบบแยกส่วนเช่นโบสถ์ไทยแต่เจดีย์หลังโบสถ์เป็นแบบพม่าการผสมคตินิยมแบบหนึ่งแต่ถ่ายทอดอีกแบบหนึ่งเช่นผังพื้นที่เหลี่ยมตามเลขมงคลแบบจีนแต่ใช้กับโบสถ์ไทย ใช้รูปแบบหนึ่งแต่เปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยใหม่เช่นนำเรือนพื้นถิ่นของชุมชนชาวมุสลิมมาเลยมาใช้เป็นกุฏิพระ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพหุลักษณะทางศิลปกรรมได้แก่ ๑) สภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนแหลมมลายูซึ่งเอื้อต่อการเข้ามาของชุมชนหลายชนชาติพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ซึ่งมีชาวจีนและตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลต่อการอพยพของชุมชนชาวฮินดูจากอินเดียชาวม่านามาชึ่งบูรณาการวัฒนธรรมกับคนท้องถิ่นเกิดสภาพสังคมพหุวัฒนธรรม ๒) ปัจจัยด้านความเป็นผู้นำเป็นนักพัฒนาของชุมชนพระสงฆ์อำนาจของชุมชนคณะกรรมการวัดที่ต้องการให้ศิลปกรรมดึงดูดใจคนทุกชาติพันธุ์ ๓) ปัจจัยความศรัทธาต่อวัดของชุมชนคนหลายกลุ่มในฐานะพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ๔) ปัจจัยจากความต้องการให้วัดไทยช่วยบูรณาการศิลปวัตถุปฏิสัมพันธ์ของชุมชนวัฒนธรรมต่างๆที่มีศิลปกรรมในวัดเป็นสื่อ นำได้แก่ (๑) ปฏิสัมพันธ์ในฐานะวัดเป็นแหล่งรวมจิตวิญญาณจากการใช้สัญลักษณ์สื่อความหมาย (๒) ปฏิสัมพันธ์ที่วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวและจัดงานประเพณี (๓) ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากการยึดถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ร่วมกัน (๔) ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากการบริหารจัดการหรือการเมืองของชุมชนวัดลักษณะนี้ส่งผลต่อการปรับตัวการผสมผสานการบูรณาการทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มต่างๆวัดไทยในแหลมมลายูจะดำรงอยู่ได้ด้วยแสงสว่างได้มาบำรุงวัดเนื่องจากรัฐบาลกลางอุดหนุนน้อยมากโดยเฉพาะมาเลเซียซึ่งเป็นชาติมุสลิมดังนั้นจึง

^{๔๐}ปัญญา เทพสิงห์ และธงพล พรหมสาขาณสกลนคร, พหุลักษณะทางศิลปกรรมของวัดไทยในแหลมมลายู, รายงานวิจัย, ทุนสนับสนุนจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔, (บทคัดย่อ).

จำเป็นต้องใช้ศิลปกรรมเรียกร้องความสนใจแก่นักท่องเที่ยวเพื่อความอยู่รอดโดยเฉพาะชาวจีนซึ่งมีอำนาจเศรษฐกิจศิลปกรรมวัดไทยในแหลมมลายูมีความหลากหลายลักษณะเพียงใดก็ยิ่งทำให้แรงสนับสนุนจากคนชาติพันธุ์ต่างๆมีมากขึ้น

อาภรณ์ อุกฤษณ์^{๔๑} พลวัตการปฏิสัมพันธ์และชาติพันธุ์ธำรงของชุมชนชาวเกาะลันตาจังหวัดกระบี่ภายใต้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์อันประกอบด้วยชาวเลชาวมุสลิมชาวจีนและชาวไทยผ่านยุคสมัยของชุมชนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตั้งแต่ยุคการตั้งถิ่นฐานจนกระทั่งถึงยุคการท่องเที่ยวและยุคหลังภัยพิบัติสึนามิโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเทคนิควิธีทางมานุษยวิทยาในการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการเข้าไปอาศัยในชุมชนเพื่อสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและสังเกตอย่างมีส่วนร่วมผลการวิจัยพบว่าเกาะลันตาเป็นแหล่งอพยพหลบภัยทางธรรมชาติและทางการเมืองของชุมชนผู้คนหลายกลุ่มชาติพันธุ์หลายยุคสมัยเอกสารเก่าของชุมชนทางราชการได้บันทึกเรื่องราวความไร้ระเบียบที่เกิดจากการเข้ามาพักอาศัยของชุมชนผู้คนเหล่านี้จำเป็นต้องใช้กฎหมายในการจัดระเบียบความไร้ระเบียบนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนวิภาควิธีซึ่งจะทำให้เกิดกระบวนการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเกิดสิ่งใหม่ๆระบบใหม่ๆที่ยอมรับได้จนกว่าจะมีความขัดแย้งและสร้างสิ่งใหม่ขึ้นอย่างเป็นพลวัตข้อมูลจากประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้แสดงถึงปฏิสัมพันธ์ในลักษณะพิเศษที่เป็นปัจจัยเชื่อมโยงให้ชาวเกาะลันตาอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติมีโครงสร้างการปฏิสัมพันธ์ที่ประกอบด้วยความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์การยกลูกให้เป็นลูกบุญธรรมแก่กันการให้ลูกเป็นเกลอกันการพึ่งพาหมอต่าแยร่วมกันการแลกเปลี่ยนแบ่งปันเสื้อผ้าอาหารและของชุมชนใช้จำเป็นการเข้าร่วมงานประเพณีซึ่งกันและกันการศึกษาในโรงเรียนเดียวกันและการรับวัฒนธรรมต่างกลุ่มเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนตนตลอดจนสำนึกร่วมในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นส่งผลต่อโครงสร้าง อัตลักษณ์ร่วมของชุมชนชาวเกาะลันตาแต่เนิ่นนโยบายรวมชาติให้เป็นหนึ่งเดียวสมัยจอมพลป. พิบูลสงครามส่งผลให้วัฒนธรรมจากส่วนกลางเข้ามาครอบงำวัฒนธรรมดั้งเดิมทำให้เกิดชนชั้นทางสังคมขณะเดียวกันความแตกต่างด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่างธำรงอัตลักษณ์และพรมแดนทางชาติพันธุ์ของชุมชนตนสืบมาและยังคงสำนึกรู้ว่าตนเองเป็นชาวเลชาวจีนชาวมุสลิมหรือชาวไทยอย่างไรก็ตามเหตุปัจจัยจากความแตกต่างด้านการศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจจำนวนประชากรและการเข้ามาของชุมชนสื่อวัฒนธรรมในยุคท่องเที่ยวรวมทั้งการเข้ามาให้ความช่วยเหลือของชุมชนองค์กรต่างๆในยุคหลังภัยพิบัติสึนามิส่งผลต่อพลวัตการปฏิสัมพันธ์และการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชุมชนชาวเกาะลันตาแม้โครงการฟื้นฟูวิถีชีวิตดั้งเดิมและการจัดระบบนิเวศที่ยั่งยืนหลังภัยพิบัติสึนามิจะส่งเสริมให้ชาวเกาะลันตาเข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายชุมชนคนเกาะเดียวกันมีการ

^{๔๑} อาภรณ์ อุกฤษณ์, พลวัตการปฏิสัมพันธ์และชาติพันธุ์ธำรงของชาวเกาะลันตาจังหวัดกระบี่, รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔, หน้า ๑-๓.

สร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นศูนย์รวมของชุมชนชาวเกาะลันตาและบางชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดตั้งเป็นชุมชนเข้มแข็งแต่โดยภาพรวมสังคมวัฒนธรรมของชุมชนชาวเกาะลันตาได้ปรับเปลี่ยนไปสู่บริบทใหม่ที่มีลักษณะเป็นปัจเจกมากขึ้นชาวเกาะลันตาจึงต้องตั้งรับและปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ต่อไป

วัชรินทร์ ดำรงกุล และปัตติกาญจน์ บรรดาศักดิ์^{๔๒} แนวทางการจัดการกลับคืนถิ่นชนเผ่าชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษาชาวกะเหรี่ยงศรีธารโตผลการศึกษารูปได้ดังนี้ ๑)การจัดสวัสดิการของชุมชนประเทศไทยให้กับชาวกะเหรี่ยงศรีธารโตซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงบ้านแหรอำเภอรือเสาะจังหวัดยะลา ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดเห็นว่ายิ่งดีต่อกว่าการจัดสวัสดิการในการดูแลชาวกะเหรี่ยงของชุมชนประเทศมาเลเซีย ๒)แนวโน้มการกลับคืนถิ่นของชุมชนชนเผ่าชาวกะเหรี่ยงศรีธารโตผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดเห็นว่าชาวกะเหรี่ยงศรีธารโตมีแนวโน้มที่จะกลับมาอยู่ที่หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงถ้าหากภาครัฐมีการดูแลด้านสวัสดิการให้เหมือนกับประเทศมาเลเซียชุมชนในพื้นที่มีความจริงใจพื้นที่ที่มีความมั่นคงปลอดภัยโดยการกลับคืนถิ่นให้ใช้วิธีการหมุนเวียนเป็นกลุ่มในเบื้องต้น ๓)ปัญหาการส่งเสริมการกลับคืนถิ่นของชุมชนชนเผ่ากะเหรี่ยงผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากวิถีชีวิตของชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่ชอบการเดินป่าหาของชุมชนป่าแต่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยเนื่องจากปัญหาความสงบในพื้นที่และหน่วยงานภาครัฐยังขาดความต่อเนื่องในการให้ความช่วยเหลือโดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญคือควรจัดสวัสดิการให้ตรงกับวิถีชีวิตและความต้องการของชุมชนชาวกะเหรี่ยงโดยทุกภาคส่วนต้องเข้าไปมีส่วนร่วม

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่นำมาศึกษาแสดงถึงกระบวนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อให้เกิดเป็นองค์รวมของชุมชนประเด็นเป้าหมายในวิจัยดังแผนภาพต่อไปนี้

^{๔๒}วัชรินทร์ ดำรงกุล และปัตติกาญจน์ บรรดาศักดิ์, แนวทางการจัดการกลับคืนถิ่นชนเผ่าชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษาชาวกะเหรี่ยงศรีธารโต, วิทยานิพนธ์การวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๓, (บทคัดย่อ).

แผนภาพที่ ๒ : แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (๑) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (๒) เพื่อศึกษาทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน (๓) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมจังหวัดในสุราษฎร์ธานี

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวิธีดำเนินการศึกษา ๒ แบบ คือ

๓.๑.๑ การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมโดยมีทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน และสังเคราะห์รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓.๑.๒ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยสัมภาษณ์แบบเจาะจงกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับ ความสัมพันธ์ ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน และสังเคราะห์รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้แก่ กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ระดับผู้ปกครองสงฆ์จำนวน ๒ รูป มุสลิมระดับผู้ปกครอง จำนวน ๒ ท่าน นักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน จำนวน ๓ ท่าน นักวิชาการด้านศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน ๒ ท่าน กลุ่มตัวแทนจากผู้นำชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจำนวน ๔ คนและตัวแทนผู้ปกครองจังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน ๒ ท่าน รวมทั้งหมด ๑๕ รูป/คน รวมข้อมูลมาสังเคราะห์องค์ความรู้จนได้ข้อมูลอ้อมตัวเพื่อสร้างรูปแบบความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ ๖ กลุ่มได้แก่ ๑. กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ระดับผู้ปกครองสงฆ์ ๒. มุสลิมระดับผู้ปกครอง ๓. กลุ่มนักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน ๔. กลุ่มนักวิชาการด้านศาสนาและวัฒนธรรม ๕. กลุ่มตัวแทนจากผู้นำชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ๖. ตัวแทนผู้ปกครองจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยสัมภาษณ์แบบพูดคุยกันปกติเพื่อให้ได้ข้อมูลและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแบบปลายเปิดหรือความคิดเห็นอย่างอิสระรวมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยการใช้กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๓ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคลได้แก่ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ อายุ การศึกษา ตำแหน่งประสบการณ์การทำงาน นับถือศาสนา วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์ สถานที่ และเวลา

ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับ “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” ได้แก่

๑. สภาพทั่วไปชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นอย่างไร
๒. รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นอย่างไร
 - ๒.๑ การผสมผสานวิถีชีวิตชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี
 - ๒.๒ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี
 - ๒.๓ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี
 - ๒.๔ ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี
 - ๒.๕ มีกิจกรรมต่อเนื่องของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

๑. ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานีพร้อมกับการกำหนดร่างคำถามการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒. สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ ๒ รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ดูรายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ในภาคผนวก ค)

๓. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ ท่าน (ดูรายนามผู้ทรงคุณวุฒิในภาคผนวก ก) ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

๔. นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน ๑๕ รูป/คน (ดูรายนามผู้ให้ข้อมูลหลักในภาคผนวก ข)

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและมุสลิม ทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวไทยพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน และสังเคราะห์รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้วิจัยลงพื้นที่สังเกตการณ์ เก็บข้อมูลด้วยตนเองและคณะ เข้าไปสังเกตการณ์การผสมผสานวิถีชีวิตชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการ ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์กระบวนการทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมซึ่งจำแนกเป็น ๖ กลุ่มได้แก่ ๑. กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ระดับผู้ปกครองสงฆ์ ๒. อิสลามระดับผู้ปกครอง ๓. กลุ่มนักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนชุมชน ๔. กลุ่มนักวิชาการด้านศาสนาและวัฒนธรรม ๕. กลุ่มตัวแทนจากผู้นำชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ๖. ตัวแทนผู้ปกครองจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การจัดเรียงข้อมูลอุปนัยที่ตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้ประเด็นที่ศึกษา ที่กำหนดไว้ในแต่ละประเด็น ที่ได้จากเอกสาร ตำราทางวิชาการ และสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้งกับอาศัยแนวคิด ทฤษฎีมาเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อนำมาประมวลผล วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลออกมาโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทที่ ๔

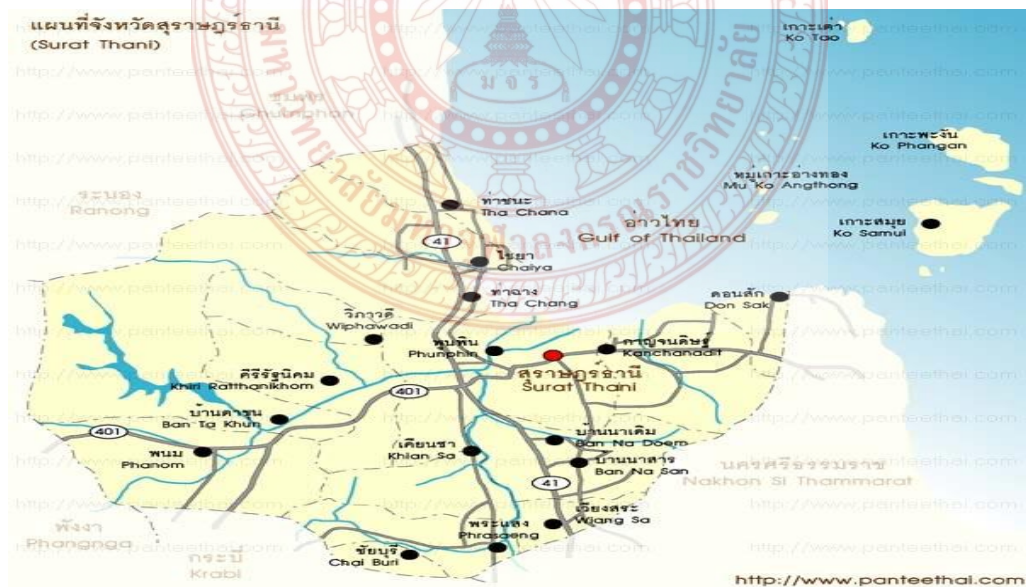
ผลการวิจัย

๔.๑ บริบททั่วไปจังหวัดสุราษฎร์ธานี^{๔๓}

สุราษฎร์ธานี เป็นจังหวัดที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่องยาวนาน จากสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ถึงปัจจุบันจากสภาพภูมิศาสตร์ที่อุดมสมบูรณ์ และอยู่ในชัยภูมิที่เหมาะสม ได้ส่งผลให้ดินแดนจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดแห่งหนึ่งของภูมิภาค บนเส้นทางการพัฒนาสู่ความเจริญรุ่งเรืองมั่งคั่งแก่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ล้วนเกี่ยวข้องกับพระบรมมหาราชวังแห่งบูรพมหากษัตริย์ ซึ่งได้มีบทบาทยิ่งต่อความมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืนของจังหวัดสุราษฎร์ธานีชื่อจังหวัด“สุราษฎร์ธานี” ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระราชทานนามจนถึงปัจจุบัน

๔.๑.๑ ลักษณะทางกายภาพ

๑. ท่าเลที่ตั้ง

^{๔๓} คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สืบค้นเมื่อ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙, สืบค้นได้จาก www.suratthani.go.th.

จังหวัดสุราษฎร์ธานีตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของภาคใต้ ห่างจากกรุงเทพฯโดยทางรถยนต์ ประมาณ ๖๔๕ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๑๓,๐๗๙.๖๑ ตารางกิโลเมตร หรือ ๘,๑๗๔,๗๕๘.๖๑ ไร่มีเนื้อที่มากเป็นอันดับ ๖ ของประเทศและมีพื้นที่มากที่สุดในภาคใต้ ฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยในจังหวัด สุราษฎร์ธานี มีความยาวประมาณ ๑๕๖ กิโลเมตร มีเกาะขนาดใหญ่ ได้แก่ เกาะสมุย เนื้อที่ ๒๒๗.๒๕ ตารางกิโลเมตร เกาะพะงัน มีเนื้อที่ ๑๙๔.๒ ตารางกิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีหมู่เกาะอ่างทอง และเกาะบริวาร ๔๒ เกาะ เกาะสมุยเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัด ห่างจากฝั่งทะเลประมาณ ๒๐ กิโลเมตร และห่างจากศาลากลางจังหวัดประมาณ ๘๐ กิโลเมตร มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดชุมพร จังหวัดระนอง และอ่าวไทย
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราช และกระบี่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดพังงา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอ่าวไทยและจังหวัดนครศรีธรรมราช

๒. ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศประมาณร้อยละ ๔๙ ของพื้นที่เป็นภูเขา ภูเขาสำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ เทือกเขาบรรทัด เทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งทอดยาวผ่านเนื้อที่จังหวัดใกล้เคียงหลายจังหวัด และทอดเปิดสู่อ่าวไทยเทือกเขาภูเก็ตด้านตะวันตก เป็นต้นกำเนิดลุ่มน้ำใหญ่น้อย รวม ๑๔ ลุ่มน้ำ จนได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งลุ่มน้ำ แม่น้ำลำคลองทุกสายล้วนไหลลงสู่อ่าวไทย จากฝั่งตะวันตกพื้นที่ลาดเอียงไปทางทิศตะวันออก ซึ่งมีลักษณะคล้ายกระทะหงายภูมิประเทศของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓. ลักษณะภูมิอากาศและฤดูกาล

ภาคใต้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเกิดบริเวณทะเลอันดามันบ้างเป็นครั้งคราว เนื่องจากมีแนวเทือกเขาตะนาวศรี เทือกเขาภูเก็ต และเทือกเขานครศรีธรรมราช แลบบริเวณจังหวัดระนอง จังหวัดชุมพร จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นแนวช่วยลดอิทธิพลของลมมรสุมดังกล่าว จังหวัดสุราษฎร์ธานีจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือปกติจะมีแหล่งกำเนิดบริเวณทะเลจีนใต้และอ่าวไทย ทำให้จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดผ่านอ่าวไทยและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากมหาสมุทรอินเดีย จึงมีช่วงฤดูฝนยาวนานระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมกราคม โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย ๒๑.๑๖ องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย ๓๔.๕๑ องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๑๒๙.๕๙ มิลลิเมตรต่อปี

๔. แหล่งน้ำธรรมชาติ

จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีลุ่มน้ำใหญ่น้อยรวม ๑๔ ลุ่มน้ำ แต่ละลุ่มน้ำมีแม่น้ำ และร่องน้ำหลายสาย ทุกสายล้วนลงสู่อ่าวไทย แม่น้ำในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตัดขวางคาบสมุทร ออกสู่ทะเลด้านตะวันออก ในอดีตอาศัยเครือข่าย แม่น้ำเดินทางติดต่อถึงกัน และติดต่อกับเมืองชายฝั่งแม่น้ำที่มีลักษณะทางอุทกวิทยาที่สำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ แม่น้ำตาปี แม่น้ำพุมดวง ซึ่งเป็นเส้นเลือดใหญ่ของชาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.๑.๒ การปกครอง และประชากร

๑. การปกครอง

การปกครองแบ่งออกเป็น ๑๙ อำเภอ ๑๒๘ ตำบล ๑,๐๗๔ หมู่บ้าน ๔๐๗,๘๗๙ บ้านหลังคาเรือน การดำเนินงานจังหวัดภายใต้การบริหารจัดการของผู้ว่าราชการจังหวัด มุ่งเน้นการบูรณาการ และการเติบโตไปในทิศทางเดียวกัน มีส่วนราชการต่างๆ ในจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

๒. ประชากร

จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีประชากรจำนวน ๑,๐๒๓,๒๘๘ คน ชาย ๕๐๕,๕๕๖ คน หญิง ๕๑๗,๗๓๒ คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมือง รองลงมาอำเภอกาญจนดิษฐ์ และอำเภอพุนพิน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อัตราความหนาแน่น ของประชากร๗๘.๒๓ คน ต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร จำนวนบ้าน ๔๐๗,๘๗๙ อาชีพหลักของประชากรจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ ด้านการเกษตร ปศุสัตว์ ประมง อุตสาหกรรม เนื่องจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในทุกด้าน เศรษฐกิจมีความมั่นคง ประชากรมีรายได้ค่อนข้างสูง ทำให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นในธุรกิจและสถานประกอบการต่างๆ จำนวนมาก ส่งผลให้มีประชากรจากพื้นที่จังหวัดต่างๆ ทั้งภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ อพยพมาทำงานในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวนมาก แต่ไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านมาให้ถูกต้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เทศบาลเมืองเกาะสมุย และอำเภอเกาะพะงัน ทำให้มีประชากรแฝงทั้งจังหวัดประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ -๓๐๐,๐๐๐ คน

๔.๑.๓ ศาสนาประเพณี และวัฒนธรรม

๑. ศาสนา

ร้อยละของประชากรที่นับถือและจำนวนศาสนสถาน

ศาสนา	ร้อยละของประชากร	วัด	มัสยิด	โบสถ์	โบราณสถาน	โบราณวัตถุ
พุทธ	๙๗.๘๗	๓๒๑ แห่ง				
อิสลาม	๑.๗๙		๔๔ แห่ง			
คริสต์	๐.๓๔			๕๖ แห่ง		
อื่นๆ					๓๑ แห่ง	๒,๑๖๓ ชิ้น

ประชากรโดยส่วนใหญ่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๙๗.๘๗ และมีวัดจำนวนมากถึง ๓๒๑ แห่ง อิสลามร้อยละ ๑.๗๙ และมีมัสยิด จำนวน ๔๔ แห่ง ที่เหลือนับถึงศาสนาคริสต์และอื่นๆ^{๔๔}

๒. ประเพณีและวัฒนธรรม

ประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งขันเรือยาว มีอีกชื่อ คืองานเดือนสิบเอ็ด ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับเทศกาลออกพรรษา กิจกรรมที่สำคัญได้แก่การประกวดเรือพระ ซึ่งจะมีทั้งรถพนมพระ และเรือพนมพระ ซึ่งรถและเรือพนมพระ อาจจะตกแต่งประดับประดาด้วยการแกะสลัก หรือฉลุไม้ ตกแต่งจำลอง เสมือนฉากที่พระพุทธรูปเจ้ากลับมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ในงานพิธีจะใช้คนลาก เชื่อว่าผู้ที่ได้ร่วมลากจูงรถหรือเรือพนมพระจะได้อานิสงค์หลายประการและมีการจัดพุ่มผ้าป่าตามหน้าบ้านเรือนและห้างร้านเป็นการจำลองพุทธประวัติของพระพุทธรูปเจ้าแสดงออกเป็นตอนๆ ด้วยการนำต้นไม้หรือกิ่งไม้ ประดับกับหลอดไฟสีต่างๆ บ้างก็จะจัดอุปกรณ์อื่นร่วมประกอบฉาก ทั้งการเขียนภาพปั้นรูปดินเหนียว อุปกรณ์ประกอบฉากจะไม่ยืมนำสิ่งมีชีวิตมาจัดประกอบฉาก เพราะเชื่อว่าเป็นการทรมานสัตว์ และจะไม่ได้รับอานิสงค์ และตกแต่งด้วยเครื่องอัฐบริขาร เพื่อในเช้าวันรุ่งของวันออกพรรษาจะได้นิมนต์พระมาทำพิธีทอดผ้าป่า

๔.๒ สภาพสังคมทางวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สภาพทางสังคมวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความหลากหลายมีความเป็นพหุนิยม มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ซึ่งได้มีนักวิชาการ ได้เสนอไว้ ตามลำดับ ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ^{๔๕} กล่าวถึงมนุษย์ดั้งเดิมเท่าที่ค้นคว้าสอบสวนตกลงกันแล้วในเวลานี้ ทั้งที่ทราบอยู่แล้วยังมีเรื่องที่จะต้องสอบสวนกันต่อไปอีกมากนัก และเราจะต้องพิจารณากันให้กว้างออกไปถึงชนทุกเผ่าที่มีอยู่บนแหลมมาลาญทั่วไปในเวลานั้นเสียก่อน จึงจะเข้าใจถึงมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอนในเวลานั้นได้ดี นักศึกษาฝ่ายมานุษยวิทยา ได้แบ่งชนเผ่าดั้งเดิมบนแหลมมาลาญทั้งหมดออกเป็น ๓ ชั้น คือ (๑) ชนเดิมน้ำ หรือ Primitive races นั้น ยังมีพวกเซมัง และพวกซาไก ซึ่งนับว่าเป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดของมนุษย์พวกดั้งเดิม ที่ยังเหลืออยู่ให้เราเห็นในเวลานี้ ผิวดำผมหยิก เหมือนชนแกะ จมูกแบนกว้างคางน้อย ฝีปากเขิด และบางคนมีขนาดเป็นคนแคระ เล็กเตี้ยใช้เปลือกไม้พันตรงท่อนสะเอว เลี้ยงชีวิตด้วยของที่เกิดในป่า (๒) ชนชาวป่าชาวดอย ที่พบทั่วไปบนแหลมมาลาญอีกพวกหนึ่งก็คือ พวกที่เรียกว่า “มลายูเดิม” (Proto-Malay) ชนพวกนี้ไม่พูดภาษามลายู พวกจาก

^{๔๔} คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สืบค้นเมื่อ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙, สืบค้นได้จาก www.suratthani.go.th.

^{๔๕} พุทธทาสภิกขุ, แนวสังเขปของโบราณรอบอ่าวบ้านดอน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อรุณวิทยา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓-๑๗.

(Jakum) ซึ่งยังอยู่ทางใต้สุดแหลม คือตัวอย่างพันธุ์แท้ในปัจจุบันของชนเผ่านี้ ผิวหนังสีทองแดง เส้นผมตรงดำ เกือบแบบชาวมองโกเลีย กระดูกแก้มสูง ตาเอียงเล็กน้อย แม้จะเป็นพวกที่เร่ร่อนอยู่บ้าง ก็รู้จักทำการเพาะปลูก และอาศัยอยู่ในกระท่อม ที่น้ำดู (๓) ชนชาติมลายู (Malay) คือชนชาติที่มีเป็นพื้นทั่วไปในแถบมาเลเซีย นักสำรวจ ชื่อ วอลแลซ (Wallace) ได้แบ่งกำเนิดชนเผ่านี้ออกเป็น ๔ พวก คือ (๑) มลายูบนปลายแหลมมลายู และพวกริมทะเลของเกาะสุมาตรากับบอเนียว (๒) พวกชวาแห่งเกาะชวา มุทรา และบาห์ลี และบางส่วนของลือมบ็อกและสุมาตรา (๓) พวกบูกิสแห่งเกาะเซเลเบซ และ (๔) พวกตะกะลาสแห่งเกาะฟิลิปปินส์ ความรู้ทางโบราณคดีของดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน (จังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน) ทำให้ทราบมีการผสมผสานของชาติพันธุ์ในบริเวณรอบอ่าวบ้านดอนทั้งสามสายเลือดที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออก จนกระทั่งทุกวันนี้

ศุภิมาน นฤมล^{๔๖} กล่าวไว้ในเรื่องประวัติศาสตร์วัฒนธรรมภาคใต้ไว้เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนคาบสมุทร ทำให้มีการติดต่อกับชนกลุ่มอื่น และรับอิทธิพลจากโลกภายนอกมา ลักษณะของภูมิศาสตร์ต่ำแคบตีบ ทำให้ผู้คนค่อนข้างใกล้ชิด พึ่งพาอาศัยระหว่างชาวสวน ชาวนาและชาวประมง มีการติดต่อระหว่างชุมชนและแลกเปลี่ยนสินค้าโดยอาศัยเส้นทางน้ำเป็นหลัก การไปมาหาสู่กันระหว่างชุมชนทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่เรียกว่า “เกลอหรืออ้ายเกลอ” และเรียกชุมชนภาคใต้ว่าชุมชนเครือข่าย (Network Community) มากกว่าจะเรียกชุมชนหมู่บ้าน ศิลปะต่างๆ ของหมู่บ้านภาคใต้ เช่นบทเพลงกล่อมเด็ก หรือเพลงชาน้อง การเล่นโนราและหนังตะลุง ซึ่งเป็นศิลปะของคาบสมุทรมาลายูและศาสนาพราหมณ์ และมีลักษณะสากลผสมด้วย ส่วนตำนานประวัติศาสตร์ต่างๆ จะเล่าถึงความสัมพันธ์ติดต่อกับเมืองใกล้เคียง ทำให้ชาวใต้ผูกพันกับการเป็นปึกได้มากกว่าความผูกพันหมู่บ้านของตน ส่วนความเชื่อเรื่องผีที่สืบทอดอยู่ในธรรมชาติ ชาวใต้ไม่ได้ยึดถือมากนักแต่เชื่อผีบรรพบุรุษ ส่วนการตั้งหมู่บ้านพิจารณาจากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ ตามวิถีคิดแบบเหตุผลนิยมมิได้เชื่อตามอิทธิฤทธิ์ปรัชญาศาสนาพุทธ ผี หรือพราหมณ์ หมู่บ้านทางภาคใต้มีการพึ่งพาอาศัยกันและมีคำคู่กันว่า “ออกปาก” หรือ “ไหว้วาน” ซึ่งหมายถึงชาวบ้านสามารถออกปากขอความช่วยเหลือ ไหว้วานเพื่อนบ้านและมีการช่วยเหลือตอบแทนกัน ซึ่งระบบไหว้วานพัฒนาเป็นการช่วยเหลือที่เรียกว่า การขอมือนั่นก็คือ “การลงแขก” พิทยา บุชรรัตน์และคณะ^{๔๗} ได้กล่าวไว้ในโครงสร้างและวัฒนธรรมชุมชน มีลักษณะจำเพาะ ประการแรก คือ ชุมชนภาคใต้มักรวมตัวอยู่ในอาณาบริเวณพื้นที่

^{๔๖} ศุภิมาน นฤมล, เอกสารประกอบการสอน สังคมและวัฒนธรรมไทย, ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๖, หน้า ๑-๑๒.

^{๔๗} พิทยา บุชรรัตน์ และคณะ, เกาะปันหยี : เวทีธุรกรรมกลางน้ำ การศึกษาโครงสร้างและวัฒนธรรมการผลิตและวัฒนธรรมในการบริโภคของชาวชุมชนเกาะปันหยี, (กรุงเทพฯ : สำนักกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, ๒๕๔๔, หน้า ๑๐๕-๑๒๒.

ชายทะเลที่เป็นที่ราบขยายไปถึงเชิงเขา ประการที่สอง ภาคใต้มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่มีส่วนช่วย เหลือประเทศเป็นอันมาก ประการที่สาม คนภาคใต้เป็นคนที่มีความหยิ่งทะนงในชาติกำเนิดของตนเองและมีความเป็นคนใต้ค่อนข้างสูง อันเป็นผลมาจากดินแดนชายขอบพระราชอาณาเขตห่างไกลจากอำนาจศูนย์การปกครอง อันส่งผลให้เกิดอาณาจักรรุ่งเรืองของตนเอง และความห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจทำให้ต้องพึ่งพาตนเองสูง ชาวใต้จึงเป็นนักสู้ เป็นคนจริงเป็นคนเด็ดขาด เป็นนักเลง มีความเป็นตัวเอียง ประการสุดท้ายคือประสบการณ์ของคนใต้ที่อยู่ร่วมกันระหว่างคนต่างชาติพันธุ์ต่างศาสนา ต่างความเชื่อมาช้านาน จึงมีลักษณะรักความ อิสระเสรี มีขันติธรรมและการรู้จักประสานผลประโยชน์จึงทำให้สังคมสงบสุขตามสมควร

สถาพร ศรีสังข์^{๔๘} กล่าวถึงสังคมภาคใต้ที่ส่วนหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมภาคใต้โดยภาพรวม กล่าวคือ ลักษณะของชุมชนภาคใต้แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะใหญ่โดยอาศัยเงื่อนไขทางสภาพภูมิศาสตร์อันจำเพาะของภาคใต้ ตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนจะอยู่ที่สูง เขาควรรหนึ่ง เขตที่ลุ่มแม่น้ำหนึ่ง และเขตริมฝั่งทะเลอีกหนึ่ง แต่เดิมชุมชนในราบลุ่มริมแม่น้ำจะเรียกชุมชนที่อยู่เขตเขาควนว่า “พวกเหนือ” “พวกบก” หรือ “พวกเขา” และเรียกชุมชนที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลว่า “พวกเล” และส่วนใหญ่ชุมชนที่ตั้งในราบลุ่มแม่น้ำจะพัฒนากลายเป็นศูนย์กลาง คือ เป็น “เมือง” ก่อนชุมชนเขาควน หรือชุมชนริมฝั่งทะเล ชุมชนดั้งเดิมของชาวภาคใต้เป็นชุมชนกสิกรรมเช่นเดียวกับชุมชนดั้งเดิมอื่นๆ ของสังคมไทยส่วนใหญ่ ชุมชนที่ราบลุ่มแม่น้ำจะผลิตธัญญาพืชโดยเฉพาะข้าวเจ้าเป็นหลัก ชุมชนเขาควนจะผลิตพืชสวนและของป่า ส่วนชุมชนริมฝั่งทะเลจะผลิตอาหารที่ได้จากทะเล หากสิ่งของที่ผลิตเหลือใช้ก็อาจมีการแลกเปลี่ยนกันโดยไม่ผ่านระบบตลาด และที่ภาคใต้เป็นจุดผ่านทางวัฒนธรรมมาแต่โบราณ น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งของการสั่งสมวัฒนธรรมจนสามารถมีลักษณะจำเพาะของตนในส่วนที่เป็นโลกทัศน์และชีวทัศน์ซึ่งส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-พุทธและความเชื่อต่ออำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ ส่วนโลกทัศน์ และชีวทัศน์แบบอิสลามนั้นเพิ่งแพร่ขยายเข้ามาในภายหลัง และดำรงอยู่ในพื้นที่อันจำเพาะเพียงบางส่วนและบางส่วนถูกกลืนกลายไปบ้างกล่าวโดย องค์กรรวมแล้วชาวภาคใต้มีลักษณะพึ่งพิงตัวเองได้สูง มีคุณภาพของชีวิตกับสังคมชาติรอบตัว ใช้สิ่งเหนือธรรมชาติบางส่วนมาควบคุมบรรทัดฐานของสังคม รักอิสระ นิยมคนจริงเคร่งครัดในเรื่องจริยธรรมทางเพศ ฯลฯ วิถีชีวิตโดยทั่วไปเรียบง่าย มีความผูกพันกับพุทธศาสนาและศาสนาอิสลามในแง่การสร้างคุณภาพทางจิตใจสูง หมู่บ้านศูนย์กลางการศึกษา การสาธารณสุข และการบ่มเพาะทางจริยธรรม มีหัวหน้าชุมชนที่ได้รับการยอมรับในแง่ของการมีหลักคุณธรรมสูง ก่อให้เกิดความเชื่อ

^{๔๘} สถาพร ศรีสังข์, การประสมประสานท้าววัฒนธรรมไทยพุทธและไทยมุสลิมที่ปรากฏในการละเล่นล้อแห่งของอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง, รายงานวิจัย, (สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๓), หน้า ๑๒๑-๑๓๔.

ประเพณี และระบบคุณค่าที่ไม่ทำให้แปลกทางจิตสำนึก มีภาพของการพึ่งพาตนเองในแง่ของการอยู่อาศัย กิน และแ่งอื่นๆ อย่างเป็นรูปธรรม

สุธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์^{๔๙} ได้เสนอเกี่ยวกับความหลากหลายของวัฒนธรรมภาคใต้ สถาปัตยกรรม ประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติของภาคใต้ เป็นปัจจัยและข้อจำกัดอันเป็นเครื่องกีดกมล หล่อหลอมให้ชาวใต้สั่งสมปรับปรุงวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ของตน ประกอบกับการพัฒนาภูมิปัญญา การจัดการสืบทอดกันมายาวนานเหล่านี้ค่อยแต่เติม จน เกิดเป็นบริบทของสังคม ภาวะแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นใหม่ก็คือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ของกลุ่มชนที่ส่งผลย้อนกลับเป้าหมายของทรัพยากรมนุษย์รุ่นหลังๆ ให้มีบุคลิกภาพ คุณภาพและ ศักยภาพอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มขึ้นแล้วสำแดงออกเป็นระบบความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยม โลกทัศน์ ชีวทัศน์ ขนบประเพณี พฤติกรรม วิธีคิด วิธีทำงานปทัสถานในการตัดสินใจเลือกเฟ้นรวมทั้ง ประดิษฐ์กรรมทั้งปวง

๔.๒.๑ บริบทวัฒนธรรมชาวไทยพุทธจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ความเป็นมาของคนไทยได้มีนักวิชาการเสนอไว้ ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ^{๕๐} กล่าวถึงมนุษย์ดั้งเดิมเท่าที่ค้นคว้าสอบสวนตกลงกันแล้วในเวลานี้ ทั้งที่ทราบ อยู่ว่ายังมีเรื่องที่จะต้องสอบสวนกันต่อไปอีกมากนัก และเราจะต้องพิจารณากันให้กว้างออกไปถึงชน ทุกเผ่าที่มีอยู่บนแหลมมายูทั่วไปในเวลานั้นเสียก่อน จึงจะเข้าใจถึงมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในดินแดนรอบ อ่าวบ้านดอนในเวลานั้นได้ดี

สุพัตรา สุภาพ^{๕๑} นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน กล่าวว่า คนไทยมีเชื้อชาติกับพวกอินโดนีเซีย มาลายูและฟิลิปปินส์ จัดอยู่ในตระกูลออสโตรนีเซียน มีถิ่นเดิมอยู่แถบเส้นศูนย์สูตร แล้วอพยพขึ้นไป ทางเหนือ สู่ดินแดนภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีน บริเวณไกวจา กวางสี กวางตุ้ง และเกาะไหหลำ ต่อมาถูกจีนรุกราน จึงอพยพถอยร่นลงมายังถิ่นเดิมอีก ส่วนพวกที่ไม่ได้อพยพลงมา ก็กระจัดกระจาย กันอยู่ทางใต้ของจีน นอกจากนี้ยังมีนักประวัติศาสตร์ชาวตะวันตกหลายคนสรุปว่า ถิ่นฐานเดิมของ ไทยอยู่ทางตะวันตกของมณฑลเสฉวน ต่อมาได้ถอยร่นลงมาทางใต้ และตั้งอาณาจักรน่านเจ้าขึ้นพุทธ ศตวรรษที่ ๑๒ นับเป็นอาณาจักรสุดท้ายที่ตั้งในดินแดนจีน เมื่อถูกจีนรุกรานอีกชนชาติไทยค่อยๆ เคลื่อนย้ายลงมาทางใต้ มาตั้งถิ่นฐานในคาบสมุทรอินโดจีน

^{๔๙} สุธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์, *โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา*, (กรุงเทพฯ : สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๔) หน้า ๑๔๗-๑๕๕.

^{๕๐} พุทธทาสภิกขุ, *แนวสังเขปของโบราณรอบอ่าวบ้านดอน*, หน้า ๑๓-๑๗.

^{๕๑} สุพัตรา สุภาพ, *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม : ครอบครัวยุคใหม่*, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๓๖), หน้า ๓.

สุริวงค์ พงษ์ไพบูลย์^{๕๒} ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อ ๒๒,๐๐๐-๑๔,๐๐๐ปีก่อนพ.ศ. มาแล้วคนโบราณในภาคใต้น่าจะมี ๒ ชชาติพันธุ์ ได้แก่ มอญโกลอยด์ กับออสตารโล-เมลานีเซียนส์ ๒ ชชาติพันธุ์นี้ปรากฏขึ้น เมื่อ ๑๐,๐๐๐-๙,๐๐๐ปี มาแล้วสามารถแบ่งกลุ่มชนสมัยก่อน เป็น ๒ กลุ่มหลัก คือ ชนชนชาวถ้ำกับชาวน้ำ หลักฐานทางโบราณคดีแสดงว่าในช่วง พุทธศตวรรษที่ ๕-๖ หลายชุมชนตั้งถิ่นฐานบนพื้นราบและเป็นชุมชน กสิกรรม โลหะกรรม ติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนเมืองท่า ติดต่อกับชนต่างแดนที่เดินเรือมาจากดินแดนโพ้นทะเล มีการปลูกข้าวควบคู่ไปกับกิจกรรมเมืองท่าและติดต่อกับพ่อค้าที่มาจากจีนมาติดต่อกับชายแล้วมาตั้งถิ่นฐาน และอยู่กินกับชาวเมืองเกิดลูกหลานที่เป็นลูกผสม เช่น คนภาคใต้ตอนล่างผสมกับคนจีน ซึ่งเป็นสายพันธุ์มอญโกลอยด์เหนือ ผิวดำพรหมขาว-เหลือง รูปร่างขนาดกลางและผสมกับคนอินเดียเหนือและเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งเป็นสายพันธุ์ คอเคซอยด์ ผิวดำ ขนดำนารูปร่างสูงใหญ่ ผสมสีน้ำตาลดำทำให้ลูกผสมกลุ่มนี้มีลักษณะค่อนข้างไปทางผิวดำเหลือง ครั้นพอถึงช่วงพุทธศตวรรษที่ ๗-๘ ชุมชนเมืองท่ามีผลผลิตทางการเกษตรเป็นฐานมีประชากรเพิ่มขึ้น พัฒนาเป็นเมืองเป็นรัฐ และในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๙-๑๑ เส้นทางคาบสมุทรระหว่างฝั่งตะวันตกกับฝั่งตะวันออก ทำให้ชุมชนน้อยใหญ่รวมตัวเข้าเป็นเมือง เป็นรัฐเป็นเครือข่ายกัน เกิดการผสมกันมากยิ่งขึ้นและในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๗-๑๘ เมืองท่าฝั่งทะเลเป็นเมืองท่าเปิดหลายแห่ง มีการฟื้นฟูการค้ากับจีนและมีความสัมพันธ์กับศรีลังกา ทำให้ชาติพันธุ์ผสมเหล่านี้กระจายไปส่วนต่างมากขึ้นโดยเฉพาะภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งมีปัตตานีเป็นศูนย์กลาง มีพวกอาหรับ (มุสลิม) ชาวตะวันตก (ฝรั่ง) คนจีน ที่ผสมกัน คนมาลายูและคนสยาม รวมทั้งบางพื้นที่มีคนพม่า เขมร ลาว ที่พระมหากษัตริย์โปรดเกล้าฯ ให้ลงมาอยู่ที่ปัตตานีในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๘-๒๐

สุพิศวง ธรรมพันทา^{๕๓} ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการยอมรับและนับถือพุทธศาสนาของชนชาติไทยทั้งลัทธิมหายานและเถรวาทประจักษ์มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๘ พุทธธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอิทธิพลต่อจิตใจ และแนวทางการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนาที่แสดงออกต่อวัฒนธรรมไทยให้เห็นเป็นวัฒนธรรมพระพุทธรูป ทั้งนี้มีข้อสังเกตที่เกี่ยวกับการนับถือศาสนาของคนไทยว่า ชาวไทยส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ แต่ทว่าประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยก็ได้แฝงลัทธิความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณและลัทธิศาสนาฮินดู และพราหมณ์มาก่อน ซึ่งอิทธิพลต่อแนวคิดและรูปแบบพิธีกรรมของวัฒนธรรมทางศาสนาในสังคมไทยให้ผสมผสานแนวลัทธิวิญญาณลัทธิฮินดูพราหมณ์ และศาสนาพุทธเข้าด้วยกันจนเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าลักษณะวัฒนธรรมเหล่านั้นเป็นวัฒนธรรมพุทธศาสนาโดยแท้จริงแต่อย่างไรก็ตามกาลเวลาได้พิสูจน์ให้เห็นว่าพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจ และเป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตอย่างสุขสงบของคนไทยได้ดียิ่งตลอดมา

^{๕๒} สุริวงค์ พงษ์ไพบูลย์, โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา, หน้า ๓๙-๔๑

^{๕๓} สุพิศวง ธรรมพันทา, พื้นฐานวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพฯ : ดี ดี บุ๊คส์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๔๑.

อมรา ศรีสุชาติ^{๕๔} กล่าวไว้เกี่ยวกับ ศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) และพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ที่ประดิษฐานอย่างมั่นคงในภาคใต้สมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓ ได้มีบทบาทอย่างมากในการกล่อมเกลาคู่คนภาคใต้ให้หันสักรักผู้อื่น การช่วยเหลือเกื้อกูล และเอื้อเฟื้อแผ่แก่ผู้อื่น แนวคิดที่เคยคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทนจากการทำดีหรือให้ประโยชน์ต่อผู้อื่น เหมือนการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลกับบุคคลตามหลักการพึ่งพิงกันมาแต่เดิมซึ่งได้รับ การปรับเปลี่ยนไปเป็นการกระทำดีต่อผู้อื่นเพื่อให้ตนได้รับผลตอบแทนอื่นจาพระเจ้า หรือบุญกุศลที่ได้รับในชาตินี้และชาติหน้า ตามความเชื่อศาสนา คนใต้ค่อยๆ หันมาเลือกที่จะนับถือพุทธศาสนาฝ่ายมหายานมากขึ้นกว่าพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทและศาสนาฮินดู จนในที่สุดกลายเป็นศาสนาชุมชนน่าจะเป็นเพราะคนใต้สมัยนี้เห็นว่า พุทธศาสนา มหายานสร้างแนวคิดการเกื้อกูลหมู่เหล่าที่มีข่ายใหญ่แผ่กว้างจึงต้องกับนิสัยหน้าใหญ่ใจโตในการช่วยเหลือเลี้ยงดูญาติมิตรของคนภาคใต้แบบ “สาวย่านนับโยค” และระบบการพึ่งพิงกันเป็นลำดับชั้นตามแนวการช่วยเหลือของปรัชญาฝ่ายมหายาน ก็สัมพันธ์กันระบบการดำเนินชีวิตในระบบพึ่งพิง “นาย” ตามลำดับชั้นที่คนภาคใต้ที่สมัยนี้นับถืออยู่

อุทัย เอกสะพังและคณะ^{๕๕} ได้กล่าวสรุปไว้เกี่ยวกับ วัฒนธรรมการดำรงชีวิตตามวิถีชาวพุทธได้ ๓ แนวทาง คือ ๑. วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตตามวิถีชาวพุทธ สี่ด้าน ได้แก่ ด้านคตินิยม ด้านเนติธรรม ด้านวัตรธรรม และด้านสหธรรม มีผลต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมาก เช่นการมีสติสัมปชัญญะการประหยัดอดออม ความภูมิใจในความเป็นคนไทย ความเลื่อมใสศรัทธาต่อบุพการี การรักษามารยาทในสังคม และการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองของสังคม ๒. อิทธิพลที่มีต่อผลการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ อิทธิพลทางการเมือง เช่นนโยบายรัฐบาล ทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ อิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น การใช้ภาษาการแต่งกาย การรวมกลุ่มอยู่อาศัยในชนบท การก่ออาชญากรรมทำให้ส่งผลต่อความไว้วางใจส่งผลต่อความสามัคคีและการร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ และอิทธิพลทางเศรษฐกิจซึ่งสัมพันธ์กับการเมืองและสังคม จึงทำให้คนในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส ยากจน ไม่มีงานทำ รายได้น้อยจึงก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๓. แนวทางส่งเสริมเกี่ยวกับวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ การปรับบทบาทของรับให้มีองค์กรทางวัฒนธรรม เพื่อ

^{๕๔} อมรา ศรีสุชาติ, สายรากภาคใต้ ภูมิลักษณะ ภูมิลักษณะ จิตลักษณะ, ทุนสนับสนุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๔๔, หน้า ๑๒๕.

^{๕๕} อุทัย เอกสะพัง, และคณะ, รายงานวิจัยวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตตามวิถีชาวพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้, โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๔๗, หน้า ๘๖-๘๗.

เข้าถึงประชาชนในระดับท้องถิ่นได้จัดสรรงบประมาณเพื่อจัดกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมและโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนเพื่อความสันติสุขการอยู่ร่วมกันตามความหลากหลายทางวัฒนธรรม องค์การทางศาสนาและสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมเพื่อสืบทอดประเพณีไปยังอนุชนรุ่นหลัง เช่น วันสำคัญทางศาสนา และประเพณีระดับชาติและระดับท้องถิ่นสถาบันเหล่านี้ควรให้ความรู้ และจัดการศึกษาถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับประชาชนในชุมชนหรือท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔.๒.๒ บริบทวัฒนธรรมไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ความเป็นมาของคนไทยมุสลิม คนไทยมุสลิมมีความสำนึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของตนเอง ค่อนข้างสูงของมีความทรงจำในความเป็นมาของมุสลิม ซึ่งมีนักวิชาการได้บอกกล่าวไว้ถึงความเป็นคนไทยมุสลิมไว้หลายลักษณะ พอจะประมวลได้ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ^{๕๖} กล่าวถึงมนุษย์ดั้งเดิมเท่าที่ค้นคว้าสอบสวนตกลงกันแล้วในเวลานี้ ทั้งที่ทราบดี อยู่ว่ายังมีเรื่องที่จะต้องสอบสวนกันต่อไปอีกมากนัก และเราจะต้องพิจารณากันให้กว้างออกไปถึงชนทุกเผ่าที่มีอยู่บนแหลมมายูทั่วไปในเวลานั้นเสียก่อน จึงจะเข้าใจถึงมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอนในเวลานั้นได้ดี

จรัญ มะลูลีมและคณะ^{๕๗} มุสลิม คือ คำที่ใช้เรียกผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีได้เป็นของชนชาติหนึ่งเป็นการเฉพาะ เป็นศาสนาสากลของมนุษยชาติที่มีผู้นับถือทุกชาติทุกทวีปทุกสีผิว ทว่าจะเป็นชนชาติใดก็ตาม มุสลิมก็หมายถึงผู้นอบน้อมยอมตนต่อพระเจ้าโดยสิ้นเชิงเพื่อสันติ

เสาวนีย์ จิตหมวด^{๕๘} ได้สรุปไว้ว่า ภาษาในความแตกต่างลดลงไปเกือบครึ่ง คือไทยมุสลิมยังใช้ภาษาเดิมมีน้อยลง ภาษาที่ใช้ คือ ภาษาฮาวี หรือภาษามลายูส่วนเชื่อได้เจือจางจากการแต่งงานชนต่างเชื้อชาติของไทยมุสลิมแบ่งได้ดังนี้ (๑) สายที่มีบรรพบุรุษเป็นมาลายูหรือมาเลย์ ซึ่งเป็นมุสลิมกลุ่มใหญ่สุด และเป็นชนกลุ่มใหญ่ในบริเวณพื้นที่ภาคใต้ นิยมเรียกตนเองว่า “มาเลย์มุสลิม” มากกว่า “ไทยมุสลิม”(๒) สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนอาหรับ-เปอร์เซีย ซึ่งได้เดินเรือมาค้าขายและตั้งหลักแหล่งอยู่ทางภาคใต้ ตลอดมาจนถึง สงขลา พัทลุง ไซยา(สุราษฎร์ธานี) ในกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา ตลอดถึงกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ในประวัติศาสตร์จะเรียกว่า แยกมัวร์ แยกเทศ หรือแยกแพ (๓) สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนชวา หรือยะวา ซึ่งเป็นกลุ่มที่เป็นประเทศอินโดนีเซียที่รู้จักในประวัติศาสตร์ไทยจากชื่อ “ชวา” ซึ่งเจ้าของเชื้อชาติจะออกชื่อสำเนียงเดิม คือ ยะวา และชาวไทยมุสลิมออกเสียงเป็น ยะหวา ซึ่งส่วนใหญ่เข้ามาทำมาหากิน คือการขายแรงงาน (๔) สายที่มีบรรพบุรุษ

^{๕๖} พุทธทาสภิกขุ, แนวสังเขปของโบราณรอบอ่าวบ้านดอน, หน้า ๑๓-๑๗.

^{๕๗} จรัญมะลูลีมและคณะ, ไทยกับโลกมุสลิม : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม, รายงานการวิจัยสถาบันเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘, หน้า๒๐.

^{๕๘} เสาวนีย์ จิตหมวด, วัฒนธรรมอิสลาม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ : ทางนำ, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐๔-๒๖๕.

เป็นชนจาม-เขมร โดยส่วนใหญ่เข้ามาเป็นทหารอาสาจาม พวกนี้เป็นมุสลิมที่มาจากเขมรหรือกัมพูชา ที่นับถือศาสนาอิสลาม มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “แขกคร้ว” (๕) สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนอินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ และชาวอัฟกานิสถานโดยส่วนใหญ่เข้ามาเพื่อทำการค้าขาย ชุมชนแรกเป็น อินเดียก่อนปากีสถาน และชาวบังคลาเทศเข้ามาในภายหลังอาศัยทางภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่ (๖) สายที่มีบรรพบุรุษเป็นจีน ซึ่งส่วนใหญ่เข้ามาทางชายแดนภาคเหนือ ที่มีบริเวณอาณาเขตติดต่อกับ พม่า และอาศัยอยู่ในจังหวัดภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่ เช่น เชียงราย ลำปาง ลำพูนแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เป็นต้น เป็นพวกจีนฮ่อ

บรรจง บินกาซัน^{๕๙} ได้กล่าวถึงศาสนาอิสลามว่า อิสลามเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตสำหรับ มนุษย์ทุกอย่างก้าว ตลอดจนเป็นทั้งกฎระเบียบของการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งอาจครอบคลุมถึงเรื่อง เศรษฐกิจ การปกครอง กฎหมาย วัฒนธรรม จริยธรรม วิทยาการต่างๆ ตลอดจนพฤติกรรมของมนุษย์ ในทุกสาขา โดยมีคัมภีร์อัลกุรอานและแบบอย่างคำสอนของศาสดามุฮัมมัดเป็นธรรมนูญสูงสุด

เสาวนีย์ จิตหมวด^{๖๐} ได้สรุปไว้ว่า วัฒนธรรมอิสลาม คือ วิธีการดำเนินชีวิตแบบอิสลาม หรือ สภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม ซึ่งนับน้อมยอมตนต่อพระเจ้าอย่างสิ้นเชิง เพื่อความสันติสุขในโลกนี้ และโลกหน้า ที่มาวัฒนธรรมอิสลาม คือ (๑) พระเป็นเจ้าอัลลอฮ์ (ซุบหฺ) ในทางคัมภีร์อัล-กุรอาน (๒) ศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลลา) ในทางซุนนะหฺ (วจนะ และจริยวัตร) อิสลามเป็นวัฒนธรรม เพราะมี ลักษณะขององค์ประกอบของวัฒนธรรม คือ มืองค์วัตถุประสงค์การ องค์มิตี และองค์พิธีการ โดยมีพิธีทั้ง ๓ ลักษณะ คือ จารีตประเพณี ขนบประเพณี และธรรมเนียมประเพณี ซึ่งรากฐานอยู่ในคัมภีร์อัล-กุรอาน และซุนนะหฺ แต่เนื่องด้วยมีประเพณีเกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ มาก อิสลามจึงอนุญาตให้มุสลิมปฏิบัติได้ แต่ประเพณีทางสังคมที่ไม่ขัดต่อหลักอิสลาม ส่วนประเพณีศาสนาอื่นนั้นเป็นข้อห้ามในการปฏิบัติตาม ส่วนพิธีการนั้นปฏิบัติให้เกิดความขลัง หรือความศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้มุสลิมไปยึดกับสิ่งนั้น เมื่ออิสลามเป็น วัฒนธรรมที่มุสลิมส่วนใหญ่ต่างพยายามรักษาไว้อย่างเคร่งครัด และเพื่อเป็นความสะดวกทั้งในการ รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและเป็นการยากที่ถูกผสมกลมกลืน กล่าวคือ มุสลิมจะตั้งถิ่นฐานในลักษณะ กระจุกตัวเป็นกลุ่มก้อน เกิดเป็นหมู่บ้าน โดยแต่ละชุมชนจะมีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง (Central Place) มีอิหม่ามเป็นผู้นำชุมชน สุเหร่า หรือมัสยิด จึงเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ของมุสลิม หรือวัฒนธรรมอิสลามยากที่แยกออกจากกันได้

^{๕๙} บรรจง บินกาซัน, *อิหร่านจากบัลลังก์สตรีย์สู่รัฐอิสลาม*, (กรุงเทพฯ : วุฒิชัยการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๑๖๑.

^{๖๐} เสาวนีย์ จิตหมวด, *วัฒนธรรมอิสลาม*, หน้า ๓๐-๓๑.

อารง สุทธาศาสน์^{๖๑} ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมกับศาสนา ก็คือ เรื่องเดียวกัน แยกกันไม่ออก เพราะส่วนหนึ่งของศาสนาอิสลาม คือ แนวทางการดำรงชีวิตที่สังคมมุสลิมถือว่าถูกต้อง ซึ่งถ้ามองอีกแง่หนึ่งก็คือ วัฒนธรรมของสังคมนั่นเอง

ต่ายตุ๊น อุษมานและคณะ^{๖๒} ได้กล่าวว่า อิสลามทั้งศาสนา และระบอบแห่งการดำเนินชีวิต ดังนั้นหลักคำสอนจึงประกอบไปด้วยกระบวนการแห่งชีวิตในแง่มุมต่างๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งสถาบันหนึ่งที่มีอิทธิพลอันสำคัญต่อชีวิตของมุสลิม คือ “มัสยิด” และอีกมิติหนึ่งที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน คือ มัสยิดเป็นศูนย์กลางแห่งวัฒนธรรมอิสลามเป็นเอกลักษณ์แห่งความเป็นเอกภาพของอัลลอฮ์ (ซุบฮฺ) เป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธามอมีน ในเชิงลักษณะของความเสมอภาค เสรีภาพ และภารดรภาพที่ปราศจากความแตกต่างระหว่างชนชั้น วรรณะ เชื้อชาติ ภาษา และชาติพันธุ์ของมนุษย์ นอกจากนี้มัสยิดยังเป็นสถาบันแห่งการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าของสังคม พฤติกรรมของศรัทธาชนมุสลิม ให้มุ่งตรงแห่งเอกภาพของพระเจ้า จากประวัติศาสตร์อิสลามได้สอนให้เห็นว่า นอกจากมัสยิดเป็นสถานที่ที่ประกอบอโภคต่ออัลลอฮ์ (ซุบฮฺ) แล้วเป็นสถานศึกษาอบรม วิชา ความรู้ การประกอบอาชีพ ศูนย์สารนิเทศและการปลูกฝังทัศนคติความรักประเทศชาติอีกด้วย

จากข้อมูลข้างต้นพิจารณาได้ว่า โครงสร้างทางวัฒนธรรมและบริบทวัฒนธรรมไทยพุทธและไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตของชุมชนชาวไทยพุทธและชุมชนชาวไทยมุสลิมตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักของศรัทธาในศาสนาเชื่อมโยงการผสมผสานวิถีชีวิต กระบวนการเรียนรู้ การรวมกลุ่ม มีผู้นำยอมรับจากชุมชน มีผู้นำที่ยอมรับภายนอกชุมชนและมีกิจกรรมต่อเนื่อง ซึ่งครอบคลุมทุกด้านของวิถีชีวิตเป็นตัวกำหนดและควบคุมสถาบันสังคม วัฒนธรรมให้เป็นไปตามกรอบของศาสนาในทุกๆ แง่ของวิถีชีวิตศาสนาสู่ชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.๓ การผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

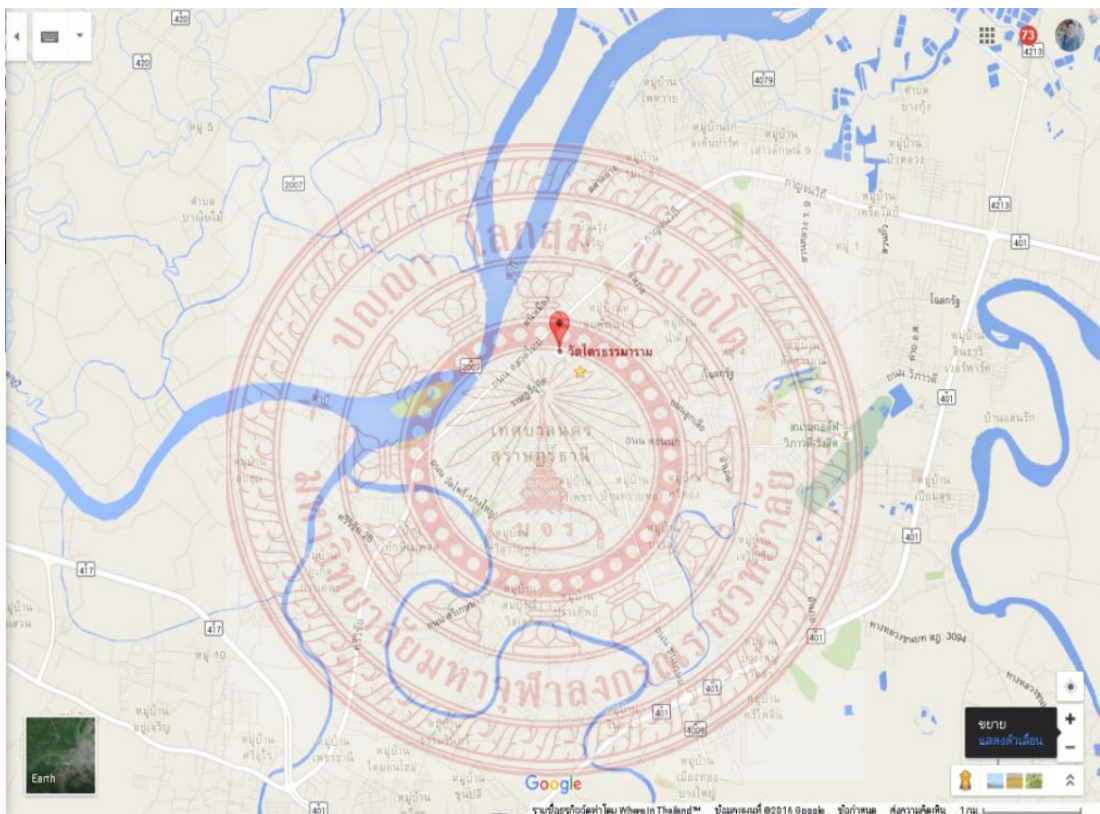
การดำเนินชีวิตของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การ ยืน เดิน นั่ง นอน พุด ทำ ตี๋ม กิน คิด ฯลฯ ในทุกอิริยาบถของชีวิตนั้นเป็นวิถีชีวิตที่มุ่งสู่วัฒนธรรมทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับว่าเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมใด ซึ่งการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่เด่นชัดที่สุดของจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ ประเพณีพื้นบ้าน พิธีกรรมทางศาสนา การแสดงมหรสพ การร้องรำทำเพลง เครื่องดนตรีและ

^{๖๑} อารง สุทธาศาสน์, ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้, (กรุงเทพฯ : ประชาพิทักษ์, ๒๕๑๙), หน้า ๑๓๓.

^{๖๒} ต่ายตุ๊น อุษมานและคณะ, การบริหารมัสยิดในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้, สำนักงานวิชาการและบริหารชุมชนวิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตทักษิณ, ๒๕๔๔, หน้า ๖-๑๗.

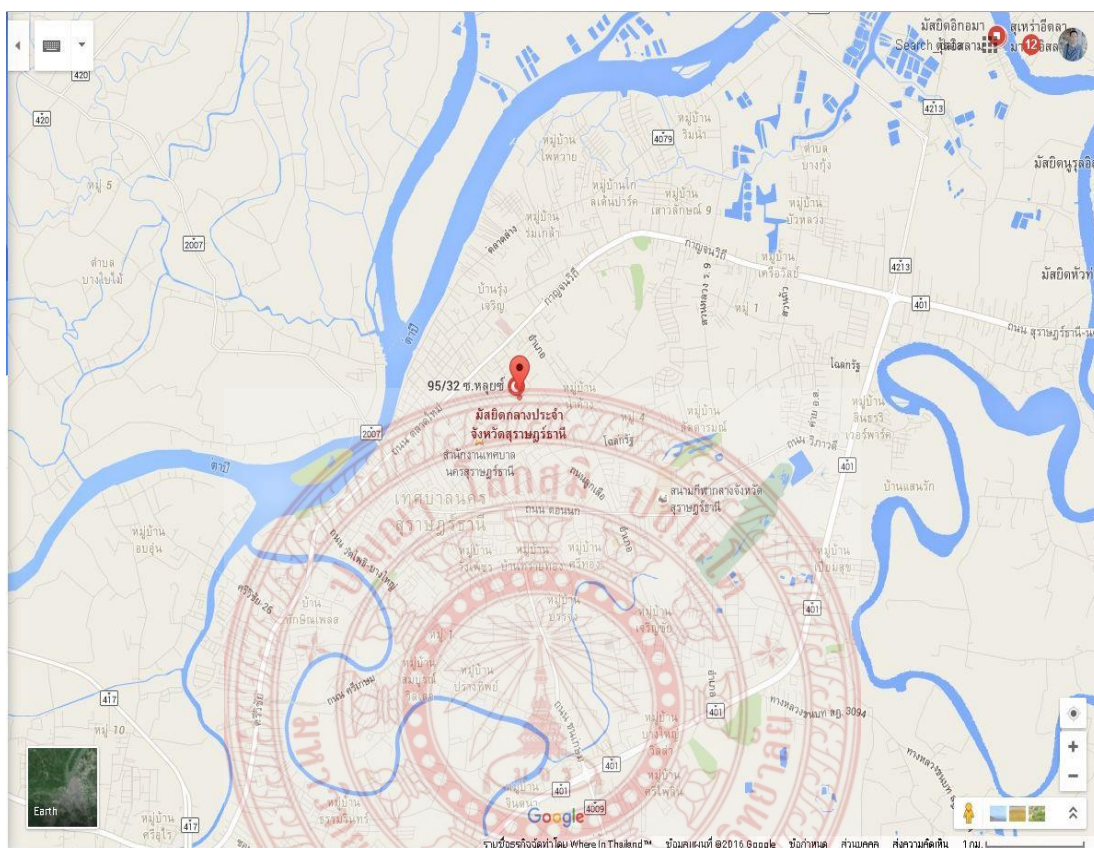
ศิลปวัตถุต่างๆ ที่ได้พบได้เห็นกันเป็นประจำตามท้องถนนและงานเทศกาลต่างๆ ความจริงทุกอย่างเป็นวัฒนธรรมทั้งสิ้น ประเด็นสำคัญ คือ ศูนย์กลางผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวไทยพุทธจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ วัดไตรธรรมารามตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปกครองโดยเจ้าคณะภาค ๑๖ พระธรรมวิมลโมลี (สงคราม อสิญาโณป.ธ.๙) และวัดพัฒนาราม (พระอารามหลวง) ตำบลตลาด อำเภอเมือง ปกครองโดยเจ้าคณะจังหวัด พระเทพพิพัฒน์ภรณ์ (ชูชาติ ป.ธ.๕)

แสดงภาพที่ ๔ ภาพถ่ายแสดงศูนย์กลางวัดพุทธในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

และศูนย์กลางผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวไทยมุสลิมคือ มัสยิดกลางสุราษฎร์ธานี ผู้นำศาสนาคือ อิหม่ามรอมฎัน หะสาเมาะ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

แสดงภาพที่ ๕ ภาพถ่ายแสดงมัสยิดกลางในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.๔ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถวิเคราะห์กระบวนการความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมมีเป็นมาของชนชาติไทยพุทธและไทยมุสลิม การอพยพและการตั้งรกรากในสยามประเทศ ปรากฏทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยมีประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ ๑ ผสมผสานวิถีชีวิต (Incorporating lifestyle)

พุทธทาสภิกขุ^{๖๓} กล่าวถึงมนุษย์ดั้งเดิมเท่าที่ค้นคว้าสอบสวนตกลงกันแล้วในเวลานี้ ซึ่งจะต้องพิจารณาให้กว้างออกไปถึงชนทุกเผ่าที่มีอยู่บนแหลมมาลาญอาศัยอยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน นักศึกษาฝ่ายมานุษยวิทยา ได้แบ่งชนเผ่าดั้งเดิมบนแหลมมาลาญทั้งหมดออกเป็น ๓ ชั้น คือ

๑. ชนเดิมแท้ หรือ Primitive races นั้น ยังมีพวกเซมิง และพวกซาไก ซึ่งนับว่า เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดของมนุษย์พวกดั้งเดิม ที่ยังเหลืออยู่ให้พวกเราเห็นในเวลานี้ ผิวดำผมหยิก เหมือนคนแกะ จมูกแบนกว้างคางน้อย ฝีปากเขิด และบางคนมีขนาดเป็นคนแคระ เล็กเตี้ยใช้เปลือกไม้ฟันตรง ท่อนสะเอว เลี้ยงชีวิตด้วยของที่เกิดในป่า

๒. ชนชาวป่าชาวดอย ที่พบทั่วไปบนแหลมมาลาญอีกพวกหนึ่งก็คือ พวกที่เรียกว่า “มลายูเดิม” (Proto-Malay) ชนพวกนี้ไม่พูดภาษามลายู พวกจากุน (Jakum) ซึ่งยังอยู่ทางใต้สุดแหลม คือ ตัวอย่างพันธุ์แท้ในปัจจุบันของชนเผ่านี้ ผิวหนังสีทองแดง เส้นผมตรงดำ เกือบแบบชาวมองโกลเลียน กระตูดกแก้มสูง ตาเอียงเล็กน้อย แม้จะเป็นพวกที่เร่ร่อนอยู่บ้างก็รู้จักทำการเพาะปลูก และอาศัยอยู่ในกระท่อม ที่น่าดู

๓. ชนชาติมลายู (Malay) คือชนชาติที่มีเป็นพื้นทั่วไปในแถบมาเลเซีย นักสำรวจ ชื่อ วอลแลซ (Wallace) ได้แบ่งกำเนิดชนเผ่านี้ออกเป็น ๔ พวก คือ

๑. มลายูบนปลายแหลมมาลาญ^{๖๔} และพวกริมทะเลของเกาะสุมาตรากับบอเนียว
๒. พวกชวาแห่งเกาะชวา มุรา และบาหลี และบางส่วนของลอมบ็อกและสุมาตรา
๓. พวกบูกิสแห่งเกาะเซเลเบซ
๔. พวกตะกะลาสแห่งเกาะฟิลิปปินส์

โบราณคดีของดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน (จังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน) มีความเห็นว่าการผสมผสานของชาติพันธุ์ในบริเวณรอบอ่าวบ้านดอนทั้งสามสายเลือดที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออก จนกระทั่งทุกวันนี้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ภาษาในความแตกต่างลดลงไปเกือบครึ่ง คือไทยมุสลิมยังใช้ภาษาเดิมมีน้อยลง ภาษาที่ใช้ คือ ภาษายาวี หรือภาษามลายูส่วนเชื้อได้เจือจางจากการแต่งงานชนต่างเชื้อชาติของไทยมุสลิม^{๖๕} สายที่มีบรรพบุรุษเป็นมาลาญหรือมาเลย์ ซึ่งเป็นมุสลิมกลุ่มใหญ่สุด และเป็นชนกลุ่มใหญ่ในบริเวณพื้นที่ภาคใต้ นิยมเรียกตนเองว่า “มาเลย์มุสลิม” มากกว่า

^{๖๓} พุทธทาสภิกขุ, แนวสังเขปของโบราณรอบอ่าวบ้านดอน, หน้า ๑๓-๑๗.

^{๖๔} เสาวนีย์ จิตหมวด, วัฒนธรรมอิสลาม, หน้า ๑๐๔-๑๐๕.

^{๖๕} สัมภาษณ์ ผศ. สานิตย์ บุญชู, นักวิจัยพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

“ไทยมุสลิม” สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนอาหรับ-เปอร์เซีย ซึ่งได้เดินเรือมาค้าขายและตั้งหลักแหล่งอยู่ทางภาคใต้ ตลอดมาจนถึง สงขลา พัทลุง ไชยา (สุราษฎร์ธานี) มีความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยเกี่ยวเนื่องกันระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปโดยระบบธรรมชาติ โดยมีการปรับเปลี่ยนไปอย่างช้าๆ ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป วัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้คนในยุคนี้ผูกยึดอยู่กับสถาบันศาสนาและครอบครัว^{๖๖}

ภาคใต้มีวิถีชีวิตชนบทรอบเนินมประเพณีและพิธีกรรมความเชื่อมาอยู่ยงคงโคตรอย่างมีชีวิตชีวา แม้จะผ่านกระแสการตื่นตัวในศาสนาอิสลามในช่วงเวลาที่ผ่านมาสามทศวรรษที่ผ่านมา^{๖๗} วิถีชีวิตที่แตกต่างกันทางศาสนาก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม^{๖๘} นับว่าเป็นความงดงามทางวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าแม้คนที่อยู่ในประเทศเดียวกันแต่ละภาค อยู่ในภาคเดียวกันแต่คนละจังหวัด อยู่ในจังหวัดเดียวกันแต่ละอำเภอแม้จะนั่งกระแทกอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันทั้งหมดยิ่งไปกว่านั้น ถ้าความคิด ความเชื่อและการปฏิบัติตัว ฯลฯ จัดเป็นวัฒนธรรมด้วยแล้ว คนในครอบครัวเดียวกัน ก็อาจเรียกได้ว่ามีวัฒนธรรมต่างกันทางด้านศาสนา เพราะแต่ละคนต่างก็มีเอกลักษณ์ของตน คนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ก็ย่อมมีการผสมผสานวิถีชีวิตเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดลักษณะวิถีชีวิตและรูปแบบทางพฤติกรรมของคนในสังคมให้แสดงออกในรูปแบบเดียวกัน คนอยู่ในสังคมใดก็ย่อมมีลักษณะนิสัย จิตใจ ความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติตัวเหมือนๆ กันเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมนั้นๆ ซึ่งเรียกได้ว่า “วัฒนธรรมเป็นบรรทัดฐานของสังคม”^{๖๙} ทำให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความรักใคร่กลมเกลียวเกิดความรู้สึกว่า “เป็นพวกเดียวกัน” เมื่อมีกิจกรรมใดเกิดขึ้นก็จะร่วมมือกันด้วยความเต็มใจเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชุมชนอยู่รวมกันได้^{๗๐}

สิ่งสำคัญที่ทำให้การปรับตัวได้ดีคือภาษาเนื่องจากภาษาของมนุษย์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารซึ่งกันและกันภาษาคือการถ่ายทอดความคิดด้วยระบบสัญลักษณ์เป็นพฤติกรรมที่เกิดได้ด้วยการ

^{๖๖} ณัฐา คุ่มแคว้นและคณะ, **วัฒนธรรมต่างชาติ** พลวัตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอเกาะสมุยและเกาะพะงันจังหวัดสุราษฎร์ธานี, ทนุอดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๓, หน้า ๒-๓.

^{๖๗} อนุสรณ์ อุณโณ, **นปีตะมาแกปีแน (นปีไม่กินหมาก) : มลายุมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประเทศไทย**, ทนุอดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔, (บทคัดย่อ).

^{๖๘} อนันต์ ใจสมุทร, **การพัฒนาชุมชนกับทฤษฎีทางสังคมศาสตร์**, สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๒๕๔๑, หน้า ๑๘๓.

^{๖๙} สัมภาษณ์ รศ. สมเกียรติ ตันสกุล, **นักวิจัยสังคมวิทยา**, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยศรีธรรมโศกราช, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔.

^{๗๐} อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่า, **การพัฒนาเครื่องชีวิตคุณภาพชีวิตและสังคมไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓๙.

เรียนรู้และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมคนที่ใช้ภาษาเดียวกันสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวางภาษาจึงทำให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ถิ่นที่อยู่ใหม่การเข้าถึงบริการและการมีส่วนร่วมในชุมชนได้ง่ายขึ้นการรู้ภาษาของเจ้าของประเทศเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้การปรับตัวในการอยู่ในประเทศนั้นๆ ประสบความสำเร็จถ้าไม่รู้ภาษาหรือพูดสื่อสารได้ไม่ดีก็ทำให้การปรับตัวเป็นไปได้ยาก^{๗๑} การเชื่อมต่อและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมแต่ละฝ่ายขึ้นกลายมาเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่ยอมรับใช้ร่วมกัน การผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการที่ปัจเจกชนหรือกลุ่มคนต่างๆ รับเอาวัฒนธรรมอื่น ๆ มาเป็นของตน เช่น กรณีการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม^{๗๒}

การรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลายเป็นสิ่งที่รวมใหม่ขึ้นมาซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากผลรวม ซึ่งเกิดจากการรวมสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น กลุ่มคนซึ่งมีความสามัคคีร่วมมือกันเป็นอย่างดี เรียกว่า มีการบูรณาการรวมหน่วยสูง ย่อมทำงานได้ ผลรวมทั้งหมดมากกว่าผลรวมของผลงานที่สมาชิกแต่ละคนแยกกันทำ หรือการรวมเผ่ากันของชนเผ่าต่างๆ หรือ ชนชาติต่างๆ เข้าเป็นประชาชาติเดียวกัน ย่อมเกิดพลังซึ่งยิ่งใหญ่ที่แสดงออกมาเป็นตัวเลขของประชากรที่มารวมกัน ดังนั้น วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากการผสมกลมกลืนกันของชนเหล่านี้จะมีคุณลักษณะใหม่เป็นของตนเองขึ้นมา และส่วนของวัฒนธรรมใหม่ี่จะมีความแนบชิดเข้าด้วยกันทั้งนี้ต่างกับการเอาวัฒนธรรมรวมกันอย่างธรรมดามากกว่าผลรวมของผลงานที่สมาชิกแต่ละคนแยกกันทำหรือการรวมเผ่ากันของชนเผ่าต่างๆ หรือชนชาติต่างๆ เข้าเป็นประชาชาติเดียวกันย่อมเกิดพลังซึ่งยิ่งใหญ่ที่แสดงออกมาตามตัวเลขของประชากรที่มารวมกัน ดังนั้น วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการผสมผสานกลมกลืนของวัฒนธรรมเหล่านี้จะมีคุณลักษณะใหม่เป็นของตนเองขึ้นมา และส่วนของวัฒนธรรมใหม่ี่จะมีความแนบชิดเข้าด้วยกัน^{๗๓} การผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมใดสังคมหนึ่งมีองค์ประกอบที่เป็นลักษณะเด่นอยู่ ๓ ประการ คือ

ประการแรก ในวัฒนธรรมใหญ่จะประกอบไปด้วยวัฒนธรรมย่อย ซึ่งสมาชิกในกลุ่มวัฒนธรรมย่อยแสดงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม แต่ในขนาดเดียวกันสมาชิกในกลุ่มย่อยก็จะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรมรวมกัน

^{๗๑} รัตนะ บัวสนธ์, การวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษา, ครั้งที่ ๒, (พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๗๒} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, องค์ความรู้ชาติพันธุ์วิทยา, สืบค้นเมื่อ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙, สืบค้นจาก http://www.Home.kku.ca.th/samsara4/415226_pp.ppt, ม.ป.ป., หน้า ๓๖.

^{๗๓} กาญจนา แดงมณี, ศึกษาความขัดแย้งและการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ในอำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา, รายงานวิจัย, (สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๙-๒๐.

ประการที่สอง สมาชิกของกลุ่มจะแสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นหลักร่วมกัน ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดของวัฒนธรรมที่เป็นส่วนย่อย

ประการที่สามเมื่อวัฒนธรรมเด่นข่มวัฒนธรรมอื่น แต่ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน โดยคำนึงถึงความแตกต่างที่มีเป็นส่วนปลีกย่อยของแต่ละวัฒนธรรมน้อยที่สุด^{๗๔}

การผสมผสานทางวัฒนธรรมตามลักษณะระบบทางสังคมวัฒนธรรมนั้นเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมโดยลักษณะพื้นที่หรือการอยู่ใกล้ชิดกัน^{๗๕} ซึ่งเปรียบได้กับชิ้นส่วนต่างๆ ของวัตถุที่กองรวมๆ กันไว้ โดยอาศัยความเกี่ยวเนื่องกันทางอ้อมอาศัยปัจจัยภายนอก การทำหน้าที่ หรือด้วยเหตุผลของหน้าที่ เป็นการทำหน้าที่ที่ต้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ลักษณะของการผสมผสานแบบนี้จะมีลักษณะ สม่่าเสมอสามารถสังเกตได้ ทดสอบได้ มีการพึ่งพาอาศัยกันโดยมีความหมายหรือหลักการร่วมกันเป็นการ ผสมผสานกันในลักษณะสูงสุดของสังคมาการกระทำหรือสิ่งที่พูดตรงกันข้ามกับทัศนหรืออุดมการณ์การ กระทำที่สอดคล้องกับสิ่งที่พูด การกระทำปฏิภริยาโต้ตอบและเครื่องมือที่ใช้มีความสอดคล้องกับทัศน หรืออุดมการณ์^{๗๖} ผสมผสานกันระหว่างองค์ประกอบภูมิทัศน์ทั้งทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่แห่ง เราสามารถรับรู้ความเป็นท้องถิ่นหรือความเป็นถิ่นที่ นั้นๆได้อย่างชัดเจนเมื่อองค์ประกอบของภูมิทัศน์ในพื้นที่แห่งนั้นมีความชัดเจนและเป็นเอกภาพบทความ นี้เป็นการศึกษาและแปลความหมายภูมิทัศน์พื้นถิ่นของหมู่บ้านชนบทชาวไทย-มุสลิม^{๗๗}

ประเด็นที่ ๒ กระบวนการเรียนรู้ (Learning process)

หมู่บ้านทางภาคใต้มีการพึ่งพาอาศัยกัน และมีคำคู่กันว่า “ออกปาก” หรือ “ไหว้วาน” ซึ่ง หมายถึงชาวบ้านสามารถออกปากขอความช่วยเหลือ ไหว้วานเพื่อนบ้านและมีการช่วยเหลือตอบแทน กัน^{๗๘} ซึ่งระบบไหว้วานพัฒนาเป็นการช่วยเหลือที่เรียกว่า การขอมือนั้นก็คือ “การลงแขก”^{๗๙}

^{๗๔}ชาญ ใจหาญ, การผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยญอกับชาวไทยลาวบ้าน ห้วยหมู ตำบลก้ามปู อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม, รายงานวิจัย, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๘), หน้า ๑๑-๑๒.

^{๗๕}สัมพันธ์ เรือโท ผศ. ดร. อนันต์ ใจสมุทร, นักวิจัยสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๗๖}สุนทร นวกวิน, การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอยะลา จังหวัดยะลา, รายงานวิจัย, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๗), หน้า ๑๙-๒๐.

^{๗๗}ศนิ ลิ้มทองสกุล, ภูมิทัศน์พื้นถิ่นของหมู่บ้านชนบทในชุมชนชาวมุสลิมในประเทศไทย และประเทศมาเลเซีย, บทความวิชาการ, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๙, หน้า ๒.

^{๗๘}สัมพันธ์ ดร.สุริยะ แซ่มศรีรัตน์, ปลัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๗๙}ศุภิมา นฤมล, เอกสารประกอบการสอน สังคมและวัฒนธรรมไทย, ภาควิชาสารคดีศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖, หน้า ๑-๑๒.

ประสบการณ์ของคนได้ที่อยู่ร่วมกันระหว่างคนต่างชาติพันธุ์ต่างศาสนา ต่างความเชื่อมาช้านาน จึงมีลักษณะรักความอิสระเสรี มีขันติธรรมและการรู้จักประสานผลประโยชน์จึงทำให้สังคมสงบสุขตามสมควร^{๕๐} วิถีชีวิตโดยทั่วไปเรียบง่าย มีความผูกพันกับพุทธศาสนาและมุสลิม ในแง่การสร้างคุณภาพทางจิตใจสูง หมู่บ้านศูนย์กลางการศึกษา การสาธารณสุข และการบำเพ็ญทางจริยธรรม มีหัวหน้าชุมชนที่ได้รับการยอมรับในแง่ของการมีหลักคุณธรรมสูง ก่อให้เกิดความเชื่อ ประเพณี และระบบคุณค่าที่ไม่ทำให้แปลกทางจิตสำนึก มีภาพของการพึ่งพาตนเองในแง่ของการอยู่หากิน และแง่อื่นๆ อย่างเป็นรูปธรรม^{๕๑} ช่วยเหลือเลี้ยงดูญาติมิตรของคนภาคใต้แบบ “สาวย่านนับโยค”^{๕๒} และระบบการพึ่งพากันคนภาคใต้ที่สมัยนี้นับถืออยู่^{๕๓}

สังคมมนุษย์เท่านั้นที่เชื่อว่าเป็นสังคมมีวัฒนธรรม มนุษย์ในโลกไม่ว่าจะอยู่ในกลุ่มใดสังคมใดหรือเผ่าพันธุ์ใดต่างก็มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองทั้งสิ้น ยิ่งกว่านั้นต้องการกระบวนการเรียนรู้ที่จะมีวัฒนธรรมเสมอเหมือนกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วทั้งโลก ซึ่งจะเป็นหนทางการนำกระบวนการที่ได้รับทางวิถีชีวิตจนกลายเป็น “วัฒนธรรมเป็นวิญญาณของชาติ”^{๕๔} เพื่อสร้างระเบียบละข้อตกลงต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องควบคุมกลุ่มควบคุมสังคมให้มีความสงบเรียบร้อย ให้สมาชิกในสังคมได้รับความสุขและสิทธิประโยชน์เท่าเทียมกัน โดยถือบรรทัดฐานทางสังคม เช่น กฎหมาย ขนบประเพณี วิถีประชา ค่านิยม และความเชื่อต่างๆ^{๕๕} ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ทั้งสิ้นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในแนวเดียวกันทั้งหมดการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำ และมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาวทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ

^{๕๐} พิทยา บุขรรัตน์และคณะ, เกาะปันหยี : เวทีธรรมกลางน้ำ, การศึกษาโครงสร้างและวัฒนธรรมการผลิตและวัฒนธรรมในการบริโภคของชาวชุมชนเกาะปันหยี, (กรุงเทพฯ : สำนักกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, ๒๕๔๔, หน้า ๑๐๕-๑๒๒.

^{๕๑} สถาพร ศรีสัจจัง, การประสมประสานท้าววัฒนธรรมไทยพุทธและไทยมุสลิมที่ปรากฏในการเล่นล่อแห่งของอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง, รายงานวิจัย, (สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๓), หน้า ๑๒๑-๑๓๔.

^{๕๒} สัมภาษณ์ ผศ. สานิตย์ บุญชู, นักวิจัยพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๕๓} อมรา ศรีสาตี, สายรากภาคใต้ ภูมิลักษณะ รูปลักษณะ จิตลักษณะ, ทนุสนับสนุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๔๔, หน้า ๑๒๕.

^{๕๔} สัมภาษณ์ เรือโท ผศ.ดร. อนันต์ ใจสมุทร, นักวิจัยสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๕๕} สัมภาษณ์ รศ. สมเกียรติ ต้นสกุล, นักวิจัยสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยศรีธรรมโศกราช, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

ชุมชน^{๘๖} ชุมชนที่พัฒนาศักยภาพของตนเอง ได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ สร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ การบริหารจัดการการปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี เป็นต้น มีผลให้ชุมชนมีความรู้และความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและถ่ายทอดความรู้นั้นได้อย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมชุมชน ผูกพันแน่นแฟ้นกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน^{๘๗} จาริตประเพณี กฎเป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนที่หล่อหลอมประสบการณ์ของชุมชนรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง การสร้างจิตสำนึกการอาศัยร่วม ดำเนินชีวิตไปตามระบบคุณค่าและความคิดความเชื่อของชุมชน

การผสมผสานทางวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ดังนี้ สภาพแวดล้อมทางกายภาพการเปลี่ยนแปลงประชากรการอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน ระบบชนชั้น ทศนคติและค่านิยมระดับความรู้และเทคโนโลยีความล้ำหลังทางวัฒนธรรมปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางอุดมการณ์^{๘๘} ที่เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนซึ่งมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมมาอยู่รวมกันพื้นที่เดียวกัน ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันขึ้นทางสังคมและวัฒนธรรมก่อให้เกิดการเชื่อมต่อและดูซึมทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกันทำให้เกิดลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมทั้งในแง่แบบแผน พฤติกรรม ความคิด ทศนคติ ค่านิยม และความเชื่อต่างๆ จนสามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งมีส่วนในการช่วยลดความขัดแย้งในด้านต่างๆ ได้อันส่งผลให้สามารถอยู่รวมกันเป็นกลุ่มชนหรือสังคมได้อย่างสันติสุข^{๘๙}

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม คือ ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นสาเหตุ หรือส่วนที่ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชน หรือสังคมหนึ่งๆ ซึ่งมีความจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยระหว่างกันหรือการมีความสนใจ หรือประโยชน์ร่วมกันอันเป็นพื้นฐานของความเป็นหนึ่งใจเดียวกันของการทำหน้าที่ในสังคมที่ซับซ้อน หรือ แตกต่างกัน ซึ่งจะต้องร่วมมือและพึ่งพิงกันและกันจะเป็นส่วนทำให้ลดความขัดแย้งอันส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกัน ประองตองกันและนำไปสู่สันติสุขในที่สุด^{๙๐} มีโครงสร้างการปฏิสัมพันธ์ที่ประกอบด้วยความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ การยกลูกให้เป็นลูกบุญธรรมแก่กันการให้ลูกเป็นเกลอกันการพึ่งพาหมอต่าแยร่วมกันการแลกเปลี่ยน

^{๘๖} ประเวศ วะสี, การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอบ้าน, ๒๕๔๗), หน้า ๔๗.

^{๘๗} กรมพัฒนาชุมชน กองอาสาสมัครและผู้นำท้องถิ่น, เอกสารประกอบการสัมมนาองค์กรเครือข่ายงานพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

^{๘๘} ณรงค์ เสียงปชา, พื้นฐานวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทักษิณอักษร, ๒๕๓๙), หน้า ๘๔.

^{๘๙} อาดิช วารีกุล, การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม บ้านนาทับ ตำบลนาทับ อำเภอนะจะ จังหวัดสงขลา, รายงานวิจัย, (สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๗), หน้า ๒๔.

^{๙๐} มธุรพร ภาคพรต, วัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงเขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร, ทฤษฎีทุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๐, หน้า ๓.

แบ่งปันเสื้อผ้าอาหารและของใช้จำเป็นการเข้าร่วมงานประเพณีซึ่งกันและกันการศึกษาในโรงเรียนเดียวกันและการรับวัฒนธรรมต่างกลุ่มเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน^{๙๑}

ชนทุกชาติในโลกนี้ต่างก็มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง วัฒนธรรมของแต่ละชาติย่อมไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ความคิดเห็นและสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีศพ แต่ละชาติก็มีวิธีการจัดทำไม่เหมือนกัน ถือว่าเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงเชื้อชาติได้อย่างดีดังคำพังเพยที่ว่า “สำเนียงบอกภาษา กิริยาบอกสกุล” ความหลากหลายของวัฒนธรรมภาคใต้ สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติของภาคใต้ เป็นปัจจัยและข้อจำกัดอันเป็นเครื่องเกื้อกูลหล่อหลอมให้ชาวใต้สั่งสมปรับปรุงวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของตน ประกอบกับการพัฒนาภูมิปัญญา การจัดการสืบทอดกันมายาวนานเหล่านี้ค่อยแต่่งเติม จนเกิดเป็นบริบทของสังคมภาวะแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นใหม่ก็คือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่ส่งผลย้อนกลับเป้าหมายของทรัพยากรมนุษย์รุ่นหลังๆ ให้มีบุคลิกภาพ คุณภาพและศักยภาพอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มขึ้นแล้วสำแดงออกเป็นระบบความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยม โลกทัศน์ ชีวทัศน์ ขนบประเพณี พฤติกรรม วิธีคิด วิธีทำงานปทัสถานในการตัดสินใจเลือกเพื่อนรวมทั้งประดิษฐ์กรรมทั้งปวง^{๙๒} รวมกลุ่มกันร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิธีคิดและวิธีการทำงานของบุคลากรของภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการมาเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ปัญหาของชุมชนเองระบบความสัมพันธ์ เครือญาติมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ยึดโยงชุมชนให้เข้มแข็งไม่แตกสลายโดยง่ายทรัพยากรบุคคล กลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระ โต๊ะอิหม่าม ผู้อาวุโสผู้ทำการเกษตร ประชาญ์ ชาวบ้าน เพื่อเป็นการเสริมสร้างดำเนินกิจกรรมสาธารณะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเอง

การยึดเหนี่ยวและรักษาระเบียบแบบแผนอันก่อให้เกิดการผสมผสานกัน คือ ความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน เพื่อการบรรลุถึงจุดหมายของบุคคล ความรู้สึกว่าถูกบังคับจากภายนอก จะเป็นตัวลดศักยภาพของขอบเขตภายในสังคม ซึ่งได้แยกออกเป็นกลุ่มๆและมีแนวโน้มจะสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันขึ้นมาในช่วงเวลาฉุกเฉิน การมีเอกลักษณ์ที่ซ้อนกันอยู่และความเป็นสมาชิกภาพในหลายๆกลุ่มจะเป็นตัวช่วยผสมผสานในการทำหน้าที่ ความเชื่อที่สอดคล้องกับจุดหมาย หรือหลักการขั้นพื้นฐานซึ่งจะใช้เป็นวิธีการต่างๆไปสำหรับควบคุมสมาชิกในกลุ่ม การมีความสนใจหรือประโยชน์ร่วมกันเป็นพื้นฐานของความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของการทำหน้าที่ใน

^{๙๑} อภรณ์ อุภุษณ์, พลวัตการปฏิสัมพันธ์และชาติพันธุ์ธำรงของชาวเกาะลันตาจังหวัดกระบี่, วิทยานิพนธ์การวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔, หน้า ๒.

^{๙๒} สุธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์, โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา, (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๔) หน้า ๑๔๗-๑๕๕.

สังคมที่ซับซ้อนในปัจจุบันจะต้องมีการกำหนดเกี่ยวกับโครงสร้างและเทคนิคของการกระทำ ซึ่งจะต้องร่วมมือพึ่งพาอาศัยกันและกันและเป็นการจัดความขัดแย้ง^{๙๓} ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่างได้แก่ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านลักษณะนิสัย ปัจจัยด้านการร่วมชาติพันธุ์ ปัจจัยด้านการใช้สาธารณประโยชน์ร่วมกันและ ปัจจัยด้านการเมืองการปกครองตามลำดับก่อให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรม^{๙๔} การรวมกลุ่มการเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิม^{๙๕} วิถีปฏิบัติของชาวบ้านในชนบทนั้นได้ก้าวไปไกลกว่าการพึงพอใจกับสภาวะของการพอยู่พอกิน “ชุมชนปรารถนา”^{๙๖}

ประเด็นที่ ๓ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน (Community leaders recognized)

การกลืนกลายทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมที่อยู่รวมกันมีวิถีชีวิตต้องมีผู้นำในการนำพารูปแบบ ระบบ และกระบวนการ จัดเตรียม ในสภาพแวดล้อม^{๙๗} แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมนั้นๆ ย่อมมีผลต่อการเป็นผู้นำของชุมชนกระแสแห่งความคิด^{๙๘} ของผู้นำทางศาสนามีผลมากที่สุดในการที่จะทำให้เกิดการผสมผสานของศาสนาได้อย่างแน่นอนเป็นสิ่งสั่งสมถ่ายทอดต่อเนื่องกันไปไม่หยุดนิ่งตั้งแต่ปัจจุบันก็เป็นฐานที่ต่อไปยังอนาคตซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นลักษณะของผู้นำคือ คนใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ถือเอาความเห็นของตนเป็นใหญ่ เพราะคนเราย่อมมีสติปัญญาความคิดไม่เท่ากัน ไม่เหมือนกัน ถ้าความคิดเห็นของคน

^{๙๓} นิปชนก วัชรปรีดา, การผสมผสานวัฒนธรรม : บ้านท่ามะไฟหวาน ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ, รายงานวิจัย, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๙), หน้า ๑๗.

^{๙๔} ปรีชาชาญ แก้วนุ่นและละละศิริน กุศลสถานภาพ, การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง, การประชุมวิชาการครั้งที่ ๔, ๒๕๕๖. หน้า ๔.

^{๙๕} นำชัย ศฤกษ์ชัยสกุลและคณะ, การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ทุนสนับสนุนจาก (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๕๗, หน้า ๒๖.

^{๙๖} จักรกริช สังขมณี, ชุมชนแห่งนั้นชื่อปรารถนา : วัฒนธรรมการเมืองในชีวิตประจำวันกับเครือข่ายความสัมพันธในการพัฒนาท้องถิ่น, ทุนสนับสนุนโดยแผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), ๒๕๕๕, หน้า ๓๕.

^{๙๗} สัมภาษณ์ รศ. สมเกียรติ ต้นสกุล, นักวิจัยสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยศรีธรรมโศกราช, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๙๘} พระเมธี สุเมธโส, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล, สัมมนาศาสนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต, เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

อื่นที่มีเหตุผลก็ควรคิดไม่เท่ากัน ไม่เหมือนกัน ถ้าความคิดเห็นของคนอื่นที่มีเหตุผลก็ควรมีใจกว้างรับฟังยอมรับนำไปปฏิบัติ และที่สำคัญไม่ควรกีดกันปิดบัง จุดดี จุดเด่น และความสามารถของผู้อื่น^{๙๙}

ชุมชนแม้จะมีการพึ่งพิงภายนอก ก็อยู่ในลักษณะที่ชุมชนมีอำนาจในการจัดการ การเลือกสรร การตัดสินใจ การมีส่วนร่วมสูง ไม่ว่าในด้านอาชีพ การศึกษา การกินอยู่ ประเพณี การรักษาพยาบาล ชุมชนสามารถควบคุมและจัดการกับปัญหา (self-regulation) ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และกลไกของชุมชน กำหนดแนวทางของการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยความร่วมมือหรือความสัมพันธ์ภายในชุมชนเป็นหลักไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รู้จักควบคุมสถานการณ์มีวิถีทางต่างๆ^{๑๐๐} ที่ตั้งไว้ผู้กระทำรู้จักและมีอิทธิพลต่อการเลือกจุดหมายและจะดำเนินการต่างๆไปสู่จุดมุ่งหมายนั้นๆ ค่านิยม บรรทัดฐานและความคิดอื่นที่ผู้กระทำได้รับอิทธิพลซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้กระทำดำเนินการต่างๆไปสู่จุดมุ่งหมายภายใต้สถานการณ์นั้น^{๑๐๑} ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากการบริหารจัดการลักษณะนี้ส่งผลต่อการปรับตัวการผสมผสานการบูรณาการทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มต่างๆก็ยิ่งทำให้แรงสนับสนุนจากคนชาติพันธุ์ต่างๆมีมากขึ้น^{๑๐๒}

ประเด็นที่ ๔ ผู้นำที่ยอมรับภายนอกชุมชน (Community leaders outside recognized)

กระบวนการผสมผสานความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนเป็นช่วงเวลาที่ได้รับการสืบทอดจากภายในของชุมชนส่งผ่านในการยอมรับของชุมชนภายนอกเป็นฐานที่ตั้งเพื่อสืบทอดเป็นวัฒนธรรมไปสู่อนาคตโดยผ่านการสร้างสรรค์ ส่งเสริม เลือกสรร ปรับปรุงแก้ไขและสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งจากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งโดยมีผู้นำเป็นจุดรวมกัน^{๑๐๓} ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เพื่อการค้นหาคำกึ่งภาพความสัมพันธ์ของผู้นำจนทำให้เกิดความสัมพันธ์มีกิจกรรมต่อเนื่องขึ้น

^{๙๙} สัมภาษณ์ รศ. สมเกียรติ ต้นสกุล, นักวิจัยสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยศรีธรรมโศกราช, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ อีหม่ามสมนึก เหมประพันธ์, กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยตัวแทนจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๐๑} อนันต์ ใจสมุทร, การพัฒนาชุมชนกับทฤษฎีทางสังคมศาสตร์, (สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘๒ - ๑๘๔.

^{๑๐๒} ปัญญา เทพสิงห์และธงพล พรหมสาขานสกนทร, พหุลักษณะทางศิลปกรรมของวัดไทยในแหลมมลายู, รายงานวิจัย, ทุนสนับสนุนจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔, หน้า ๑๒๔.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ ผศ. สานิตย์ บุญชู, นักวิจัยพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๑๐๔} ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชนรวมทั้งการประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชนการดำเนินชีวิตของชุมชนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพมนุษย์สัมพันธ์ของผู้นำต้องดำเนินเป็นกลุ่ม การปรับเปลี่ยนสังคมวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มมากกว่าในระดับปัจเจกบุคคลการสืบทอดวัฒนธรรมต้องถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งเป็นกลุ่ม การปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยนของกลุ่ม พฤติกรรมของมนุษย์ยึดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ไม่มีพฤติกรรมใดที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้เลย และการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งมีกระบวนการและขั้นตอน^{๑๐๕} มีด้านกิจกรรมความร่วมมือความสมานฉันท์ทางสังคมการอยู่ร่วมกันในสังคมกลุ่มและเครือข่ายและมีกิจกรรมต่อเนื่อง^{๑๐๖}

ประเด็นที่ ๕ จัดกิจกรรมต่อเนื่อง (Activities)

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับ ยืน เดิน นั่ง นอน ตื่น ทำ พูด คิด ย่อมมีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างศาสนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้^{๑๐๗} เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ย่อมอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นกลุ่ม จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน^{๑๐๘} เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ช่วยเหลือบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่กันโดยบริสุทธิ์ใจ มีหวังผลตอบแทนตนเองมีของกินของใช้ก็ไม่ตระหนี่ไว้แต่เพียงผู้เดียว คิดเจือจานให้แก่ผู้อื่นเพื่อให้เขามีความสุขเช่นตนเอง มีจิตประกอบด้วยเมตตากรุณาเป็นหลัก ดังคำพังเพยของไทยที่ว่า “เมื่ออยู่ก็รักใคร่ เมื่อจากไปก็คิดถึง” ทำให้การติดต่อสัมพันธ์ซึ่งจำเป็นจะต้องมีคุณธรรมของศาสนาเป็นแนวในการปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีไมตรีจิตถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน รวมถึงระเบียบมรรยาทที่ติดต่อสัมพันธ์กันในสังคมอีกด้วยชุมชนที่มีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่นอย่างแน่นแฟ้นทั้ง ๒ มิติ ได้แก่ ในทางกายภาพ หรือรูปธรรม สมาชิกของชุมชนทั้งบุคคล ครอบครัว มีศักยภาพ มีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ^{๑๐๙} ทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ เรือโท ผศ.ดร. อนันต์ ใจสมุทร, นักวิจัยสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๐๕} อ่างแล้ว, ปัญญา เทพสิงห์และธงพล พรหมสาขานสกลนคร, พหุลักษณะทางศิลปกรรมของวัดไทยในแหลมมลายู, หน้า ๑๒๙.

^{๑๐๖} นุทิศ เอี่ยมใส, ทฤษฎีศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์, รายงานวิจัย, (เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕), (บทคัดย่อ).

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระเทพพิพัฒนภรณ์, เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๐๘} จำนง อติวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๒.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ รศ. สมเกียรติ ต้นสกุล, นักวิจัยสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยศรีธรรมโศกราช, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

ประเพณี พิธีกรรม การพัฒนาชุมชน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ในทางนามธรรมหรือจิตวิญญาณ คือ สมาชิกของชุมชน มีค่านิยมความเชื่อต่อสิ่งสูงสุดอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน^{๑๑๐} และรู้สึกว่าคุณภาพของตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน ไม่ทอดทิ้งดูดายกัน^{๑๑๑}

ในชุมชนมีบุคลากรที่หลากหลาย ที่มีการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ มีเป้าหมายร่วมกันและยึดเหนี่ยวในผลประโยชน์สาธารณะและสมาชิกมีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักและเอื้ออาทรต่อกันและมีความรักท้องถิ่นและชุมชนมีอิสระในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการเรียนรู้ต่อกันเป็นเครือข่าย และสามารถติดต่อสื่อสารกันอย่างหลากหลายรูปแบบ มีการจัดการบริการกลุ่มที่หลากหลายและมีเครือข่ายที่ดี มีการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันต่อไป^{๑๑๒} กิจกรรมและความร่วมมือกันในชุมชนมีการจัดงานสำคัญตามประเพณีกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมพัฒนาชุมชนซึ่งสมาชิกในชุมชนได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนเป็นอย่างดีความสมานฉันท์ทางสังคมการอยู่ร่วมกันในสังคมสมาชิกภายในชุมชนมีความสามัคคีกันมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีความสนิทสนมกัน^{๑๑๓} มีการเยี่ยมเยียนไปมาหาสู่ระหว่างกันและมีการเข้าร่วมในงานสังคมในชุมชนมีความปลอดภัยในชุมชนมากกลุ่มและเครือข่ายชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ^{๑๑๔} เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมซึ่งมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยสมาชิกกลุ่มได้เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มมีเครือข่ายภายในชุมชนสูงมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนสมาชิกในชุมชนและมีการติดต่อประสานงานเพื่อประชุมและทำกิจกรรมร่วมกันกับกลุ่มภายนอกชุมชนกิจกรรมต่อเนื่องสมาชิกในชุมชนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนและได้ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้ามามี

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ ผศ. สานิตย์ บุญชู, นักวิจัยพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๑๑} อรศรี งามวิทยาพงศ์, *กรอบความคิดเพื่อการศึกษาชุมชนอย่างบูรณาการ*, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๔๖.

^{๑๑๒} อมรฤทธิ์ เอมะปาน, *กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๙.

^{๑๑๓} สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี, *การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการแสดงมโหรีอำเภอมือฉ่องมือจังหวัดปัตตานี*, ทูลอดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๑, หน้า ๖๘.

^{๑๑๔} วชรินทร์ ดำรงกุลและปัทติกาญจน์ บรรดาศักดิ์, *แนวทางการจัดการกลับคืนถิ่นชนเผ่าชาวกู : กรณีศึกษาชาวกูตระกูลศรีธารโต*, รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๓,

ส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีการความช่วยเหลือ
ครอบครัวภายในชุมชนทั้งด้านกำลังกายสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี^{๑๑๕}

จากองค์ประกอบของกระบวนการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยและชาวไทยมุสลิม
ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีกล่าวได้ว่า การเพื่อสร้างความความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมที่มีต่อการ
เสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยและชาวไทยมุสลิมประกอบด้วย ๕ ประการดังนี้ วิเคราะห์
กระบวนการความสัมพันธ์สามารถสร้างความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการ
เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในแต่ละกระบวนการได้ดังนี้

กระบวนการที่ ๑ การผสมผสานวิถีชีวิต (Incorporating Lifestyle) เป็นกระบวนการ
ความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอก
ชุมชน และกิจกรรมต่อเนื่องมี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ กระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การผสมผสานความ
เป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกันระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี^{๑๑๖} เป็น
การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปโดยระบบธรรมชาติ โดยมีการปรับเปลี่ยนไปอย่างช้าๆ^{๑๑๗} เนื่องจาก
สภาพวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปวัฒนธรรมการเรียนรู้ทำให้เข้าใจกัน^{๑๑๘} ทำให้เกิดวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนด
ลักษณะวิถีชีวิตรูปแบบทางพฤติกรรมของคนในสังคมให้แสดงออกเป็นมารยาททางสังคม^{๑๑๙} คนอยู่ใน
สังคมใดก็ย่อมมีลักษณะ นิสัย จิตใจ กระแห่งความคิดความคิด^{๑๒๐} ความเชื่อ และการปฏิบัติตัวเป็น
ลักษณะเฉพาะของการเข้าใจสังคม ซึ่งเรียกได้ว่า “วัฒนธรรมเป็นบรรทัดฐานของสังคม”^{๑๒๑}

^{๑๑๕} นายมะดาโอะ ปูเตะและคณะ, กองทุนสวัสดิการ ชารีกัตมาตี, หน้า ๖๕.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ ดร. สุริยะ แซ่มศรีรัตน์, ปลัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ นายสาทร เหลืองปฏิพัทธ์, นายกพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๑๘} ณีชฎา คุ่มแคว้นและคณะ, วัฒนธรรมต่างชาติ พลวัตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
ของชุมชนอำเภอเกาะสมุยและเกาะพะงันจังหวัดสุราษฎร์ธานี, ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๓, หน้า ๒-๓.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ นางกฤตชญา ตระบันพฤกษ์, ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ ๖
มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๒๐} พระเมธี สุเมธโส, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล, “สัมมนาศาสนากับการพัฒนาภาพชีวิต”, เมื่อ
วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ เรือโท ผศ.ดร. อนันต์ ใจสมุทร, นักวิจัยสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, เมื่อ
วันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

ช่วยเหลือเลี้ยงดูญาติมิตรแบบ สาวย่านนับโยค”^{๑๒๒} จนทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน ส่งผลให้มีความสัมพันธ์การรวมกลุ่มขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การผสมผสานการรวมกลุ่มเป็นมิติผู้นำที่ชี้ทาง^{๑๒๓} เพื่อเป็นความสะดวกในการผสมกลมกลืนโดยแต่ละชุมชนมีวัดและมัสยิดเป็นศูนย์กลาง^{๑๒๔} (Central Place) มีพระ อิหม่าม^{๑๒๕} เป็นผู้นำชุมชนและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มด้วย^{๑๒๖} สุเหร่า หรือมัสยิด จึงเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่ไม่แยกออกจากกันของฐานความเป็นมนุษย์ไม่ได้แยกศาสนา^{๑๒๗} ไม่ว่าในด้านอาชีพ การศึกษา การกินอยู่ ประเพณี^{๑๒๘} โดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และกลไกของผู้นำเป็นต้นแบบ^{๑๒๙} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนเป็นช่วงเวลาที่ได้รับการสืบกระแสจากภายในของชุมชนส่งผ่านในการยอมรับของชุมชนภายนอกเป็นฐานที่ตั้งเพื่อสืบกระแสเป็นวัฒนธรรม^{๑๓๐} ไปสู่นาคตโดยผ่านการสร้างสรรค์ ส่งเสริมเลือกสรร ปรับปรุงแก้ไข^{๑๓๑} และสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งจากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งโดยมี

^{๑๒๒} อมรา ศรีสาตี, สายรากภาคใต้ ภูมิลักษณะ รูปลักษณะ จิตลักษณะ, ทุนสนับสนุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๔๔, หน้า ๑๒๕.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระเทพพิพัฒนภรณ์, เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๒๔} เสาวนีย์ จิตหมวด, วัฒนธรรมอิสลาม, หน้า ๓๐-๓๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ อิหม่ามสมนึก เหมประพันธ์, กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยตัวแทนจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๒๖} พระเมธี สุเมธโส, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล, “สัมมนาศาสนากับการพัฒนาภาพชีวิต”, เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระครูปริยัตคุณาวุฑฒ, เจ้าคณะอำเภอเมือง, จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๒๘} สังเกตการณ์ นายประสิทธิ์ พันธวงษ์, งานแต่งงานทำทองใหม่ ตำบลท่าทองใหม่ อำเภอเกาะขนดดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

^{๑๒๙} อนันต์ ใจสมุทร, การพัฒนาชุมชนกับทฤษฎีทางสังคมศาสตร์, (สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๒๕๔๐.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ นางกฤตชญา ตรีบันพฤกษ์, ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ ดร. สุริยะ แซ่มศรีรัตน์, ปลัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

ผู้นำเป็นจุดรวมกันทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม^{๑๓๒} เพื่อการค้นหาศักยภาพความสัมพันธ์ของของผู้นำ^{๑๓๓} และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชนรวมทั้งการประชาคมทั้งภายในและภายนอกชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน^{๑๓๔} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นกลุ่ม จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันเช่น มาทำขนมแกงต้มในวัดท่าไทร^{๑๓๕} ทำมีกิจกรรมก็ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ทำให้การติดต่อสัมพันธ์^{๑๓๖} ซึ่งจำเป็นจะต้องมีคุณธรรมของศาสนาเป็นแนวในการปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเป็นหนึ่งเดียว^{๑๓๗} มิไม่ตรีจิตถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน รวมถึงระเบียบมรรยาททางสังคมที่ติดต่อสัมพันธ์^{๑๓๘} กันในสังคมอีกด้วย รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชนบ้านวัด (มัสยิด) โรงเรียน(บอเนาะ)ไม่สามารถแยกกันได้ มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่^{๑๓๙} ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน ไม่ทอดทิ้งดูดายกัน^{๑๔๐} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของการผสมผสานวิถีชีวิต

กระบวนการที่ ๒ กระบวนการเรียนรู้ (Learnings Process) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มีกิจกรรมต่อเนื่อง และการผสมผสานวิถีชีวิตมี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ นางอุบลรัตน์ หมื่นระย้า, ตัวแทนชาวไทยมุสลิม, เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๙.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ นายสาทร เหลืองปฏิพัทธ์, นายกพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๔} นูทิศ เอี่ยมใส, ทูตทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์, รายงานวิจัย, (เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕), (บทคัดย่อ).

^{๑๓๕} จำนง อติวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๔๘. หน้า ๔๒.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระครูปริยัตถคุณาวุฒ, เจ้าคณะอำเภอเมือง, จังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๗} สัมมนา พระเมธี สุเมธโส, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล, “สัมมนาศาสนากับการพัฒนาภาพชีวิต”, เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ นายณเรนทร์ ปานกลับ, ตัวแทนชุมชนชาวไทยพุทธ, วันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ พระเทพพิพัฒนภรณ์, เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๐} อรศรี งามวิทยาพงศ์, กรอบความคิดเพื่อการศึกษาชุมชนอย่างบูรณาการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๔๖.

ขั้นตอนที่ ๑ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของการรวมกลุ่มโดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และกลไกของผู้นำชุมชน^{๑๔๑} กำหนดแนวทางของการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยความร่วมมือความสัมพันธ์ภายในชุมชนเป็นหลักรู้จักควบคุมสถานการณ์มีวิถีทางต่างๆ^{๑๔๒} โดยทางจังหวัดมีเงินสนับสนุนในการช่วยเหลือชุมชนชาวพุทธและมุสลิม^{๑๔๓} ส่งผลต่อการเลือกจุดหมายและการดำเนินการกิจกรรมต่างๆโดยมีค่านิยม บรรทัดฐานของสังคม^{๑๔๔} และความคิดอื่นๆที่ผู้กระทำได้รับอิทธิพลซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้กระทำดำเนินการต่างๆไปสู่จุดหมายภายใต้สถานการณ์นั้นปฏิบัติสัมพันธ์ที่เกิดสัมพันธภาพ^{๑๔๕} จากการบริหารจัดการลักษณะนี้ส่งผลต่อการปรับตัวการผสมผสานการบูรณาการทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่เป็นเอกลักษณ์^{๑๔๖} ก็ยิ่งทำให้แรงสนับสนุนจากคนชาติพันธุ์ต่างๆมีมากขึ้น^{๑๔๗} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนมีศักยภาพมนุษย์สัมพันธ์ของผู้นำ^{๑๔๘} และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชนรวมทั้งการประสานภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายภายนอกชุมชน^{๑๔๙} โดยใช้มรรควิธีของการอยู่ร่วมกัน^{๑๕๐} การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งมี

^{๑๔๑} สังเกตการณ์ นายบุญรัตน์ ครุฑคง, พิธีงานศพ, ตำบลกะแตแจ๊ะ อำเภอเกาะลันตา จังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๒} สัมมนา นายเอกพจน์ ยอดพินิจ, รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี, “สัมมนาศาสนากับการพัฒนาภาพชีวิต”, เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ วิชชุทย์ จินโต, รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ รศ.สมเกียรติ ตันสกุล, นักวิจัยสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยศรีธรรมโศกราช, เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ คุณัญญาพงศ์ ทหารไทย, ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ ผศ. สานิตย์ บุญชู, นักพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๗} ปัญญา เทพสิงห์และธงพล พรหมสาขานสกลนคร, พหุลักษณะทางศิลปกรรมของวัดไทยในแหลมมลายู, รายงานวิจัย, ทุนสนับสนุนจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔, หน้า ๑๒๔.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นายสาทร เหลืองปฏิพัทธ์, นายกพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ รศ.สมเกียรติ ตันสกุล, นักวิจัยสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยศรีธรรมโศกราช, เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ ผศ. สานิตย์ บุญชู, นักวิจัยพัฒนาชุมชน, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

กระบวนการและขั้นตอนมีด้านกิจกรรมความร่วมมือความสมานฉันท์ทางสังคม^{๑๕๑} การอยู่ร่วมกันในสังคมกลุ่มและเครือข่ายจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของมีกิจกรรมต่อเนื่องขึ้น^{๑๕๒}

ขั้นตอนที่ ๓ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนมีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่^{๑๕๓} ระดมชาวบ้านให้รู้จักสืบทอดในการจัดกิจกรรม^{๑๕๔} ต่อสมาชิกของชุมชนทั้งบุคคล ครอบครัว มีศักยภาพ มีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีผู้นำเป็นต้นแบบในส่วนรวมทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม^{๑๕๕} การพัฒนาชุมชน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนให้ความช่วยเหลือ แบ่งปันระหว่างกัน ไม่ทอดทิ้งดูตายกัน^{๑๕๖} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การผสมผสานวิถีชีวิต

ขั้นตอนที่ ๔ การผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่อเนื่องทำให้สมาชิกชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข^{๑๕๗} มีความรักใคร่กลมเกลียวเกิดความรู้สึกที่ “เป็นพวกเดียวกัน” เมื่อมีกิจกรรมเกิดขึ้นก็จะร่วมมือกันด้วยความเต็มใจอย่าเบื่อหน่ายในการร่วมกิจกรรม^{๑๕๘} เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชุมชนอยู่รวมกันได้เมื่อเป็น “เกลอกัน”^{๑๕๙} เนื่องจากการผสมกลมกลืนกันของไทยพุทธและไทยมุสลิมจะมีคุณลักษณะเป็นเอกลักษณ์ใหม่เป็นของตนเองขึ้นมา^{๑๖๐}

^{๑๕๑} สังกตการณ นายประสิทธิ์ พันธวงษ์, งานแต่งงานท่าทองใหม่, เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๒} นุทิศ เอี่ยมใส, ทูตทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕, (บทคัดย่อ).

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ วิชชุทย์ จินโต, รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นายสาทร เหลืองปฏิพัทธ์, นายกพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ นางกฤตชญา ตระบันพฤกษ์, ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ พระเทพพิพัฒนภรณ์, เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๗} รัตน์ บัวสนธ์, การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา, ครั้งที่ ๒, (พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ นายสาทร เหลืองปฏิพัทธ์, นายกพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๙} อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ, การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓๙.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ ผศ. สานิตย์ บุญชู, นักวิจัยพัฒนาชุมชน, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

และส่วนของวัฒนธรรมใหม่จะมีความแนบชิดเข้าด้วยกันเหมือนลมหายใจเข้าออก^{๑๖๑} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของตนเองทำให้ชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น

กระบวนการที่ ๓ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน (Community Leaders Recognized) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน จัดกิจกรรมต่อเนื่อง ผสมผสานวิถีชีวิต กระบวนการเรียนรู้มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนโดยผ่านการสร้างสรรค์ สังคมประสบการณ์ เลือกสรรผู้นำ ปรับปรุงแก้ไข^{๑๖๒} โดยมีผลต่อการเป็นผู้นำของชุมชนกระแสแห่งความคิดของผู้นำทางชาวไทยพุทธผู้นำจิตวิญญาณ^{๑๖๓} และชาวไทยมุสลิม^{๑๖๔} มีผลมากที่สุดในการที่จะทำให้เกิดการผสมผสานของศาสนาได้อย่างแน่นอนเป็นสิ่งสั่งสมถ่ายทอดต่อเนื่องกันไปไม่หยุดนิ่งตั้งแต่ปัจจุบันก็เป็นฐานที่ต่อไปยังอนาคต^{๑๖๕} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์จัดกิจกรรมต่อเนื่องขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ จัดกิจกรรมต่อเนื่องอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนมีการเข้าร่วมเครือข่ายชุมชน^{๑๖๖} เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมซึ่งมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยผู้นำเป็นผู้ชี้ทาง^{๑๖๗} ให้กับสมาชิกกลุ่มได้เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มมีเครือข่ายภายในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนสมาชิกในชุมชนมีการติดต่อ

^{๑๖๑} พระเมธี สุเมธโส, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล, “สัมมนาศาสนากับการพัฒนาภาพชีวิต”, เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๖๒} นุทิศ เอี่ยมใส, ทุนทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์, รายงานวิจัย, (เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕), หน้า ๔.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ นางกฤตชญา ตรีบันพฤกษ์, ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ อีหม่ามชวลิต บุหงอ, รองประธานกรรมการมัสยิดประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๖๕} ดายูติน อุษมานและคณะ, การบริหารมัสยิดในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้, สำนักงานวิชาการและบริหารชุมชนวิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัย (สงขลานครินทร์ วิทยาเขตทักษิณ, ๒๕๔๔), หน้า ๖-๑๕.

^{๑๖๖} วชิรินทร์ ดำรงกุลและปัทติกานัญญ์ บรรดาศักดิ์, แนวทางการจัดการกลับคืนถิ่นชนเผ่าซาไก : กรณีศึกษาซาไกตระกูลศรีธารโต, รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๓.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ นายสาทร เหลืองปฏิพัทธ์, นายกพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานีเมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

ประสานงานเพื่อประชุม^{๑๖๘} มีการทำกิจกรรมร่วมกันกับกลุ่มภายนอกชุมชนกิจกรรมต่อเนื่อง^{๑๖๙} มีการเยี่ยมเยียนให้ความช่วยเหลือครอบครัวภายในชุมชนทั้งสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี^{๑๗๐} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ ผสมผสานวิถีชีวิตอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของการจัดกิจกรรม ต่อเนื่องสมาชิกกลุ่มได้เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มมีเครือข่ายภายในชุมชนและนอกชุมชน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^{๑๗๑} ระหว่างเพื่อนสมาชิกในชุมชนผสมกลมกลืนกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมคุณลักษณะใหม่เป็นของตนเองของวัฒนธรรมใหม่^{๑๗๒} รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรู้สึกผูกพันอย่างลึกซึ้งกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่^{๑๗๓} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ กระบวนการเรียนรู้อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตการรู้จัก ประสานผลประโยชน์จึงทำให้สังคมสงบสุข^{๑๗๔} วิถีรากเหง้าชีวิตที่เรียบง่าย^{๑๗๕} มีความผูกพันกับชาวไทยพุทธและชาวไทยไทยมุสลิมในแง่การสร้างคุณภาพทางจิตใจสูงเพื่อเป็นเครื่องควบคุม ให้สมาชิกในสังคมได้รับความสุขและสิทธิประโยชน์เท่าเทียมกันได้อันส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มชนหรือ

^{๑๖๘} นายเอกพจน์ ยอดพินิจ, รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี, “สัมมนาศาสนากับการพัฒนาภาพชีวิต”, เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ นายณเรนทร์ ปานกลับ, ตัวแทนชุมชนชาวไทยพุทธ, เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๐} นายมะดาโอะ ปูเตะและคณะ, กองทุนสวัสดิการ “ซารีกัตมาตี” วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพชุมชนมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้, กรณีศึกษาชุมชนบ้านฉะอามะฮ์อำเภอยี่งอจังหวัดนราธิวาส, วิทยุจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔, (บทคัดย่อ).

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ นางอุบลรัตน์ หมื่นระย้า, ตัวแทนชาวไทยมุสลิม, เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๙.

^{๑๗๒} กาญจนา แดงมณี, ศึกษาความขัดแย้งและการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา, รายงานวิจัย, (สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๑), (บทคัดย่อ).

^{๑๗๓} สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี, การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการแสดงมโหรีอำเภอมือเมืองจังหวัดปัตตานี, ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๑, (บทคัดย่อ)

^{๑๗๔} พิทยา บุขรรัตน์ และคณะ, เกาะปันหยี : เวทีบูรกรรมกลางน้ำ, การศึกษาโครงสร้างและวัฒนธรรมการผลิตและวัฒนธรรมในการบริโภคของชาวชุมชนเกาะปันหยี, (กรุงเทพฯ : สำนักกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, ๒๕๔๔), (บทคัดย่อ).

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ ผศ. สานิตย์ บุญชู, นักวิจัยพัฒนาชุมชน, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

สังคมได้อย่างสันติสุข^{๑๗๖} ยึดโยงชุมชนให้เข้มแข็งไม่แตกสลายต้องทำให้มั่นคงยั่งยืน^{๑๗๗} โดยมีกลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระ โตะอิหม่าม^{๑๗๘} ผู้นำอาวุโสในชุมชนเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิม^{๑๗๙} วิถีปฏิบัติของชุมชน^{๑๘๐} จนทำให้เกิดผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน

กระบวนการที่ ๔ ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน (Community Leaders outside the Recognized) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจาก กิจกรรมต่อเนื่อง ผสมผสานวิถีชีวิต กระบวนการเรียนรู้ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนมี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ จัดกิจกรรมต่อเนื่องอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนสร้างเครือข่ายของชุมชนมีกิจกรรมต่อเนื่อง^{๑๘๑} โดยมีผู้นำเป็นแบบมีการพึ่งพาอาศัยกันเอื้อเพื่อเอื้อแผ่ช่วยเหลือบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่กันโดยบริสุทธิ์ใจทำให้การติดต่อสัมพันธ์ซึ่งจำเป็นจะต้องมีคุณธรรมของศาสนาเป็นแนวในการปฏิบัติ^{๑๘๒} เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีเมตตาริจิตถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน^{๑๘๓} ผู้นำชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้ามามีพัฒนาชุมชนความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{๑๘๔} ในการดำเนินกิจกรรมของโครงการที่มีประโยชน์ต่อชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี^{๑๘๕} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตขึ้น

^{๑๗๖} อาดิช วารีกุล, การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม บ้านนาทับ ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา, รายงานวิจัย, (สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๗), หน้า ๒๔.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ รศ.สมเกียรติ ตันสกุล, นักวิจัยสังคมวิทยา, เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ อิหม่ามชวลิต บุนกอ, รองประธานกรรมการมัสยิดประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๗๙} นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุลและคณะ, การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย, ๒๕๕๗, หน้า ๒๖.

^{๑๘๐} จักรกริช สังขมณี, ชุมชนแห่งนั้นชื่อปรารถนา : วัฒนธรรมการเมืองในชีวิตประจำวันกับเครือข่ายความสัมพันธ์ในการพัฒนาท้องถิ่น, หน้า ๓๕.

^{๑๘๑} นุทิศ เอี่ยมใส, ทูตทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕,

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ พระเทพพิพัฒนาภรณ์, เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๓} จำนง อติวัฒนสิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, หน้า ๑๔๗-๑๕๕.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ นายณเรนทร์ ปานกลับ, ตัวแทนผู้นำชุมชนชาวไทยพุทธ, เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๕} นายเมธดา โอะปุเตะและคณะ, กองทุนสวัสดิการ “ซารีกัตมาตี” วัฒนธรรมการดูแลสุขภาวะชุมชน มลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านโตะอำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส, ๒๕๕๔, (บทคัดย่อ)

ขั้นตอนที่ ๒ ผสมผสานวิถีชีวิตอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์จัดกิจกรรมต่อเนื่องใน
รูปแบบทางพฤติกรรม^{๑๘๖} ของคนในสังคมให้แสดงออกในรูปแบบเดียวกัน ช่วยเหลือเลี้ยงดูญาติมิตร
แบบ “สาวย่านนับโยค” หรือ เป็น “เกลอกัน”^{๑๘๗} เนื่องจากการผสมกลมกลืนกันของชาวไทยพุทธ
และชาวไทยมุสลิมจะมีคุณลักษณะใหม่จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของชุมชน
ทำให้ชุมชนที่แข็งแข็ง^{๑๘๘} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ กระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตการ
ผสมผสานทางวัฒนธรรมตามลักษณะที่เป็นการผสมผสานชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม^{๑๘๙} โดย
ลักษณะความใกล้ชิดกันเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบซึมซับ^{๑๙๐} เป็นการทำหน้าที่ที่ต้องสัมพันธ์กัน
อย่างเป็นระบบ^{๑๙๑} ลักษณะของการผสมผสานแบบนี้จะมีลักษณะสม่ำเสมอสามารถสังเกตได้เช่น
งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานรอมฎอน งานสุนัต^{๑๙๒} แม้กระทั่งงานประจำปีในภาย
วัด^{๑๙๓} จนทำให้เกิดผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน

ขั้นตอนที่ ๔ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การรวมกลุ่มกันร่วมคิด
ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ^{๑๙๔} และร่วมรับผลประโยชน์ของชุมชนรวมทั้งให้ความสำคัญกับการ
ปรับวิถีคิด^{๑๙๕} และวิธีการทำงานของผู้นำมาเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการ^{๑๙๖} และแก้ปัญหาของชุมชน

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ เรือโท ผศ.อนันต์ ใจสมุทร, นักวิจัยสังคมวิทยา, วิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๘
มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๗} อมรา ศรีชาติ, สายรากภาคใต้ ภูมิทัศน์ รูปลักษณ์ จิตลักษณ์, หน้า ๑๒๕.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ นางกฤตชญา ตระบันพฤกษ์, ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖
มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๘๙} ศนิ ลิ้มทองสกุล, ภูมิทัศน์พื้นถิ่นของหมู่บ้านชนบทในชุมชนชาวมุสลิมในประเทศไทยและประเทศ
มาเลเซีย, ๒๕๔๙.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ รศ. สมเกียรติ ตันสกุล, นักวิจัยสังคมวิทยา, เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙๑} สุทร นวกวิน, การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ตำบลหน้าถ้ำ
อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา, รายงานวิจัย, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๓๗.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ อีหม่ามชวลิต บุงอ, รองประธานกรรมการมัสยิดประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่
๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ พระครูปริยัตถคุณาวุฑฒ, เจ้าคณะอำเภอเมือง, จังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม
๒๕๕๙.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ นายสาทร เหลืองปฏิพัทธ์, นายกพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙๕} สุธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์, โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา, หน้า ๗.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ ดร.สุริยะ แซ่มศรีรัตน์, ปลัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

ระบบความสัมพันธ์ เครือญาติมีความเอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน ยึดโยงชุมชนให้เข้มแข็งโดยใช้การซึมซับ^{๑๙๗} กลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระ โต๊ะอิหม่าม ผู้นำอาวุโสในชุมชนเพื่อเป็นการเสริมสร้างดำเนินกิจกรรมสาธารณะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเอง^{๑๙๘} จนทำให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่อง

กระบวนการที่ ๕ จัดกิจกรรมต่อเนื่อง (Activities) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากผสมผสานวิถีชีวิต กระบวนการเรียนรู้ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนมี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ผสมผสานวิถีชีวิตอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์จัดกิจกรรมต่อเนื่อง โดยการสร้างเครือข่ายของชุมชนการดำเนินชีวิตของชุมชนศักยภาพของผู้นำ^{๑๙๙} ต้องดำเนินเป็นกลุ่มปรับตัวทางวัฒนธรรม^{๒๐๐} จึงเป็นการปรับเปลี่ยนของชุมชนพฤติกรรมของมนุษย์ยึดหยุ่นและปรับเปลี่ยนการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งมีกระบวนการและขั้นตอน^{๒๐๑} ร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การพัฒนาชุมชน^{๒๐๒} การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน^{๒๐๓} มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน^{๒๐๔} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ กระบวนการเรียนรู้อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตกิจกรรมใดเกิดขึ้นก็จะร่วมมือกันด้วยความเต็มใจเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชุมชนอยู่รวมกันได้^{๒๐๕} เป็นพฤติกรรมที่เกิดได้ด้วยการเรียนรู้และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมคนที่ใช้ภาษาเดียวกันสามารถ

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ รศ.สมเกียรติ ตันสกุล, นักวิจัยสังคมวิทยา, เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙๘} นิพนธ์ วัชรปรีดา, การผสมผสานวัฒนธรรม : บ้านท่ามะไฟหวาน ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ, ๒๕๔๙, หน้า ๑๗.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ นายสาทร เหลืองปฏิพัทธ์, นายพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ นางกฤตชญา ตรีบันพฤกษ์, ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ ดร. สุริยะ แซ่มศรีรัตน์, ปลัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ นายณเรนทร์ ปานกลับ, ตัวแทนชุมชนชาวไทยพุทธ, เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๓} สัมมนา นายเอกพจน์ ยอดพินิจ, รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี, “สัมมนาศาสนากับการพัฒนาภาพชีวิต”, เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๒๐๔} อรศรี งามวิทยาพงศ์, กรอบความคิดเพื่อการศึกษาชุมชนอย่างบูรณาการ, หน้า ๔๖.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ นางกฤตชญา ตรีบันพฤกษ์, ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น^{๒๐๖} และประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้อย่างลึกซึ้ง เช่น กรณีการแต่งงานระหว่างไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลายเป็นสิ่งที่รวมใหม่ขึ้นมาซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากผลรวม^{๒๐๗} จนทำให้เกิดผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การรวมกลุ่ม^{๒๐๘} รวมกลุ่มกันร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ^{๒๐๙} และร่วมรับผลประโยชน์ของชุมชนในชุมชนรวมทั้งให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระ โต๊ะอิหม่าม^{๒๑๐} ผู้นำอาวุโส เพื่อเป็นการเสริมสร้างดำเนินกิจกรรมสาธารณะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน^{๒๑๑} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนโดยมีพิธีที่เป็นจารีตประเพณี ขนบประเพณี และธรรมเนียมประเพณี^{๒๑๒} เป็นสื่อกลางให้ผู้นำที่นำเอาประเพณีเกิดขึ้นในชุมชน^{๒๑๓} อนุญาตให้ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมปฏิบัติได้ แต่ประเพณีทางสังคมที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา^{๒๑๔} จึงเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ถูกการกลืนกลายทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมที่อยู่รวมกันมีวิถีชีวิตต้องมีผู้นำในการนำพารูปแบบ ระบบ และกระบวนการ จัดเตรียม การปรุง ยอมรับนำไปปฏิบัติ^{๒๑๕} และที่

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ ผศ. สานิตย์ บุญชู, นักวิจัยพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ เรือโท ผศ.ดร. อนันต์ ใจสมุทร, นักวิจัยสังคมวิทยา, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๘} สุธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์, โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา, หน้า ๗.

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ คุณัญพงศ์ ทหารไทย, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ อิหม่ามขวลิต บุหงอ, รองประธานกรรมการมัสยิดประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ คุณัญพงศ์ ทหารไทย, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ นายณเรนทร์ ปานกลับ, ตัวแทนชุมชนชาวไทยพุทธ, เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ นายสาทร เหลืองปฏิพัทธ์, นายกพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ นางกฤตชญา ตระบันพฤกษ์, ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ ดร. สุริยะ แซ่มศรีรัตน์, ปลัดเทศบาลสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

สำคัญไม่ควรกีดกันปิดบัง จุดดี จุดเด่น และความสามารถของผู้อื่น^{๒๑๖} จนทำให้เกิดความสัมพันธ์มี การจัดกิจกรรมต่อเนื่อง มุ่งสู่การสร้างรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมในอนาคต

สรุปได้ว่า วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาวัฒนธรรมที่มีต่อการสร้างความเข้มแข็งของ ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยผู้วิจัยลงพื้นที่สังเกตการณ์ เก็บข้อมูลด้วยตนเองและคณะ เข้าไป สังเกตการณ์การผสมผสานวิถีชีวิตชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมสร้างสรรค์สังคมส่งเสริม ความสามัคคีในชุมชนสร้างความรักความเอื้ออาทรความมีน้ำใจต่อกันของคนในชุมชนและต่างชุมชน ความสำเร็จจากมุมมองของชุมชน โดยชุมชนมีสมาชิกที่สมัครเพิ่มขึ้นภายใต้การลดความขัดแย้ง รุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยาวนานมีเพียงการเปิดพื้นที่ให้กับคนที่ดำรงชีวิตต่างออกไปจากตนให้ อยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีเสมอกันที่จะมีพลังเพียงพอในนำมาซึ่งสันติ สะท้อนว่าเมื่อสังคมให้โอกาส ก็ไม่ได้ ผูกติดอยู่กับความเป็นไทยพุทธหรือไทยมุสลิมเสมอ

๔.๕ ทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความ เข้มแข็งในชุมชน

ในขณะที่แนวทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมได้ถูกพัฒนาขึ้นพร้อม ๆ กันทั้งในประเทศอังกฤษและ สหรัฐอเมริกา แนวทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่^{๒๑๗} ต่อมาที่คอคอตต์ พาสันส์ นักสังคมวิทยาชาวอเมริกาได้ พัฒนาทฤษฎีหน้าที่ ให้สมบูรณ์ขึ้นเป็นโครงสร้างและหน้าที่ (Structural and functional theory) โดย ได้เสนอแนวความคิดว่า การกระทำ (Action) มีความสำคัญอย่างมากในการอธิบายถึงระบบสังคม การ กระทำ คือการกระทำระหว่างกัน (Interaction) ระหว่างผู้กระทำ (Actor) สถานการณ์ (Situation) จุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ (Goals) วิธีทาง (Means) และแนวคิดของชุมชนผู้กระทำ (Actor's orientation) พัฒนาแนวทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่อีกเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นแนวทฤษฎีที่มีอิทธิพล ต่อการวิจัยทางวัฒนธรรมในสายงานมานุษยวิทยาเป็นเวลานานหลายสิบปี^{๒๑๘} เมื่อกระแสแห่งกระบวน ความคิด จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาษาถิ่นสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึกการสังเกตการณ์โดยการ สังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งหมดมาบูรณาการณ ผสมผสานสามเส้า คือแนวคิดทฤษฎี การสัมภาษณ์เชิงลึก

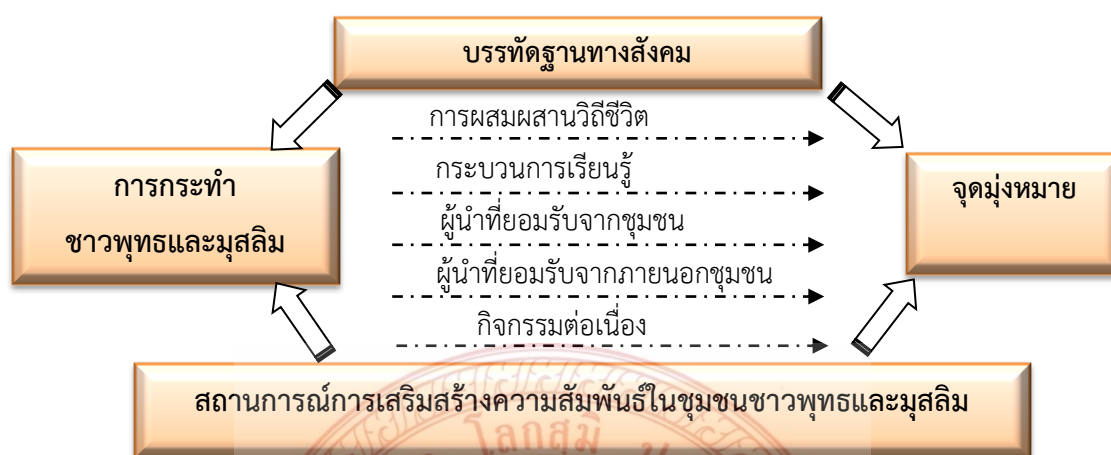
^{๒๑๖}ปัญญา เทพสิงห์และธงพล พรหมสาขาณสกลนคร, พหุลักษณะทางศิลปกรรมของวัดไทยในแหลม มลายู, หน้า ๑๒๔.

^{๒๑๗}เพ็ญแข ประจันปัจฉินัก, พื้นฐานทางสังคมวิทยาของการศึกษา, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนคริน ทรวิโรฒประสาทมิตร, ๒๕๒๘), หน้า ๑๕.

^{๒๑๘}อนันต์ ใจสมุทร, การพัฒนาชุมชนกับทฤษฎีทางสังคมศาสตร์, (สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘๒- ๑๘๔.

และเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ทำให้เกิดการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

เพื่อความเข้าใจในแนวความคิดของทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิม เพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชนดังกล่าวดีขึ้น แสดงเป็นภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ ๖ แนวคิดของทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

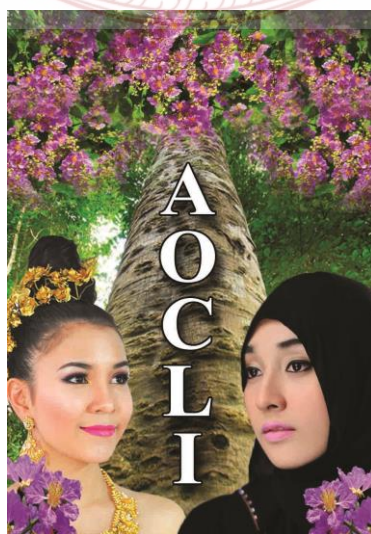
หลักการสำคัญของแนวคิดของแนวคิดทฤษฎี มีดังนี้

๑. แนวคิดทฤษฎีนี้มองการกระทำของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมว่าเป็นระบบหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่สัมพันธ์ซึ่งกันโดยหน้าที่
๒. ระบบกระทำของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมมีขอบเขตแน่นอน มีระเบียบควบคุมตนเอง มีกระบวนการรักษาบูรณาการภายในระบบและมีแนวโน้มที่ส่วนประกอบต่างๆ พึ่งพาอาศัยสามารถรักษาดุลยภาพของชุมชนสังคมไว้ได้
๓. ส่วนประกอบของกระทำของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมคือ โครงสร้างของชุมชนสังคม ได้แก่ สถาบันต่างๆ ซึ่งมีกลุ่มบทบาทที่มั่นคงแน่นอน บัญญัติออกมาเพื่อสนองความต้องการทางสังคมบางประการ
๔. กระทำของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเปรียบเสมือนกับอินทรีย์ (Organic Analogy) มีความต้องการในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ เมื่อสนองได้แล้ว สังคมจะสามารถดำรงอยู่ได้ แต่ละส่วนของชุมชนสังคมเหมือนกับอวัยวะต่างๆ ของชุมชนอินทรีย์ มีบทบาทหน้าที่ที่ต่างกัน แต่พึ่งพาอาศัยกันมีดุลยภาพที่สามารถรักษาไว้ ได้แก่ การผสมผสานวิถีชีวิต กระบวนการเรียนรู้ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน และมีกิจกรรมต่อเนื่อง
๕. โดยที่กระทำของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเป็นระบบที่ต้องการความจำเป็นเพื่อการคงอยู่ชุมชนจึงต้องมีโครงสร้างเพื่อเป็นหลักประกันให้มีการพึ่งพิงต่างกัน มีดุลยภาพ (Equilibrium) และมีชีวิตอยู่รอด

(Survival)แนวความคิดของทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชนพัฒนามาจากทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ผสมผสานกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สนใจความต้องการของชุมชนปัจเจกบุคคล (ผู้กระทำ) และโครงสร้างขนาดใหญ่ เช่น สถาบันสังคม ค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านี้ รวมทั้งเน้นความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะกลไกจัดความขัดแย้งในความสัมพันธ์ดังกล่าว การที่กลไกต่างๆ ทางสังคมสามารถทำหน้าที่ของชุมชนได้อย่างสมบูรณ์และสอดคล้องสัมพันธ์กับระบบย่อยอื่น ๆ ย่อมแสดงถึงสถานะของชุมชนความมั่นคงของชุมชนสังคม ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการสังเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.๖ สังเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการวิเคราะห์กระบวนการทางด้านศาสนาวัฒนธรรมที่มีต่อการสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยผู้วิจัยลงพื้นที่สังเกตการณ์ เก็บข้อมูล เข้าไปสังเกตการณ์การผสมผสานวิถีชีวิตชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โดยชุมชนมีสมาชิกที่สมัครเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและยาวนานมีเพียงการเปิดพื้นที่ให้กับคนที่ดำรงชีวิตต่างออกไปจากตนให้อยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีเสมอ กันที่จะมีพลังเพียงพอในนำมาซึ่งสันติ สะท้อนว่าเมื่อสังคมให้โอกาส ก็ไม่ได้ผูกติดอยู่กับความเป็นไทยพุทธหรือไทยมุสลิมเสมอเมื่อเอาแนวความคิดของทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชนมาบูรณาการเกิดองค์ความรู้ใหม่เป็นรูปแบบโมเดลการสร้างความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมว่า “ILCOA” ดอกไม้แห่งสันติภาพชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถสังเคราะห์เป็นโมเดลได้ดังนี้

เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีความสัมพันธ์เชิงภาษาจากการสนธิของภาษามลายูและภาษาถิ่นใต้ มาจากวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของโมเดลโครงสร้างความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมดังนี้

I = Incorporating Lifestyle หมายถึง การผสมผสานวิถีชีวิต

L = Learnings Process หมายถึง กระบวนการเรียนรู้

C = Community Leaders Recognized หมายถึง ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน

O = Community Leaders outside Recognized หมายถึง ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน

A = Activities หมายถึง จัดกิจกรรมต่อเนื่อง

สนธิกันได้เป็นรูปแบบโมเดลการสร้างความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยและชาวไทยมุสลิมว่า “ILCOA” หมายถึง พืชไม้ดอกสีม่วงมีกลิ่นหอมเป็นช่อขนาดใหญ่ปกคลุมผิวหน้าด้วยสีขาวบางๆซึ่งภาษาถิ่นมลายู-ปัตตานี เรียกว่า บาเอ^{๒๑๙} ภาษาถิ่นนราธิวาส มาเลเซีย ยะลา เรียกว่า บางอบะซา ภาคกลาง ภาคใต้ เรียกว่า อินทนิล กรุงเทพฯ เรียกว่า ตะแบกดำ^{๒๒๐}

สรุปได้รูปแบบ “ILCOA MODEL” ดอกไม้แห่งสันติภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในสุราษฎร์ธานีเป็นการได้มาซึ่งกระบวนการแห่งความสัมพันธ์ทั้ง ๕ ประการ คือ การผสมผสานวิถีชีวิตอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน และอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกิจกรรมต่อเนื่องมีความสัมพันธ์ทุกประเด็นสำคัญเท่ากัน ขาดประเด็นหนึ่งประเด็นใดไม่ได้จะทำให้ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

^{๒๑๙} สถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, พจนานุกรมมลายูถิ่นปัตตานี-ไทย, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี : มิตรภาพ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๔๘.

^{๒๒๐} ดอกอินทนิล, สืบค้นเมื่อ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๙, สืบค้นได้จาก<https://th.m.wikipedia.org>

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” การวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (๑) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (๒) เพื่อศึกษาทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน (๓) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวิธีดำเนินการศึกษา คือ (๑) การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม ทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชนและสังเคราะห์รูปแบบความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (๒) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก ๖ กลุ่มได้แก่ (๑) กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ระดับผู้ปกครองสงฆ์จำนวน ๒ รูป (๒) มุสลิมระดับผู้ปกครอง จำนวน ๒ ท่าน (๓) นักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน จำนวน ๓ ท่าน (๔) นักวิชาการด้านศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน ๒ ท่าน (๕) กลุ่มตัวแทนจากผู้นำชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ๔ ท่าน และ (๖) ตัวแทนผู้ปกครองจังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน ๒ ท่าน รวมทั้งหมด ๑๕ รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอผลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การศึกษาเอกสารข้อมูลภาคสนามการสัมภาษณ์เชิงลึกพร้อมทั้งกับอาศัยแนวคิด ทฤษฎี มาเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อนำมาประมวลผล วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลนำเสนอผลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) สามารถสรุปเป็น ๕ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ การผสมผสานวิถีชีวิต (Incorporating lifestyle) มนุษย์ดั้งเดิมเท่าที่ค้นคว้าสอบสวนตกลงกันแล้วในเวลานี้ เราจะต้องพิจารณากันให้กว้างออกไปถึงชนทุกเผ่าที่มีอยู่บนแหลมมายูค้ายอยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน (จังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน) มีการผสมผสานของชาติพันธุ์ทั้งสามสายเลือดที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออก จนกระทั่งทุกวันนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภาษา ในความแตกต่างลดลงไปเกือบครึ่ง คือ พวกเขม็ง ซาไก พวกมลายูเดิมบนปลายแหลมมลายู และ ชนชาติมลายู มีการผสมผสานของชาติพันธุ์ทั้งสามสายเลือดที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออก จนกระทั่งทุกวันนี้

ประเด็นที่ ๒ กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) ประชาชนทางภาคใต้มีการพึ่งพาอาศัยกัน และมีคำคู่กันว่า “ออกปาก” หรือ “ไหว้วาน” ซึ่งหมายถึง ชาวบ้านสามารถออกปากขอความช่วยเหลือ ไหว้วานเพื่อนบ้านและการช่วยเหลือตอบแทนกัน ซึ่งระบบไหว้วานพัฒนาเป็นการช่วยเหลือที่เรียกว่า การขอมีอนั้นก็คือ “การลงแขก” ประสบการณ์ของคนใต้ที่อยู่ร่วมกันระหว่างคนต่างชาติพันธุ์ต่างศาสนา ต่างความเชื่อมาช้านาน วิถีชีวิตโดยทั่วไปเรียบง่าย มีความผูกพันกับพุทธศาสนาและมุสลิม ในแง่การสร้างคุณภาพ ก่อให้เกิดความเชื่อ ประเพณี และระบบคุณค่าที่ไม่ทำให้แปลกทางจิตสำนึก มีภาพลักษณ์ของการพึ่งพาตนเองในแง่ของการอยู่หากิน และแง่อื่นๆ อย่างเป็นรูปธรรมช่วยเหลือเลี้ยงดูญาติมิตรของคนภาคใต้แบบ “สาวย่านนับโยค” และระบบการพึ่งพากันคนภาคใต้ที่สมัยนี้ยังนับถืออยู่

ประเด็นที่ ๓ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน (Community leaders recognized) การรักษาไว้ซึ่งศาสนาวัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนโดยแต่ละชุมชนจะมีวัดและมัสยิดเป็นศูนย์กลาง (Central Place) มีเจ้าอาวาส อิหม่ามเป็นผู้นำชุมชน จึงเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่แยกกันไม่ออก ย่อมมีผลต่อการเป็นผู้นำของชุมชนกระแสแห่งความคิดของผู้นำทางศาสนามีผลมากที่สุดในการที่จะทำให้เกิดการผสมผสานของศาสนาได้อย่างแน่นอน เป็นสิ่งส่งสมถ่ายทอดต่อเนื่องกันไปไม่หยุดนิ่งตั้งแต่อดีตปัจจุบันก็เป็นฐานที่ต่อไปยังอนาคต

ประเด็นที่ ๔ ผู้นำที่ยอมรับภายนอกชุมชน (Community leaders outside recognized) การสร้างเครือข่ายจากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งโดยการดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้นำชุมชนมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง โดยมีกระบวนการและขั้นตอนมีกิจกรรมต่อเนื่องมีความร่วมมือความสมานฉันท์ทางศาสนาและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในชุมชนสร้างเครือข่ายโดยมีผู้นำชุมชนเป็นต้นแบบแต่ละชุมชน

ประเด็นที่ ๕ กิจกรรมต่อเนื่อง (Activities) การดำเนินชีวิตของมนุษย์ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับ ยืน เดิน นั่ง นอน ตื่น ทำ พูด คิด ย่อมมีกิจกรรมต่อเนื่องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ย่อมอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นกลุ่ม จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือ

บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่กันโดยบริสุทธิ์ใจ มีหวังผลตอบแทนตนเองมีของกินของใช้ก็ไม่ตระหนี่ไว้แต่เพียงผู้เดียว คิดเจือจานให้แก่ผู้อื่นเพื่อให้เขามีความสุขเช่นตนเอง มีจิตประกอบด้วยเมตตากรุณาเป็นหลัก ทำให้กิจกรรมต่อเนื่องซึ่งจำเป็นจะต้องมีคุณธรรมของศาสนาเป็นแนวในการปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน จากองค์ประกอบของกระบวนการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีกล่าวได้ว่า การเพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยและชาวไทยมุสลิมประกอบด้วย ๕ ประการดังนี้ วิเคราะห์กระบวนการความสัมพันธ์สามารถสร้างความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในแต่ละกระบวนการได้ดังนี้

กระบวนการที่ ๑ การผสมผสานวิถีชีวิต (Incorporating Lifestyle) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน และมีกิจกรรมต่อเนื่องมี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ กระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกันระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากสภาพวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปวัฒนธรรมการเรียนรู้ทำให้เข้าใจกัน ทำให้เกิดวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดลักษณะวิถีชีวิตการแสดงออกเป็นมารยาททางสังคม ซึ่งเรียกได้ว่า “วัฒนธรรมเป็นบรรทัดฐานของสังคม จนทำให้เกิดผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การผสมผสานการรวมกลุ่มเป็นมิติศักยภาพของผู้นำเกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ อนุญาตปฏิบัติได้ แต่ประเพณีทางสังคมที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาพุทธและมุสลิม และเพื่อเป็นความสะดวกทั้งในการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนโดยแต่ละชุมชนมีวัดและมัสยิด โดยมีพระภิกษุ อิหม่าม เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่ยอมรับเป็นต้นแบบจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการผสมผสานความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนที่เป็นต้นแบบ ส่งผ่านในการยอมรับของชุมชนภายนอก เป็นฐานทางศาสนาและวัฒนธรรมไปสู่อนาคตโดยผ่านการสร้างสรรค์ สังคม เลือกลง ปรับปรุงแก้ไขและสืบทอดจากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งโดยมีผู้นำเป็นจุดรวมกันเพื่อการค้นหาศักยภาพความสัมพันธ์ของผู้นำที่เป็นต้นแบบจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่อเนื่องขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน เช่น มีส่วนร่วมในงานวัดทำไทรชาวมุสลิมมาช่วยกันทำ “ขนมแทงต้มในวัดทำไทร” มีกิจกรรมก็ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ทำให้มีกิจกรรมซึ่งจำเป็นจะต้องมีคุณธรรมของศาสนาเป็น

แนวในการปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเป็นหนึ่งเดียวจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของการผสมผสานวิถีชีวิตขึ้น

กระบวนการที่ ๒ กระบวนการเรียนรู้ (Learnings Process) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มีกิจกรรมต่อเนื่อง และมีการผสมผสานวิถีชีวิต มี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของกระบวนการเรียนรู้ โดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และกลไกของผู้นำชุมชน อาศัยความร่วมมือความสัมพันธ์ภายในชุมชน เป็นหลักรู้จักควบคุมสถานการณ์มีวิถีทางต่างๆ ที่เกิดจากการบริหารจัดการส่งผลต่อการปรับตัวการผสมผสานการบูรณาการทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนมีศักยภาพของภาวะผู้นำ และพัฒนาภูมิปัญญาชุมชนตลอดจนการสร้างเครือข่ายภายนอกชุมชน โดยใช้รรควิธีของการอยู่ร่วมกัน การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง มีกระบวนการและขั้นตอนมีกิจกรรมความร่วมมือความสมานฉันท์ทางสังคมการอยู่ร่วมกันในชุมชนเครือข่ายจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของมีกิจกรรมต่อเนื่องขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนชุมชน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่อสมาชิกของชุมชนทั้งบุคคล ครอบครัว มีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีผู้นำเป็นต้นแบบทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การพัฒนาชุมชน ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การผสมผสานวิถีชีวิต

ขั้นตอนที่ ๔ การผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่อเนื่องทำให้สมาชิกชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมีความรักใคร่กลมเกลียวจนเกิดความ รู้สึกว่า “เป็นพวกเดียวกัน” เมื่อมีกิจกรรมเกิดขึ้นก็จะร่วมมือกันด้วยความเต็มใจอย่าเบื่อหน่ายในการร่วมกิจกรรม เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชุมชนอยู่รวมกันได้ เมื่อเป็น “เกลอกัน” เนื่องจากการผสมกลมกลืนกันของไทยพุทธและไทยมุสลิมจะมีคุณลักษณะเป็นเอกลักษณ์ใหม่เป็นของตนเองขึ้นมา และส่วนของวัฒนธรรมใหม่นี้จะมีความแนบชิดเข้าด้วยกันเหมือนลมหายใจเข้าออกจนทำให้เกิดความสัมพันธ์การเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของตนเองทำให้ชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น

กระบวนการที่ ๓ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน (Community Leaders Recognized) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มีผสมผสานวิถีชีวิต มีกระบวนการเรียนรู้ และมีการรวมกลุ่ม มี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนเป็นต้นแบบโดยผ่านการสร้างสรรค์ สังคมประสบการณ์ เลือกสรรผู้นำ มีผลต่อการเป็นผู้นำของชุมชนกระแสแห่งความคิดของผู้นำทางศาสนาซึ่งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณมีผลมากที่สุด ในการที่จะทำให้เกิดการผสมผสานของศาสนาได้อย่างแน่นอน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของการมีกิจกรรมต่อเนื่องขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มีการเข้าร่วมเครือข่ายชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมซึ่งมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยผู้นำเป็นต้นแบบ ติดต่อประสานงานเพื่อประชุมมีการทำกิจกรรมร่วมกัน กับกลุ่มภายนอกชุมชนโดยมีการเยี่ยมเยียนให้ความช่วยเหลือครอบครัวภายในชุมชนทั้งสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การผสมผสานวิถีชีวิตขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ มีการผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง สมาชิกกลุ่มได้เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มมีเครือข่ายภายในชุมชนและนอกชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างเพื่อนสมาชิกในชุมชนผสมกลมกลืนกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมคุณลักษณะใหม่เป็นของตนเองของวัฒนธรรมใหม่รู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ กระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การผสมผสานวิถีชีวิตการรู้จักประสานผลประโยชน์จึงทำให้สังคมสงบสุขตามสมควร “วิถีรากเหง้าชีวิตที่เรียบง่าย” มีความผูกพันกับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ให้สมาชิกในสังคมได้รับความสุขและสิทธิประโยชน์เท่าเทียมกันได้ อันส่งผลให้สามารถอยู่รวมกันเป็นกลุ่มชนหรือสังคมได้อย่างสันติสุขยึดโยงชุมชนให้เข้มแข็งไม่แตกสลาย ต้องทำให้มั่นคงยั่งยืน โดยมีกลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระภิกษุ อิหม่าม ผู้อาวุโส ในชุมชนเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมวิถีปฏิบัติของชุมชนจนทำให้เกิดผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน

กระบวนการที่ ๕ ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน (Community Leaders outside Recognized) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกิจกรรมต่อเนื่อง มีการผสมผสานวิถีชีวิตมีกระบวนการเรียนรู้ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน มี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนสร้างเครือข่ายของชุมชนมีกิจกรรมต่อเนื่อง โดยมีผู้นำเป็นต้นแบบ ทำให้การติดต่อสัมพันธ์ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีไมตรีจิตถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ผู้นำชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้ามามีพัฒนาชุมชน ความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต่อชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดีจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ มีการผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์จัดกิจกรรมต่อเนื่องในรูปแบบทางพฤติกรรมของคนในสังคมให้แสดงออกในรูปแบบเดียวกัน ช่วยเหลือเลี้ยงดูญาติมิตรแบบ “สาวย่านนบโยค” หรือ “เกลอกัน” เนื่องจากการผสมกลมกลืนกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจะมีคุณลักษณะใหม่จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของชุมชนทำให้ชุมชนที่เข้มแข็งจนทำให้เกิดความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ มีกระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตการผสมผสานทางวัฒนธรรมตามลักษณะที่เป็นการผสมผสานชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยลักษณะความใกล้ชิดกันเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบซึมซับ เป็นการทำหน้าที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบลักษณะของการผสมผสานแบบนี้จะมีลักษณะสม่ำเสมอสามารถสังเกตได้ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานรอมฎอน งานสุหนัต แม้กระทั่งงานประจำปีในภายวัดจนทำให้เกิดผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การรวมกลุ่มกันร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ของชุมชน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของผู้นำมาเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ปัญหาของชุมชนระบบความสัมพันธ์ เครือญาติมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ยึดโยงชุมชนให้เข้มแข็งโดยใช้การซึมซับ กลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระภิกษุ อิหม่าม ผู้นำอาวุโสในชุมชนเพื่อเป็นการเสริมสร้างดำเนินกิจกรรมสาธารณะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

กระบวนการที่ ๕ มีกิจกรรมต่อเนื่อง (Activities) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจาก การผสมผสานวิถีชีวิต มีกระบวนการเรียนรู้ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน และมีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ มีการผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์จัดกิจกรรมต่อเนื่องโดยการสร้างเครือข่ายของชุมชนการดำเนินชีวิตต้องยึดหยุ่นและปรับเปลี่ยนมีกระบวนการและขั้นตอนร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ มีกระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตกิจกรรมใดเกิดขึ้นก็จะร่วมมือกันด้วยความเต็มใจเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชุมชนอยู่รวมกันได้เป็นพฤติกรรมที่เกิดได้ด้วยการเรียนรู้ เช่น กรณีการแต่งงานระหว่างไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลายเป็นสิ่งที่รวมใหม่ขึ้นมาซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากผลรวม จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การรวมกลุ่มขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การรวมกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ของชุมชนในชุมชนรวมทั้งให้

ความสำคัญกับกลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระภิกษุ อีหม่าม ผู้นำอาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อเป็นการเสริมสร้างดำเนินกิจกรรมสาธารณะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนโดยมีพิธีที่เป็น สื่อกลางให้เกิดขึ้นในชุมชน ที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ถูกการกลืนกลายทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อยู่ร่วมกันมีวิถีชีวิตต้องมีผู้นำในการนำพารูปแบบ ระบบ และกระบวนการ จัดเตรียม การปรับปรุง ยอมรับนำไปปฏิบัติ และที่สำคัญไม่ควรกีดกันปิดบัง จุดดี จุดเด่น และความสามารถของผู้อื่น จนทำให้เกิดความสัมพันธ์มีการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง มุ่งสู่การสร้างรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งวัฒนธรรมชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในอนาคต

๕.๑.๒ ทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

ในขณะที่แนวทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมได้ถูกพัฒนาขึ้นพร้อม ๆ กันทั้งในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา แนวทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ต่อมาทักคอตต์ พาสันส์ นักสังคมวิทยาชาวอเมริกาได้พัฒนาทฤษฎีหน้าที่ ให้สมบูรณ์ขึ้นเป็นโครงสร้างและหน้าที่ (Structural and functional theory) โดยได้เสนอแนวความคิดว่า การกระทำ (Action) มีความสำคัญอย่างมากในการอธิบายถึงระบบสังคม การกระทำ คือ การกระทำระหว่างกัน (Interaction) ระหว่างผู้กระทำ (Actor) สถานการณ์ (Situation) จุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ (Goals) วิถีทาง (Means) และแนวคิดของชุมชนผู้กระทำ (Actor's orientation) พัฒนาแนวทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่อีกเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นแนวทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อการวิจัยทางวัฒนธรรมในสายงานมานุษยวิทยาเป็นเวลานานหลายสิบปี เมื่อกระแสแห่งกระบวนการความคิด จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึกการสังเกตการณ์โดยการสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งหมดมาบูรณาการณ ผสมผสานสามเส้า คือแนวคิดทฤษฎี การสัมภาษณ์เชิงลึก และเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ทำให้เกิดการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน แนวความคิดของทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชนพัฒนามาจากทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ สนใจความต้องการของชุมชนปัจเจกบุคคล (ผู้กระทำ) และโครงสร้างขนาดใหญ่ เช่น สถาบัน สังคม ค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านี้ รวมทั้งเน้นความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะกลไกจัดความขัดแย้งในความสัมพันธ์ดังกล่าว การที่กลไกต่างๆ ทางสังคมสามารถทำหน้าที่ของชุมชนตนได้อย่างสมบูรณ์และสอดคล้องสัมพันธ์กับระบบย่อยอื่น ๆ ย่อมแสดงถึงสถานะของชุมชนความมั่นคงของชุมชนสังคม ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการสังเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๕.๑.๓ สังเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สามารถแสดงกระบวนการแห่งความสัมพันธ์ในการสังเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในสุราษฎร์ธานีได้เป็นรูปแบบโมเดลการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยและชาวไทยมุสลิมว่า “ILCOA” หมายถึง พืชไม้ดอกสีม่วงมีกลิ่นหอมเป็นช่อขนาดใหญ่ปกคลุมผิวหน้าด้วยสีขาวบางๆ ซึ่งภาษาถิ่นมาลาญ-ปัตตานี เรียกว่า บาเอ ภาษาถิ่นนราธิวาส มาเลเซีย ยะลา เรียกว่า บางอบะซา ภาคกลาง ภาคใต้ เรียกว่า อินทนิล กรุงเทพฯ เรียกว่า ตะแบกดำ เป็นดอกไม้แห่งสันติภาพของกระบวนการและรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการผสมผสานวิถีชีวิตอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากมีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากมีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน และอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกิจกรรมต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์ทุกประเด็นขาดประเด็นหนึ่งประเด็นใดไม่ได้ เพราะการสร้างเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของตนเอง ส่งผลให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง นำไปสู่การพัฒนาจังหวัดที่เข้มแข็งในอนาคตต่อไป

๕.๒ อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นเป็นรูปแบบโมเดล “ILCOA MODEL” ดอกไม้แห่งสันติภาพกระบวนการแห่งความสัมพันธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในสุราษฎร์ธานีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชฐา คุ่มแก้วและคณะได้วิจัยวิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแบบพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลระหว่างคนกับคนและคนกับธรรมชาติเป็นการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ ซึ่งสอดคล้องกับการงานวิจัยของ ปรีชาชาญ แก้วนุ้ยและคณะได้วิจัยการผสมผสานระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างโดยพบว่าปัจจัยการร่วมชาติพันธุ์ก่อให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรม

ประเด็นที่ ๑ การผสมผสานวิถีชีวิต (Incorporating lifestyle) มุขยั้งเดิมที่มีอยู่บนแหลมมายูอาศัยอยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน (จังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน) มีการผสมผสานของชาติพันธุ์ทั้งสามสายเลือดที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออก จนกระทั่งทุกวันนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภาษา ในความแตกต่างลดลงไปเกือบครึ่ง คือ พวกเซมัง ซาไก พวกมาลาญเดิมบนปลายแหลมมาลาญ และ ชนชาติมลาญ มีการผสมผสานของชาติพันธุ์ทั้งสามสายเลือดที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออก จนกระทั่งทุกวันนี้ สอดคล้องผลงานวิจัยของณิชฐา คุ่มแก้วและคณะได้วิจัยวิถีชีวิต

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแบบพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลระหว่างคนกับคนและคนกับธรรมชาติ เป็นการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ สอดคล้องผลงานวิจัยกับ ปรีชาชาญ แก้วนัยและคณะได้วิจัยการผสมผสานระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างโดยพบว่าปัจจัยการร่วมชาติพันธุ์ ก่อให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของนำชัย ศกฤกษ์ชัยสกุลและคณะ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน ขึ้นอยู่กับบรรทัดทางสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา เทพสิงและคณะ ผลจากงานวิจัยพบว่าพหุลักษณะทางศิลปกรรมของชุมชนวัดไทยในแหลมมลายูเป็นการผสมผสานการดำเนินวิถีชีวิตระหว่างชาวไทย ชาวจีนและชาวมลายูทำให้เกิดการสนับสนุนจากคนชาติพันธุ์ต่างๆมากขึ้น

ประเด็นที่ ๒ กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) ประชาชนทางภาคใต้มีการพึ่งพาอาศัยกัน และมีคำคู่กันว่า “ออกปาก” หรือ “ไหว้วาน” ซึ่งหมายถึง ชาวบ้านสามารถออกปากขอความช่วยเหลือ ไหว้วานเพื่อนบ้านและมีการช่วยเหลือตอบแทนกัน ซึ่งระบบไหว้วานพัฒนาเป็นการช่วยเหลือที่เรียกว่า การขอมือนั้นก็คือ “การลงแขก” ประสบการณ์ของคนใต้ที่อยู่ร่วมกันระหว่างคนต่างชาติพันธุ์ต่างศาสนา ต่างความเชื่อมาช้านาน วิถีชีวิตโดยทั่วไปเรียบง่าย มีความผูกพันกับพุทธศาสนาและมุสลิม ในแง่การสร้างคุณภาพ ก่อให้เกิดความเชื่อ ประเพณี และระบบคุณค่าที่ไม่ทำให้แปลกทางจิตสำนึก มีภาพลักษณ์ของการพึ่งพาตนเองในแง่ของการอยู่หากิน และแง่อื่นๆ อย่างเป็นรูปธรรมช่วยเหลือเลี้ยงดูญาติมิตรของคนภาคใต้แบบ “สาวย่านนับโยค” และระบบการพึ่งพากันคนภาคใต้ที่สมัยนี้ยังนับถืออยู่ตลอดคล้องกับ สอดคล้องผลงานวิจัยอนุสรณ์ อุณโณ ผลการวิจัยพบว่าวิถีชีวิตแห่งการเปลี่ยนแปลงในเรื่องพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่นพื้นบ้านเป็นกระบวนการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของนำชัย ศกฤกษ์ชัยสกุลและคณะ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน ขึ้นอยู่กับบรรทัดทางสังคมการรวมกลุ่มการเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิม สอดคล้องกับผลงานวิจัยของอรุณ อุกฤษณ์ ผลจากการวิจัยพบว่า พลวัตการปฏิสัมพันธ์และชาติพันธุ์ธำรงของชุมชนชาวเกาะลันตาเป็นกระบวนการสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นอย่างเป็นพลวัต

ประเด็นที่ ๓ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน (Community leaders recognized) การรักษาไว้ซึ่งศาสนาวัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนโดยแต่ละชุมชนจะมีวัดและมัสยิดเป็นศูนย์กลาง มีเจ้าอาวาส อิหม่ามเป็นผู้นำชุมชน จึงเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่แยกกันไม่ออก ย่อมมีผลต่อการเป็นผู้นำของชุมชนกระแสแห่งความคิดของผู้นำทางศาสนามีผลมากที่สุดในการที่จะทำให้เกิดการผสมผสานของศาสนาได้อย่างแน่นอนเป็นสิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมต้องมีผู้นำที่กลมกล่อมเข้าใจจิตในการเสริมสร้างสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรริช สังขณี ผลจากงานวิจัยพบว่า ชุมชนปรารธนา เป็นการเสริมสร้าง

มุมมองในเรื่องของชุมชน เจตนา และ ความมุ่งมั่นปรารถนาของผู้นำชุมชนสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วชิรินทร์ ดำรงกุลและคณะ ผลจากการวิจัยพบว่าแนวทางการจัดการกลับคืนถิ่นชนเผ่าซาไก ตระกูลศรี ธารโตเป็นกระบวนการตัดสินใจของผู้นำชุมชนศรีธารโตเพื่อกลับคืนสู่ชุมชนป่าเป็นการอนุรักษ์ชนเผ่า

ประเด็นที่ ๔ ผู้นำที่ยอมรับภายนอกชุมชน (Community leaders outside recognized)

การสร้างเครือข่ายจากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งโดยการดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ ศักยภาพของผู้นำชุมชนมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมถ่ายทอด จากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง โดยมีกระบวนการและขั้นตอนมีกิจกรรมต่อเนื่องมีความร่วมมือความ สมานฉันท์ทางศาสนาและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในชุมชนสร้างเครือข่ายโดยมีผู้นำชุมชนเป็นต้นแบบ แต่ละชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี พบว่าการมีส่วนร่วมของ ชุมชนเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมต้องมีการส่งเสริมความสามัคคีใน ระหว่างชุมชนโดยมีผู้นำเป็นต้นแบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นายมะดาโอะ ปูเตะและคณะผลจาก งานวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพชุมชนในชายแดนภาคใต้ต้องมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบของ ชุมชนแต่ละชุมชน

ประเด็นที่ ๕ กิจกรรมต่อเนื่อง (Activities) การดำเนินชีวิตของมนุษย์ ส่วนใหญ่เป็นเรื่อง

เกี่ยวกับ ยืน เดิน นั่ง นอน ตื่น ทำ พูด คิด ย่อมมีกิจกรรมต่อเนื่องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ย่อมอยู่ร่วมกัน เป็นหมู่เป็นกลุ่ม จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่กันโดย บริสุทธิ์ใจ มีหวังผลตอบแทนตนเองมีของกินของใช้ก็ไม่ตระหนี่ไว้แต่เพียงผู้เดียว คิดเจือจานให้แก่ผู้อื่น เพื่อให้เขามีความสุขเช่นตนเอง มีจิตประกอบด้วยเมตตากรุณาเป็นหลัก ทำให้กิจกรรมต่อเนื่องซึ่งจำเป็น จะต้องมีคุณธรรมของศาสนาเป็นแนวในการปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้สึกผูกพันกับ ชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุทิศ เอี่ยมใส พบว่าทุนทางสังคมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้มา จากการทำกิจกรรมทำให้เกิดการสมานฉันท์ในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของมธุพร ภาคพรตเรื่อง วัฒนธรรมอาหาร ผลวิจัยพบว่า วัฒนธรรมอาหารของชุมชนเป็นการแลกเปลี่ยนซึ่งวัฒนธรรมการกิน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัด สุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ กลุ่มองค์กรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในส่วนของพัฒนาภายใต้ จุฬาร่วมความสมานฉันท์เปิดประตูแห่งความเข้าใจในมุมมองที่ต่างกัน ปรับเปลี่ยนทัศนคติเชิงปฏิบัติให้ ลดน้อยลงหรือหมดไป จึงต้องกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาภายใต้จุฬาร่วมเดียวกัน คือ

๑. สร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นต้นแบบ “ILCOA” ดอกไม้ แห่งสันติภาพของรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒. จังหวัดควรจัดทำโครงการปลูกจิตสำนึก “ดอกไม้แห่งสันติภาพ” ทุกๆ ชุมชนเพื่อการปลูกฝังสำนึกรักสามัคคีและเสริมสร้างความปรองดองภายในนโยบายและยุทธศาสตร์จังหวัด

๓. ทุกๆ ชุมชนมีการพัฒนาชุมชน“ต้นแบบ ILCOA” ดอกไม้แห่งสันติภาพรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

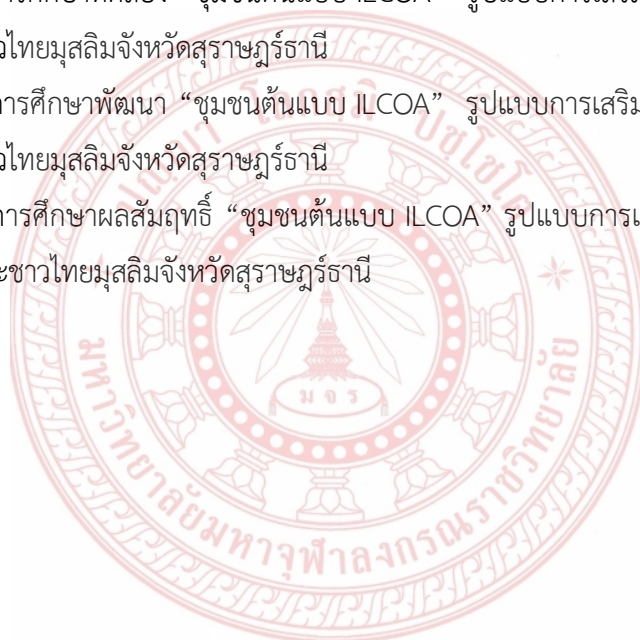
๔. ทุกๆ หมู่บ้านมีการพัฒนาชุมชน“ต้นแบบ ILCOA” ดอกไม้แห่งสันติภาพรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพราะการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของตนเองส่งผลให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง นำไปสู่การพัฒนาจังหวัดที่เข้มแข็งในอนาคตต่อไป

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๑. ควรมีการศึกษาทดลอง “ชุมชนต้นแบบ ILCOA” รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒. ควรมีการศึกษาพัฒนา “ชุมชนต้นแบบ ILCOA” รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓. ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ “ชุมชนต้นแบบ ILCOA” รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

บรรณานุกรม

๑. หนังสือทั่วไป

- กรมพัฒนาชุมชน กองอาสาสมัครและผู้นำท้องถิ่น. เอกสารประกอบการสัมมนาองค์กรเครือข่ายงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๒.
- ครรรชิต พุทธิโกษา. คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔.
- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์. สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘.
- ณรงค์ เสี่ยงปชา. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, ๒๕๓๙.
- ตายุดีน อุษมานและคณะ. การบริหารมัสดิในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้. สำนักงานวิชาการและบริการชุมชนวิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตทักษิณ, ๒๕๔๔.
- ธีรยุทธ์ บุญมี. Road Map ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สายธาร, ๒๕๔๗.
- บรรจง บินกาซัน. อิหร่านจากบัลลังก์สตรีสู่รัฐอิสลาม. กรุงเทพฯ : วุฒิชัยการพิมพ์, ๒๕๒๒.
- ประเวศ วะสี. การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอบ้าน, ๒๕๔๗.
- พระยาอนุমানราชธน. วัฒนธรรมและธรรมเนียมประเพณีต่างๆของไทย. กรุงเทพฯ : กรมศาสนา, ๒๕๑๔.
- พุทธทาสภิกขุ. แนวสังเขปของโบราณรอบอ่านบ้านดอน. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อรุณวิทยา, ๒๕๔๕.
- เพ็ญแข ประจันปัจนิก. พื้นฐานทางสังคมวิทยาของการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสาทมิตร, ๒๕๒๘.
- รัตนะ บัวสนธ์. การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- ศุภีมาน นฤมล. เอกสารประกอบการสอน สังคมและวัฒนธรรมไทย. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๖.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม : ครอบครัว ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๓๖.
- สุพิศวง ธรรมพันทา. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ดี ดี บุ๊คส์โตร์, ๒๕๓๒.
- เสาวนีย์ จิตหวมวด. วัฒนธรรมอิสลาม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : ทางนำ, ๒๕๓๘.
- อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

- อรศรี งามวิทยาพงศ์. **กรอบความคิดเพื่อการศึกษาชุมชนอย่างบูรณาการ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.
- อมรฤทธิ เอมะปาน. **กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓.
- อนันต์ ใจสมุทร. **การพัฒนาชุมชนกับทฤษฎีทางสังคมศาสตร์**. สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๒๕๔๑.
- อารง สุทธาศาสน์. **ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้**. กรุงเทพฯ : ประชาพิทักษ์, ๒๕๑๙.

๒. บทความวิชาการ/วารสาร

- งามนิจ กุลกัน. **การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ดอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วารสารกระแสวัฒนธรรม. ปีที่๑๔ ฉบับที่ ๒๕ มกราคม - มิถุนายน, ๒๕๕๖.
- ปรีชาชาญ แก้วนัยและศิริน กุสสถานภาพ. **การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง**. การประชุมวิชาการครั้งที่๔, ๒๕๕๖.
- ศนิ ลิ้มทองสกุล. **ภูมิทัศน์พื้นถิ่นของหมู่บ้านชนบทในชุมชนชาวมุสลิมในประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย**. บทความวิชาการ. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๙.
- อัปดุลการิม รามันห์ลีร์วังค์. **“ดับไฟใต้ต้องแก้ต้นตอ – รากเหง้าแห่งปัญหาแนวทางสันติวิธีโมเดลน่าจะเป็นคำตอบสุดท้าย”**. เดลินิวส์รายวัน. ๒๘, ๒๕๕๔.
- อารี จำปากลาย, ชีรณรงค์สกุลศรีและอาซิส ประสิทธิ์หิมะ. **มุสลิมในประเทศไทย : ชายขอบหรือเพียงแค่แตกต่าง?**. สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕.

๓. งานวิจัย

- กระทรวงวัฒนธรรม. **วัฒนธรรมของชุมชนอำเภอเกาะสมุยและเกาะพะงันจังหวัดสุราษฎร์ธานี**. ทูลอดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๓.
- กาญจนา แดงมณี. **ศึกษาความขัดแย้งและการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ในอำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา**. รายงานวิจัย. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๑.
- จรัญ มะลูลีมและคณะ. **ไทยกับโลกมุสลิม : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม**. รายงานการวิจัย. สถาบันเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

- จักรกริช สังขมณี. **ชุมชนแห่งนั้นชื่อปรารณา : วัฒนธรรมการเมืองในชีวิตประจำวันกับเครือข่ายความสัมพันธ์ในการพัฒนาท้องถิ่น.** ทู่นสนับสนุนโดยแผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), ๒๕๕๕.
- ชาญ ใจหาญ. **การผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยเญอกับชาวไทยลาวบ้าน หัวหมู ตำบลก้ามปู อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม.** รายงานวิจัย. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๘.
- ณัฐา คุ่มแก้วและคณะ. **“วัฒนธรรมต่างชาติ” พลวัตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอเกาะสมุยและเกาะพะงันจังหวัดสุราษฎร์ธานี.** ทู่นอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๓.
- นิพนก วัชรปรีดา. **การผสมผสานวัฒนธรรม : บ้านท่ามะไฟหวาน ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ.** รายงานวิจัย. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๙.
- นุทิศ เอี่ยมใส. **ทุนทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์.** รายงานวิจัย. เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕.
- นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุลและคณะ. **การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย.** สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ทู่นสนับสนุนบัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๗.
- นายมะดา โอะปุเตะและคณะ. **กองทุนสวัสดิการ “ซารีกัตมาตี” วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพชุมชนมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านไเคะอำเภอยิ่งจังหวัดนราธิวาส.** รับทู่นอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔.
- ปัญญา เทพสิงห์และธงพล พรหมสาขานสกนศร. **พหุลักษณะทางศิลปกรรมของวัดไทยในแหลมมลายู.** รายงานวิจัย. ทู่นสนับสนุนจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔.
- พิทยา บุขรรัตน์และคณะ. **เกาะปันหยี : เวทีธุรกรรมกลางน้ำ. การศึกษาโครงสร้างและวัฒนธรรมการผลิตและวัฒนธรรมในการบริโภคของชาวชุมชนเกาะปันหยี.** กรุงเทพฯ : สำนักกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, ๒๕๔๔.
- มธุรพร ภาคพรต. **วัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร,** ทู่นอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๐.
- วัชรินทร์ ดำรงกุลและปตติกาญจน์บรรดาศักดิ์. **แนวทางการจัดการกลับคืนถิ่นชนเผ่าซาไก : กรณีศึกษาซาไกตระกูลศรีธารโต.** รับทู่นอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๓.

- สุนทร นวกวิน. การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ตำบลหน้า
ถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ, ๒๕๓๗.
- สถาพร ศรีสีจจิง. การผสมผสานทางวัฒนธรรมไทยพุทธและไทยมุสลิมที่ปรากฏใน
การละเล่นล้อแห่งของอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. รายงานวิจัย. สงขลา : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๓.
- สุธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ และคณะ. กะเทาะสนิมกรีซ : แลวิถีชาวใต้ตอนล่าง, กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๔.
- สุธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์. โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๔.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี. การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการ
บริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการแสดงมะโย่งอำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี.
ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม,
๒๕๕๑.
- อาดิช วารีกุล. การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม บ้านนาทับ ตำบล
นาทับ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา. รายงานวิจัย. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๗.
- อมรา ศรีชาติ. สายรากภาคใต้ ภูมิทัศน์ ภูมิทัศน์ ภูมิทัศน์. ทุนสนับสนุนสำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๔๔.
- อนุสรณ์ อุณโณ. “นับิตะมาแกปีแน” (นับิตะมาแกปีแน) : มลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ประเทศไทย. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔.
- อุทัย เอกสะพัง. และคณะ. รายงานวิจัย. วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตตามวิถีชาวพุทธในสามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้. โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทธรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๔๗.
- อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่า. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่
๒, กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๑.
- อาภรณ์ อุภุชณ. พลวัตการปฏิสัมพันธ์และชาติพันธุ์ารังของชาวเกาะลันตาจังหวัดกระบี่.
รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔.

๔. สัมภาษณ์/สังเกตการณ์

สัมภาษณ์ พระเทพพิพัฒน์นาภรณ์. เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระครูปริยัตकुณาวุฒ. เจ้าคณะอำเภอเมือง. จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ ผศ. สานิตย์ บุญชู. นักวิจัยพัฒนาชุมชน. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ เรือโท ผศ.ดร. อนันต์ ใจสมุทร. นักวิจัยสังคมวิทยา. วิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายณเรนทร์ ปานกลับ. ตัวแทนชุมชนชาวไทยพุทธ. เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ รศ. สมเกียรติ ต้นสกุล. นักวิจัยสังคมวิทยา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยศรีธรรม โศกราช, เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ ดร. สุริยะ แซ่มศรีรัตน์. ปลัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายสาทร เหลืองปฏิพัทธ์. นายกพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นางอุบลรัตน์ หมั้นระย้า. ตัวแทนชาวไทยมุสลิม. เมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ อีหม่ามชวลิต บุษงอ. กรรมการมัสยิดกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ อีหม่ามสมนึก เขมประพันธ์, กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยตัวแทนจังหวัด สุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นางกฤตชญา ตรีบันพฤกษ์. ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ คุณัญพงค์ ทหารไทย. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ วิชวุทย์ จินโต. รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สังเกตการณ์ นายประสิทธิ์ พันธวงษ์. งานแต่งงานทำทองใหม่. ตำบลท่าทองใหม่อำเภอเกาะขนดดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

สังเกตการณ์ นายบุญรัตน์ ครุฑคง. ครอบครัวบังหิมและป่าจิต. ตำบลท่าทองใหม่ อำเภอเกาะขนดดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๙.

๖. สัมมนาศาสนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

พระเมธี สุเมธโส. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล. “สัมมนาศาสนากับการพัฒนาภาพชีวิต.” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดพัฒนาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

นายเอกพจน์ ยอดพินิจ. รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. “สัมมนาศาสนากับการพัฒนาภาพชีวิต”. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดพัฒนาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

๗. เว็บไซต์

คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดสุราษฎร์ธานีสำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี.

สืบค้นเมื่อ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙, สืบค้นได้จาก www.suratthani.go.th.

จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สืบค้นเมื่อ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙. สืบค้นได้จาก

<http://www.google.co.th/maps/place//๙.๑๔๓๗๗๘๖,๙๙.๓๒๖๑๓๓๒,๑๔Z/>

ดอกรินทร์. สืบค้นเมื่อ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๙, สืบค้นได้จาก <https://th.m.wikipedia.org>

แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี. สืบค้นเมื่อ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙, สืบค้นได้จาก

<http://www.panteethai.com/maps/province/Surat.jpg>

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, องค์กรความรู้ชาติพันธุ์วิทยา, สืบค้นเมื่อ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙, สืบค้นจาก

<http://www.Home.kku.ca.th/somsri๔/๔๑๕๒๒๖ pp.ppt>, ม.ป.ป.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ลำดับ	ชื่อสกุล	วุฒิการศึกษา	ตำแหน่ง/สังกัด
๑.	รศ. สมเกียรติ ต้นสกุล	วท.บ (จิตวิทยาคลินิก) น.บ (นิติศาสตร์) สค.ม (สังคมวิทยา)	อาจารย์ประจำภาควิชา รัฐศาสตร์ การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๒.	เรือโท ผศ.ดร.อนันต์ ใจสมุทร	ปธ. ๕, พธ.บ (มนุษย์สังเคราะห์ศาสตร์) M.A. (Sociology) Ph.D (Sociology)	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัย ราชภัฏสุราษฎร์ธานี
๓.	ผศ. สานิตย์ บุญชู	B.S. (ช่างกลเกษตร) M.C.D. (Community Development)	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
๔.	ดร. สุริยะ แซ่มศรีรัตน์	น.บ (นิติศาสตร์) รป.ม (รัฐประศาสนศาสตร์) Ph.D หลักสูตรครุศาสตร์ ดุขฎิบัณฑิตสาขาภาวะผู้นำ การจัดการศึกษา	รองปลัดเทศบาลนคร สุราษฎร์ธานี
๕.	นายทรงยศ ยอดดนตรี	น.บ (นิติศาสตร์) รป.ม (รัฐประศาสนศาสตร์)	รองนายกเทศมนตรีนคร สุราษฎร์ธานี

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ให้ข้อมูลหลัก

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	อายุ	ศาสนา	ว/ด/ป
พระภิกษุสงฆ์ระดับผู้ปกครอง					
๑.	พระเทพพิพัฒน์นาภรณ์	เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี	๗๕	พุทธ	๔/๐๕/๕๙
๒.	พระครูปริยัตถคุณารุช	เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๕๙	พุทธ	๑๕/๐๓/๕๙
มุสลิมระดับผู้ปกครอง					
๓.	อิหม่ามชวลิต บุหงอ	รองประธานกรรมการมัสยิดประจำ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๕๖	อิสลาม	๑๖/๐๖/๕๙
๔.	อิหม่ามสมนึก เหมประพันธ์	กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ตัวแทน จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๖๕	อิสลาม	๑๖/๐๖/๕๙
นักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน					
๕.	ผศ. สานิตย์ บุญชู	นักวิจัยพัฒนาชุมชน	๗๒	พุทธ	๑๓/๐๓/๕๙
๖.	เรือโท ผศ.ดร. อนันต์ ใจสมุทร	นักวิจัยสังคมวิทยา	๗๔	พุทธ	๑๘/๐๓/๕๙
๗.	รศ. สมเกียรติ ต้นสกุล	นักวิจัยสังคมวิทยา	๗๔	พุทธ	๒๔/๐๓/๕๙
นักวิชาการด้านศาสนาและวัฒนธรรม					
๘.	นางกฤตชญา ตระบันพฤกษ์	ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัด สุราษฎร์ธานี	๕๓	พุทธ	๑๖/๐๖/๕๙
๙.	นายคุณัญพงษ์ ทหารไทย	ผู้อำนวยการสำนักงาน พระพุทธศาสนา จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๕๖	พุทธ	๑๖/๐๖/๕๙
กลุ่มตัวแทนจากผู้นำชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม					
๑๐.	นายสาทร เหลืองปฏิพัทธ์	นายกพุทธสมาคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๘๔	พุทธ	๒๖/๐๕/๕๙
๑๑.	นายณเรนทร์ ปานกลับ	ตัวแทนชาวไทยพุทธ	๕๔	พุทธ	๒๑/๐๓/๕๙
๑๒.	นางอุบลรัตน์ หมื่นระย้า	ตัวแทนชาวไทยมุสลิม	๔๗	อิสลาม	๗/๐๔/๕๙
๑๓.	บังชีส โต๊ะฮีด	ตัวแทนชาวไทยมุสลิม	๕๑	อิสลาม	๖/๐๖/๕๙
ตัวแทนผู้ปกครองจังหวัดสุราษฎร์ธานี					
๑๔.	ดร. สุริยะ แซ่มศรีรัตน์	รองปลัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี	๕๖	พุทธ	๕/๐๕/๕๙
๑๕.	นายวิฑูรย์ จินโต	รองผู้ว่าราชการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๕๓	พุทธ	๑๕/๐๗/๕๙

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

“รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี”

The Guidelines for Reinforcement of the Buddhist Community and the Muslim Community in Suratthani

.....

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์ชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความรู้และประสบการณ์จึงได้คัดเลือกท่านในการสัมภาษณ์ส่วนความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยและสร้างองค์ความรู้ที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป

สำหรับคำถามการวิจัยประกอบด้วย ๓ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับ “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี”

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสอบถามนี้เป็นอย่างสูง

นายประสิทธิ์ พันธวงษ์ และคณะ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ :

อายุ/การศึกษา :

ตำแหน่ง :

ประสบการณ์การทำงาน.....

นับถือศาสนา.....

วันเดือนปีที่สัมภาษณ์ :

สถานที่ และเวลา :

ตอนที่ ๒ : คำถามเกี่ยวกับ“รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” ดังต่อไปนี้

๑. สภาพทั่วไปชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นอย่างไร ?

๒. รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัด

สุราษฎร์ธานีเป็นอย่างไร ?

๒.๑ การผสมผสานวิถีชีวิตของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นอย่างไร

๒.๒ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นอย่างไร

๒.๓ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัด สุราษฎร์ธานีเป็นอย่างไร

๒.๔ ผู้นำที่ยอมรับภายนอกชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นอย่างไร

๒.๕ มีกิจกรรมต่อเนื่องของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัด สุราษฎร์ธานีเป็นอย่างไร

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....หมายเหตุ : ประเด็นใดที่ท่านไม่สามารถตอบคำถามได้ ไม่ต้องตอบคำถามครับ.... หรือหากตอบคำถามในเชิงความคิดเห็นก็ได้ครับ... แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ และคณะผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงสนทนารวมทั้งขอถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

ภาคผนวก ง

บทความวิจัย

บทความวิจัย

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Proposed Guidelines for Reinforcement of the Buddhist

Community and the Muslim Community in Suratthani

นายประสิทธิ์ พันธวงษ์^{๒๒๑}

ดร. สามารถ บุญรัตน์^{๒๒๒}

นายบุญรัตน์ ครุฑทอง^{๒๒๓}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (๑) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (๒) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (๓) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การวิจัยนี้เป็นการใช้วิธีการศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content/Analysis) และนำเสนอผลวิเคราะห์โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบ ILACOA เป็นกระบวนการและรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการผสมผสานวิถีชีวิตอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากมีการรวมกลุ่มอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากมีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากมีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน และอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกิจกรรมต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์ทุกประเด็นขาดประเด็นหนึ่งประเด็นใดไม่ได้ เพราะการสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของตนเอง ส่งผลให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง นำไปสู่การพัฒนาจังหวัดที่เข้มแข็งในอนาคตต่อไป

^{๒๒๑} อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอเรียนวัดพัฒนาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

^{๒๒๒} อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{๒๒๓} อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอเรียนวัดพัฒนาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำสำคัญ : รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, ชุมชนชาวไทยพุทธ, ชุมชนชาวไทยมุสลิม, บริบทด้านศาสนาและวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพุทธและชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

There are three purposes of this research as followed: 1) to study the processes for reinforcement of the Buddhist community and the Muslim community in Suratthani, 2) to revise the relationship of the religious and the culture aspect influencing to the reinforcement of both the Buddhist community and the Muslim community in Suratthani, and 3) to analyze the processes and guidelines effect to enhance the Buddhist community and the Muslim community in Suratthani.

This is to research the document based approach and the field study conducted by in-depth interview as its research tool. The raw data are reviewed by the content analyses. The descriptive analysis is used for research findings presentation.

The findings emerge that the LLACOA is the appropriate processes and guidelines to strengthen the Buddhist community and the Muslim community in Suratthani. The way of life consists of the relationship among learning process, collaboration process, respectful leader from the inside community process, acceptable leader from the outside community process and constant activities process. These are equally important aspects that are not capable to fail any of them. As the equivalent, the cultivation of cultural relationship influence to the reinforcement of both Buddhists and Muslims community in Suratthani. It could be a part of the way of life due to stability and wealthy; lead to further development.

Key words: The Proposed Guidelines for the Community Reinforcement, The Buddhist Community, The Muslim Community, The Context of Religious and Culture of Buddhists and Muslims in Suratthani

บทนำ

การดำรงชีวิตของมนุษย์จะต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม แต่เนื่องจากมนุษย์อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน จึงย่อมมีวิถีที่แตกต่างกันออกไปทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมของแต่ละสังคม และการขยายตัวของกลุ่มชนตลอดจนการเกิดและพัฒนาการของศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน (สุธีวงศ์ พงไพบุลย์ และคณะ, ๒๕๔๔ : ๗) เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงาม ในวิถีของส่วนรวม วิถีชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ (พระยาอนูมานราชชน, ๒๕๑๔ : ๑๑) สังคมมนุษย์จึงมีพัฒนาการเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาตามลำดับ แต่ในสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มชนที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรม หรือมีเชื้อชาติและศาสนาแตกต่างกันมาอยู่ร่วมกัน ก็ย่อมจะมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งกันได้เช่นเดียวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้ มีสาเหตุมาจากความไม่เข้าใจทั้งในด้านของศาสนาและวัฒนธรรม และเป็นสาเหตุของความแตกต่างจนกลายเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม และในสิ่งจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประวัติศาสตร์ความขัดแย้งมายาวนาน (อมรา พงศาพิชญ์, ๒๕๔๙) ประกอบกับเหตุการณ์ครั้งตั้งแต่วิกฤต ในปีพ.ศ. ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบันที่ปรากฏผ่านสถานการณ์รุนแรงยืดเยื้อยาวนาน ยุทธศาสตร์และนโยบายรัฐที่ใช้ในการแก้ปัญหาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังมีอาจปลดชนวนความขัดแย้งเพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในพื้นที่ได้ (อับดุลการิม รามันห์สิริวงศ์, ๒๕๕๔) จนทำให้เกิดภาพของสังคมที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ระหว่างคนไทยพุทธกับคนไทยมุสลิม

จากปัญหาดังกล่าว รัฐบาลควรทำอย่างไรที่ต้องมีกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม โดยยึดคนและชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานรากของการพัฒนาการเปิดพื้นที่ทางความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในการแสดงออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธ ต้องสร้างร่วมกันในการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมซึ่งแสดงออกซึ่งการมีอำนาจร่วมกันการเคารพซึ่งกันและกัน การเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และการเต็มใจที่จะแก้ปัญหา (ธีรยุทธ์ บุญมี, ๒๕๔๗) ให้มีสภาพที่พึงปรารถนาในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จึงจำเป็นต้องกำหนดนโยบายการพัฒนาภายใต้จุดร่วมที่เหมือนกันหรือความทรงจำร่วมกันทางสังคมวัฒนธรรมที่มีลักษณะความเป็นมิตรต่อกัน เพื่อเปิดประตูแห่งความเข้าใจให้กลุ่มคนที่มองต่างมุม สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติเชิงปฏิบัติให้ลดน้อยลงหรือหมดไป ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันได้อย่างเต็มใจ

ผู้วิจัยจึงเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยศึกษาชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โดยการค้นหากระบวนการที่ก่อให้เกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ทั้งนี้เพื่อนำมาอธิบายเชื่อมโยงให้เห็นถึงรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทย

มุสลิมนั้น สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนในสุราษฎร์ธานีท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจอันดีในการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้คนและชุมชนที่ประกอบไปด้วยชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมให้สามารถดำรงวิถีชีวิตอยู่ร่วมกันได้ตามแบบอย่างที่มีจิตสำนึกร่วมแห่งความเป็นมิตรและยอมรับการอยู่ร่วมกันได้ในสังคมพหุวัฒนธรรม สู่ความสันติสุขในสังคมและประเทศไทยได้ในอนาคต

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

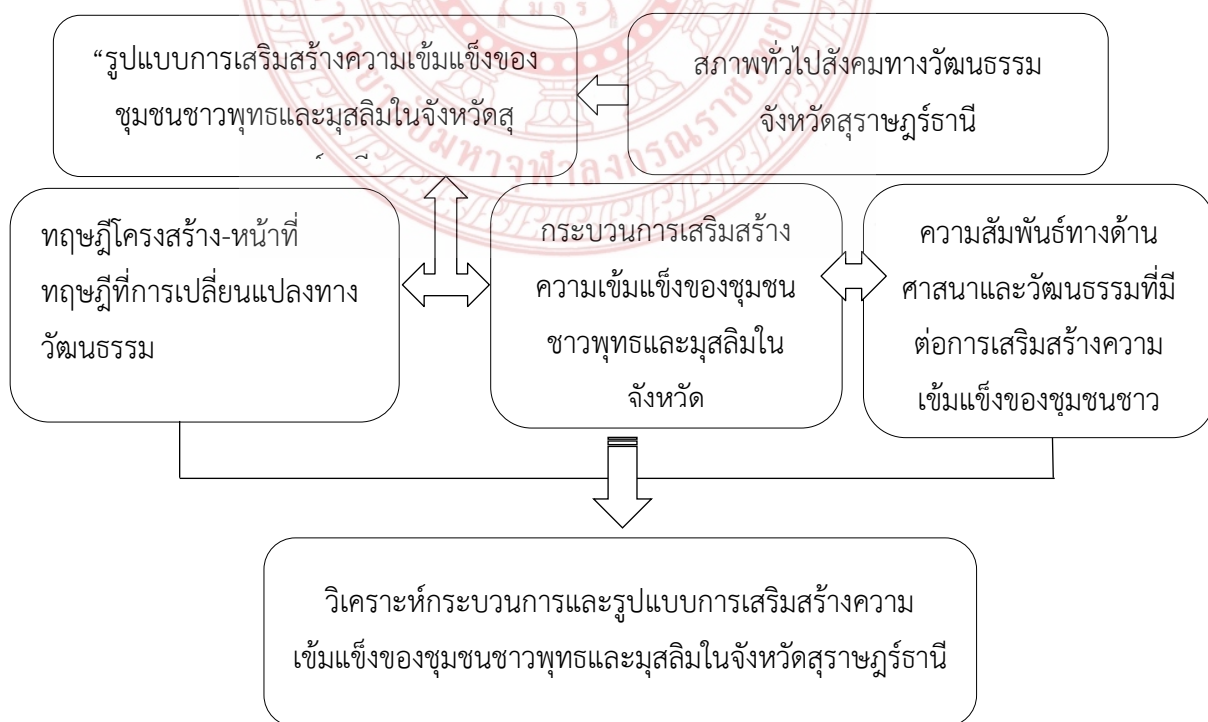
๒.๑ เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒.๒ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒.๓ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

ผู้ศึกษาได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๗ ส่วน ดังนี้ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โครงสร้างทางวัฒนธรรมและบริบทวัฒนธรรมไทยพุทธและไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแผนภาพต่อไปนี้

๔. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังต่อไปนี้

๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยทบทวนเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ วิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (documentary research) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนรวม (non-participant observation) โดยลงพื้นที่สังเกตการณ์ และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเข้าไปสังเกตการณ์วิถีชีวิต การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงกับผู้ใช้ข้อมูลเป็นหลัก และเอาข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมาสังเคราะห์องค์ความรู้โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแนวคิดทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยมีประเด็นหลัก คือ มีการผสมผสานวิถีชีวิตเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชุมชนอยู่รวมกันได้ มีกระบวนการเรียนรู้ การรวมกลุ่ม มีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชน ผู้นำที่ยอมรับจากจากนอกชุมชน และมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้แก่ กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ระดับผู้ปกครองสงฆ์จำนวน ๒ รูป มุสลิมระดับผู้ปกครอง จำนวน ๒ ท่าน นักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน จำนวน ๓ ท่าน นักวิชาด้านศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน ๒ ท่าน กลุ่มตัวแทนจากผู้นำชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจำนวน ๔ คนและ ตัวแทนผู้ปกครองจังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน ๒ ท่าน รวมทั้งหมด ๑๕ รูป/คน รวมข้อมูลมาสังเคราะห์องค์ความรู้จนได้ข้อมูลอิมตัวเพื่อสร้างรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่ ชุมชนชาวไทยพุทธและชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลาผู้วิจัยได้แบ่งการจัดทำแผนการทำวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙ รวมระยะเวลาในการทำวิจัยทั้งสิ้น ๑๒ เดือน

๕. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวิธีดำเนินการศึกษา คือ ๑) การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์กระบวนการทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก ๖ กลุ่มได้แก่ (๑) กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ระดับผู้ปกครองสงฆ์จำนวน ๒ รูป (๒) มุสลิมระดับผู้ปกครอง จำนวน ๒ ท่าน (๓) นักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน จำนวน ๓ ท่าน (๔) นักวิชาการด้านศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน ๒ ท่าน (๕) กลุ่มตัวแทนจากผู้นำชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ๔ ท่าน และ (๖) ตัวแทนผู้ปกครองจังหวัด สุราษฎร์ธานีจำนวน ๒ ท่าน รวมทั้งหมด ๑๕ รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอผลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการอพยพและการตั้งรกรากในสยามประเทศ ปรากฏทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยมีประเด็นดังนี้

(๑) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การศึกษาเอกสารข้อมูลภาคสนามการสัมภาษณ์เชิงลึกพร้อมทั้งกับอาศัยแนวคิด ทฤษฎี มาเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อนำมาประมวลผล วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลนำเสนอผลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) สามารถสรุปเป็นประเด็น ๖ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ การผสมผสานวิถีชีวิต (Incorporating lifestyle) มนุษย์ดั้งเดิมเท่าที่ค้นคว้า สืบสวนตกลงกันแล้วในเวลานี้ เราจะต้องพิจารณากันให้กว้างออกไปถึงชนทุกเผ่าที่มีอยู่บนแหลมมายู อาศัยอยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน (จังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน) มีการผสมผสานของชาติพันธุ์ทั้งสามสายเลือดที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออก จนกระทั่งทุกวันนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภาษา ในความแตกต่างลดลงไปเกือบครึ่ง คือ พวกเขมร ช่าโก พวกมลายูเดิมบนปลายแหลมมายู และ ชนชาติมลายู มีการผสมผสานของชาติพันธุ์ทั้งสามสายเลือดที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออก จนกระทั่งทุกวันนี้

ประเด็นที่ ๒ กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) ประชาชนทางภาคใต้มีการพึ่งพาอาศัยกัน และมีคำคู่กันว่า “ออกปาก” หรือ “ไหว้วาน” ซึ่งชาวบ้านสามารถออกปากขอความช่วยเหลือ ไหว้วานเพื่อนบ้านและการช่วยเหลือตอบแทนกัน ซึ่งระบบไหว้วานพัฒนาเป็นการช่วยเหลือที่เรียกว่า การขอมือนั่นก็คือ “การลงแขก” ประสบการณ์ของคนใต้ที่อยู่ร่วมกัน ต่างศาสนา ต่างความเชื่อมาช้านาน วิถีชีวิตโดยทั่วไปเรียบง่าย มีความผูกพันกับพุทธศาสนาและมุสลิม ในแง่การสร้างคุณภาพ ก่อให้เกิดความเชื่อ ประเพณี และระบบคุณค่าที่ไม่ทำให้แปลกทางจิตสำนึก มีภาพลักษณ์ของการพึ่งพาตนเองในแง่ของการอยู่หากิน และแง่อื่นๆ อย่างเป็นรูปธรรมช่วยเหลือเลี้ยงดูญาติมิตรของคนภาคใต้แบบ “สาวย่านนับโยค” และระบบการพึ่งพากันคนภาคใต้ที่สมัยนี้ยังนับถืออยู่

ประเด็นที่ ๓ การรวมกลุ่ม (Aggregation) ศาสนาและวัฒนธรรมชาวไทยพุทธและมุสลิมเป็นของตนเองไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ความคิดเห็นและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ความหลากหลายของวัฒนธรรมภาคใต้ สถาปัตยกรรมประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติของภาคใต้ เป็นปัจจัยและข้อจำกัดอันเป็นเครื่องเกื้อกูลหล่อหลอมให้ชาวใต้สั่งสมปรับปรุงวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของตน ประกอบกับการพัฒนาภูมิปัญญา การจัดการสืบทอดกันมายาวนาน เหล่านี้ค่อยแต่่งเติมจนเกิดเป็นบริบทของสังคมภาวะแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นใหม่ นี้คือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาวใต้ระบบความสัมพันธ์ เครือญาติมีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่กัน ยึดโยงไม่แตกสลายโดยง่ายโดยมีทรัพยากรบุคคล กลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระภิกษุ อิหม่าม ผู้นำอาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อเป็นการเสริมสร้างดำเนินกิจกรรมสาธารณะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน

ประเด็นที่ ๔ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน (Community leaders recognized) การรักษาไว้ซึ่งศาสนาวัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนโดยแต่ละชุมชนจะมีวัดและมัสยิดเป็นศูนย์กลาง (Central Place) มีเจ้าอาวาส อิหม่ามเป็นผู้นำชุมชน จึงเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่แยกกันไม่ออก ย่อมมีผลต่อการเป็นผู้นำของชุมชนกระแสแห่งความคิดของผู้นำทางศาสนามีผลมากที่สุดในการที่จะทำให้เกิดการผสมผสานของศาสนาได้อย่างแน่นอน เป็นสิ่ง สันสมถายทอดต่อเนื่องกันไปไม่หยุดนิ่งตั้งแต่อดีตปัจจุบันก็เป็นฐานที่ต่อไปยังอนาคต

ประเด็นที่ ๕ ผู้นำที่ยอมรับภายนอกชุมชน (Community leaders outside the recognized) การสร้างเครือข่ายจากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งโดยการดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้นำชุมชนมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง โดยมีกระบวนการและขั้นตอนมีกิจกรรมต่อเนื่องมีความร่วมมือความสมานฉันท์ทางศาสนาและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในชุมชนสร้างเครือข่ายโดยมีผู้นำชุมชนเป็นต้นแบบแต่ละชุมชน

ประเด็นที่ ๖ กิจกรรมต่อเนื่อง (Activities) การดำเนินชีวิตของมนุษย์ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับ ยืน เดิน นั่ง นอน ตื่น ทำ พูด คิด ย่อมมีกิจกรรมต่อเนื่องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ย่อมอยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นกลุ่ม จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ช่วยเหลือ บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่กันโดยบริสุทธิ์ใจ มีหวังผลตอบแทนตนเองมีของกินของใช้ก็ไม่ตระหนี่ไว้แต่เพียงผู้เดียว คิดเจือจานให้แก่ผู้อื่นเพื่อให้เขามีความสุขเช่นตนเอง มีจิตประกอบด้วยเมตตากรุณาเป็นหลัก ทำให้กิจกรรมต่อเนื่องซึ่งจำเป็นจะต้องมีคุณธรรมของศาสนาเป็นแนวในการปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน ไม่ทอดทิ้งดูดายกัน

(๒) ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากประเด็นของกระบวนการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังกล่าวข้างต้นพิจารณาความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนประกอบด้วย ๖ ประการดังนี้ ประการแรก มีการผสมผสานวิถีชีวิตวัฒนธรรมมีความผูกพันแน่นแฟ้นกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้อยู่รวมกัน ประการที่สอง มีกระบวนการเรียนรู้ที่ชุมชนรวมไปถึงการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประการที่สาม มีการรวมกลุ่มของประชาชนที่หลากหลายทางพหุวัฒนธรรมโดยยึดประโยชน์สาธารณะของสมาชิกเป็นที่ตั้ง ประการที่สี่ ผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชนมีความรู้ความสามารถส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนา ประการที่ห้า ส่งผลได้รับการยอมรับนับถือผู้นำจากภายนอกชุมชน ประการที่หก การจัดกิจกรรมอยู่ต่อเนื่องทุกคนมีอิสระในการร่วมคิด ร่วมทำ และตัดสินใจในกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของตนเอง เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมอย่างเข้มแข็งในชุมชนสู่การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งในอนาคต

(๓) สรุปกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กระบวนการที่ ๑ การผสมผสานวิถีชีวิต (Incorporating Lifestyle) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ การรวมกลุ่ม มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน และมีกิจกรรมต่อเนื่องมี ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ กระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกันระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากสภาพวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปวัฒนธรรมการเรียนรู้ทำให้เข้าใจกัน ทำให้เกิดวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดลักษณะวิถีชีวิตการแสดงออกเป็นมารยาททางสังคม ซึ่งเรียกได้ว่า “วัฒนธรรมเป็นบรรทัดฐานของสังคม จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การรวมกลุ่มขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ การรวมกลุ่ม อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การผสมผสานกระบวนการเรียนรู้ที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นปัจจัยเครื่องเกื้อกูลหล่อหลอมสังสมปรับปรุงวิถีรากเหง้าการดำเนินชีวิต เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน ประกอบกับการพัฒนาภูมิปัญญาแห่งองค์การเรียนรู้สู่สังคมปรารถนาจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การผสมผสานการรวมกลุ่มเป็นมิตติศกยภาพของผู้นำเกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ อนุญาตปฏิบัติได้ แต่ประเพณีทางสังคมที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาพุทธและมุสลิม และเพื่อเป็นความสะดวกทั้งในการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและการผสม

กลมกลืนโดยแต่ละชุมชนมีวัดและมัสยิด โดยมีพระภิกษุ อิมฮาม เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่ยอมรับเป็นต้นแบบจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการผสมผสานความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนที่เป็นต้นแบบ ส่งผ่านในการยอมรับของชุมชนภายนอก เป็นฐานทางศาสนาและวัฒนธรรมไปสู่อนาคตโดยผ่านการสร้างสรรค์ สังคม เลือกลงรับปรับปรุงแก้ไขและสืบทอดจากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งโดยมีผู้นำเป็นจุดรวมกันเพื่อการค้นหาศักยภาพความสัมพันธ์ของผู้นำที่เป็นต้นแบบจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่อเนื่องขึ้น

ขั้นตอนที่ ๕ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน เช่น มีส่วนร่วมในงานวัดทำไทรชาวกุฎและมุสลิมมาช่วยกันทำ “ขนมแท่งต้มในวัดทำไทร” มีกิจกรรมที่ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ทำให้มีกิจกรรมซึ่งจำเป็นต้องมีคุณธรรมของศาสนาเป็นแนวในการปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเป็นหนึ่งเดียวจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของการผสมผสานวิถีชีวิตขึ้น

กระบวนการที่ ๒ กระบวนการเรียนรู้ (Learnings Process) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากการรวมกลุ่ม มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มีกิจกรรมต่อเนื่อง และมีการผสมผสานวิถีชีวิต มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ มีการรวมกลุ่ม อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของตนเองทำให้ชุมชนมีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาชุมชนนำไปสู่การถ่ายทอดความรู้ของคนในชุมชน เป็นลักษณะการปะทะสังสรรค์ทางสังคมกลายเป็นมารยาททางสังคม ความผูกพันอย่างลึกซึ้งของชุมชน ที่หล่อหลอมประสบการณ์ของชุมชนรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งสร้างจิตสำนึกการอาศัยร่วมกัน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของกระบวนการรวมกลุ่ม โดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และกลไกของผู้นำชุมชน อาศัยความร่วมมือความสัมพันธ์ภายในชุมชนเป็นหลักรู้จักควบคุมสถานการณ์มีวิถีทางต่างๆ ที่เกิดจากการบริหารจัดการส่งผลต่อการปรับตัวการผสมผสานการบูรณาการทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนมีศักยภาพของภาวะผู้นำ และพัฒนาภูมิปัญญาชุมชนตลอดจนการสร้างเครือข่ายภายนอกชุมชน โดยใช้มรรควิธีของการอยู่ร่วมกัน การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง มีกระบวนการและขั้นตอนมีกิจกรรมความร่วมมือความสมานฉันท์ทางสังคมการอยู่ร่วมกันในชุมชนเครือข่ายจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของมีกิจกรรมต่อเนื่องขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนชุมชน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่อสมาชิกของชุมชนทั้งบุคคล ครอบครัว มีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีผู้นำเป็นต้นแบบทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การพัฒนาชุมชน ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การผสมผสานวิถีชีวิต

ขั้นตอนที่ ๕ การผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่อเนื่องทำให้สมาชิกชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมีความรักใคร่กลมเกลียวจนเกิดความรู้สึกว่า “เป็นพวกเดียวกัน” เมื่อมีกิจกรรมเกิดขึ้นก็จะร่วมมือกันด้วยความเต็มใจอย่างเปื้อนหนายในการร่วมกิจกรรม เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชุมชนอยู่รวมกันได้ เมื่อเป็น “เกลอกัน” เนื่องจากการผสมกลมกลืนกันของไทยพุทธและไทยมุสลิมจะมีคุณลักษณะเป็นเอกลักษณ์ใหม่เป็นของตนเองขึ้นมา และส่วนของวัฒนธรรมใหม่นี้จะมีความแนบชิดเข้าด้วยกันเหมือนลมหายใจเข้าออกจนทำให้เกิดความสัมพันธ์การเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของตนเองทำให้ชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น

กระบวนการที่ ๓ การรวมกลุ่ม (Aggregation) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจาก มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มีกิจกรรมต่อเนื่อง มีการผสมผสานวิถีชีวิต และมีกระบวนการเรียนรู้ มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การรวมกลุ่มผสมผสานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิม ที่อยู่รวมกันมีวิถีชีวิตมีผู้นำเป็นต้นแบบ ย่อมมีผลต่อการเป็นผู้นำของชุมชนกระแสแห่งความคิดของผู้นำทางศาสนามีผลมากที่สุด ในการที่จะทำให้เกิดการผสมผสานของศาสนาได้อย่างแน่นอนเป็นสิ่งสั่งสมถ่ายทอดต่อเนื่องกันไปไม่หยุดนิ่งตั้งแต่อดีตปัจจุบันก็เป็นฐานที่ต่อไปยังอนาคตจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน

ขั้นตอนที่ ๒ มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์จากผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน เป็นกระแสแห่งความคิดของผู้นำต้นแบบชุมชนปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาที่ได้รับการยอมรับจากภายในของชุมชนเป็นฐานที่ตั้งเพื่อผ่านกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ สั่งสมเลือกสรร ปรับปรุงแก้ไข ในการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้มรรควิธี การอยู่ร่วมกันในสังคมกลุ่มสร้างเครือข่าย จนทำให้เกิดความสัมพันธ์จัดกิจกรรมต่อเนื่องขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับ ยืน เดิน นั่ง นอน ต้ม ทำ พุด คิด ทุกอย่างเป็นการปฏิบัติวิถีชีวิต ย่อมมีการกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันซึ่งกันและกัน รวมถึงระเบียบมรรยาททางสังคม ที่ติดต่อสัมพันธ์กันในสังคมอีกด้วย จนทำให้เกิดการผสมผสานวิถีชีวิตขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ การผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์มีจัดกิจกรรมต่อเนื่อง โดยการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลายเป็นวิถีชีวิตใหม่ขึ้นมา กรณีการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม เช่น สามีเป็นชาวไทยมุสลิมชื่อว่า บังหีม ภรรยาป่าจิตเป็นชาวไทยพุทธได้ลูกมานับถือทั้งพุทธและมุสลิมและลูกชายให้บวชเณรเมื่อศึกษาแล้วจึงเข้าเป็นมุสลิม วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากการผสมกลมกลืนกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เหล่านี้จะมีคุณลักษณะใหม่เป็นของตนเองของวัฒนธรรมใหม่จะมีความแนบชิดเข้าด้วยกันจนทำให้เกิดความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ ๕ กระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีการพึ่งพาอาศัยกัน และมีคำคู่กันว่า “ออกปาก” หรือ “ไหว้วาน” ชาวบ้านสามารถออกปากขอความช่วยเหลือ เช่น งานประจำปีวัดทำไทม์ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมช่วยกันไปจัดสถานที่และทำขนมตามประเพณี (แหงต้ม) เพื่อนบ้านและมีการช่วยเหลือตอบแทนกัน ซึ่งระบบไหว้วานพัฒนาเป็นการช่วยเหลือประสพการณ์ของการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ต่างความเชื่อมาช้านาน จึงมีลักษณะรักความเอื้อเฟื้อ มีขันติธรรมและการรู้จักประสานผลประโยชน์จึงทำให้สังคมสงบสุขตามสมควรจนทำให้เกิดความสัมพันธ์การรวมกลุ่มขึ้น

กระบวนการที่ ๔ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน (Community Leaders Recognized) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มีจัดกิจกรรมต่อเนื่อง มีผสมผสานวิถีชีวิต มีกระบวนการเรียนรู้ และมีการรวมกลุ่ม มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนเป็นต้นแบบโดยผ่านการสร้างสรรค์ สิ่งสมประสพการณ์ เลือกรรผู้นำ มีผลต่อการเป็นผู้นำของชุมชนกระแสแห่งความคิดของผู้นำทางศาสนาซึ่งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณมีผลมากที่สุด ในการที่จะทำให้เกิดการผสมผสานของศาสนาได้อย่างแน่นอน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของการมีกิจกรรมต่อเนื่องขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มีการเข้าร่วมเครือข่ายชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมซึ่งมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยผู้นำเป็นต้นแบบ ติดต่อกับประสานงานเพื่อประชุมมีการทำกิจกรรมร่วมกัน กับกลุ่มภายนอกชุมชนโดยมีการเยี่ยมเยียนให้ความช่วยเหลือครอบครัวภายในชุมชนทั้งสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การผสมผสานวิถีชีวิตขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ มีการผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง สมาชิกกลุ่มได้เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มมีเครือข่ายภายในชุมชนและนอกชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างเพื่อนสมาชิกในชุมชนผสมกลมกลืนกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมคุณลักษณะใหม่เป็นของตนเองของวัฒนธรรมใหม่รู้สึกกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ กระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การผสมผสานวิถีชีวิตการรู้จักประสานผลประโยชน์จึงทำให้สังคมสงบสุขตามสมควร “วิถีรากเหง้าชีวิตที่เรียบง่าย” มีความผูกพันกับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ให้สมาชิกในสังคมได้รับความสุขและสิทธิประโยชน์เท่าเทียมกันได้อันส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มชนหรือสังคมได้อย่างสันติสุขยึดโยงชุมชนให้เข้มแข็งไม่แตกสลายต้องทำให้มั่นคงยั่งยืน โดยมีกลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระภิกษุ อิหม่าม ผู้อาวุโส ในชุมชนเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมวิถีปฏิบัติของชุมชนจนทำให้เกิดความสัมพันธ์การรวมกลุ่มขึ้น

ขั้นตอนที่ ๕ การรวมกลุ่ม อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่พัฒนาได้โดยมีศักยภาพความสัมพันธ์ของผู้นำต้นแบบ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของชุมชนมีผลทำให้ชุมชนมีความรู้และความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมชุมชนผูกพันแน่นแฟ้นกับวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในชุมชนจารีตประเพณีของชุมชนที่หล่อหลอมประสบการณ์ของชุมชนรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง การสร้างจิตสำนึกการอาศัยร่วม ดำเนินชีวิตไปตามระบบคุณค่าและความคิดความเชื่อของชุมชนจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนขึ้น

กระบวนการที่ ๕ ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน (Community Leaders outside the Recognized) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกิจกรรมต่อเนื่อง มีการผสมผสานวิถีชีวิต มีกระบวนการเรียนรู้ มีการรวมกลุ่ม มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนสร้างเครือข่ายของชุมชนมีกิจกรรมต่อเนื่อง โดยมีผู้นำเป็นต้นแบบ ทำให้การติดต่อสัมพันธ์ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีเมตตาริฉัตรยถาถายอดอาศัยกัน ผู้นำชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้ามาพัฒนาชุมชนความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต่อชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดีจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ มีการผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์จัดกิจกรรมต่อเนื่อง ในรูปแบบทางพฤติกรรมของคนในสังคมให้แสดงออกในรูปแบบเดียวกัน ช่วยเหลือเลี้ยงดูญาติมิตรแบบ “สาวย่านนับโยค” หรือ “เกลอกัน” เนื่องจากการผสมกลมกลืนกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจะมีคุณลักษณะใหม่จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของชุมชนทำให้ชุมชนที่เข้มแข็ง จนทำให้เกิดความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ มีกระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตการผสมผสานทางวัฒนธรรมตามลักษณะที่เป็นการผสมผสานชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยลักษณะความใกล้ชิดกันเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบซึมซับ เป็นการทำหน้าที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ลักษณะของการผสมผสานแบบนี้จะมีลักษณะสม่ำเสมอสามารถสังเกตได้ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานรอมฎอน งานสุหนัต แม้กระทั่งงานประจำปีในภายวัดจนทำให้เกิดความสัมพันธ์การรวมกลุ่มขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ มีการรวมกลุ่ม อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานความเข้มแข็งของวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ซึ่งมีความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน อันเป็นพื้นฐานของความเป็นเดียวกันของการทำหน้าที่ในสังคมที่ซับซ้อน ซึ่งจะต้องร่วมมือและพึ่งพิงกันและกัน เช่น การยกลูกให้เป็นลูกบุญธรรม แก่กันการให้ลูกเป็นเกลอกันการพึ่งพาหมอด้ายร่วมกันทำให้ลดความขัดแย้งอันส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันปรองดองกันและนำไปสู่สันติสุขในที่สุดจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๕ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การรวมกลุ่มกันร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ของชุมชน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของผู้นำมาเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ปัญหาของชุมชนระบบความสัมพันธ์ เครือญาติมีความเอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน ยึดโยงชุมชนให้เข้มแข็งโดยใช้การชิมชั๊ป กลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระภิกษุ อิหม่าม ผู้นำอาวุโสในชุมชนเพื่อเป็นการเสริมสร้างดำเนินกิจกรรมสาธารณะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

กระบวนการที่ ๖ มีกิจกรรมต่อเนื่อง (Activities) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากการผสมผสานวิถีชีวิต มีกระบวนการเรียนรู้ มีการรวมกลุ่ม มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน และมีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ มีการผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์จัดกิจกรรมต่อเนื่อง โดยการสร้างเครือข่ายของชุมชนการดำเนินชีวิตต้องยึดหยุ่นและปรับเปลี่ยนมีกระบวนการและขั้นตอน ร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเพื่อเอื้อแก่ ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกันจนทำให้เกิดความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ มีกระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตกิจกรรมใดเกิดขึ้นก็จะร่วมมือกันด้วยความเต็มใจเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชุมชนอยู่รวมกันได้เป็นพฤติกรรมที่เกิดได้ด้วยการเรียนรู้ เช่น กรณีการแต่งงานระหว่างไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลายเป็นสิ่งใหม่ขึ้นมาซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากผลรวม จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การรวมกลุ่มขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ การรวมกลุ่ม อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในแนวเดียวกันกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมรวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำ และมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืนในระยะยาวทั้งนี้ก็มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความ

เข้มแข็งของชุมชนที่พัฒนาศักยภาพของตนเอง ได้อย่างต่อเนื่องจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การรวมกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ของชุมชนในชุมชน รวมทั้งให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระภิกษุ อีหม่าม ผู้นำอาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อเป็นการเสริมสร้างดำเนินกิจกรรมสาธารณะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๕ มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนโดยมีพิธีที่เป็น สื่อกลางให้เกิดขึ้นในชุมชน ที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ถูกการกลืนกลายทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อยู่รวมกันมีวิถีชีวิตต้องผู้นำในการนำพารูปแบบ ระบบ และกระบวนการ จัดเตรียม การปรับปรุง ยอมรับนำไปปฏิบัติ และที่สำคัญไม่ควรกีดกันปิดบัง จุดดี จุดเด่น และความสามารถของผู้อื่น จนทำให้เกิดความสัมพันธ์มีการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง มุ่งสู่การสร้างรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งวัฒนธรรมชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในอนาคต

กรณีตัวอย่าง ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

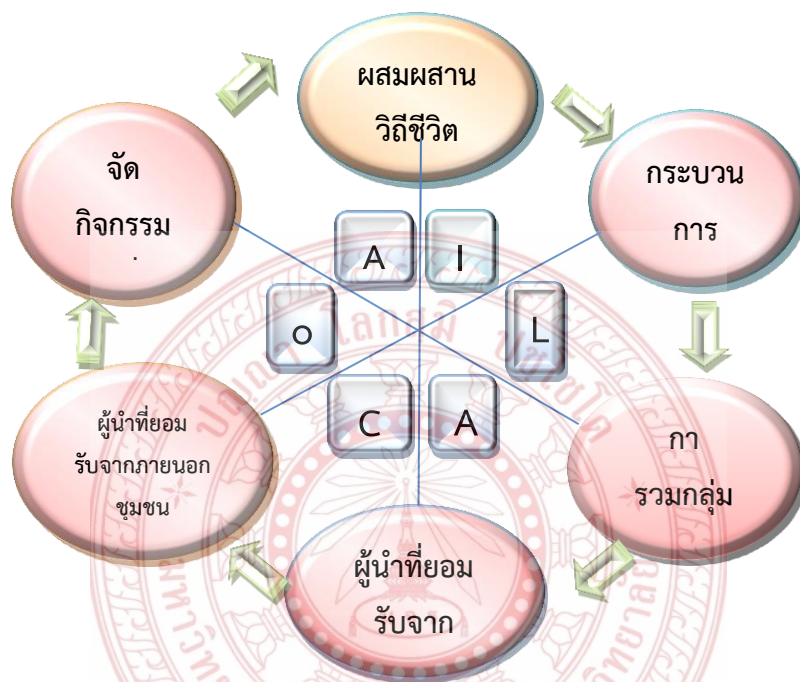

จิตสำนึกร่วมแห่งความเป็นมิตร

งานประจำปีวัดท่าไทรจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีชาวพุทธและ
ชาวมุสลิมช่วยกันจัดสถานที่และทำขนมตามประเพณี

(๔) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สามารถแสดงรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในสุราษฎร์ธานีได้เป็นรูปแบบโมเดลการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยและชาวไทยมุสลิมว่า “ILACOA” หมายถึง พืชไม้ดอกสีม่วงมีกลิ่นหอมเป็นช่อขนาดใหญ่ปลูกคลุมผิวหน้าด้วยสีขาวยาวๆ ซึ่งภาษาถิ่นมาลาญ-ปัตตานี เรียกว่า บาเอ ภาษาถิ่นนราธิวาส มาเลเซีย ยะลา เรียกว่า บางอชะภา ภาคกลาง ภาคใต้ เรียกว่า อินทนิล กรุงเทพฯ เรียกว่า ตะแบกดำ

เพื่อสร้างรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีความสัมพันธ์เชิงภาษาจากการสนธิของภาษามลายูและภาษาถิ่นใต้ มาจากความสัมพันธ์ของโมเดลโครงสร้างควมความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมดังนี้

- I = Incorporating Lifestyle หมายถึง การผสมผสานวิถีชีวิต
- L = Learnings Process หมายถึง กระบวนการเรียนรู้
- A = Aggregation หมายถึง การรวมกลุ่ม
- C = Community Leaders Recognized หมายถึง ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน
- O = Community Leaders outside Recognized หมายถึง ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน
- A = Activities หมายถึง จัดกิจกรรมต่อเนื่อง

สรุปได้รูปแบบ “ILACOA MODEL” การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในสุราษฎร์ธานีมีการผสมผสานวิถีชีวิตอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากมีการรวมกลุ่ม อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากมีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากมีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน และอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกิจกรรมต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์ทุกประเด็นขาดประเด็นหนึ่งประเด็นใดไม่ได้ เพราะการสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของตนเอง ส่งผลให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง นำไปสู่การพัฒนาจังหวัดที่เข้มแข็งในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการศึกษาดูแบบ “ชุมชนต้นแบบILACOA MODEL” รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี
๒. ควรมีการศึกษาค้นคว้า “ชุมชนต้นแบบILACOA MODEL” รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี
๓. ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ “ชุมชนต้นแบบILACOA MODEL” รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาประจวบ ปญญาทีโป (ดร.) ผู้อำนวยการโครงการขยายห้องเรียนฯ และพระมหาดิถกร์ศรี ฐิตจาโร อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการเชิงพุทธ ขอขอบคุณ รศ.สมเกียรติ ต้นสกุล เรือโทพศ.ดรอนันต์ ใจสมุทร ผศ.สานิตย์ บุญชู ดร.สุริยะ แซ่มศรีรัตน์และนายทรงยศ ยอดดนตรีที่ได้ช่วยในการตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือการวิจัยให้สมบูรณ์ทำให้เกิดผลงานวิจัยอันเป็นคุณูปการที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

หนังสือทั่วไป

- ธีรยุทธ์ บุญมี. (๒๕๔๗). Road Map ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- พระยาอนุমানราชธน. (๒๕๑๔). วัฒนธรรมและธรรมเนียมประเพณีต่างๆของไทย. กรุงเทพฯ : กรมศาสนา
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๔๕). แนวสังเขปของโบราณรอบอ่านบ้านดอน. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ :
- สำนักพิมพ์อรุณวิทยา.
- สุพิศวง ธรรมพันทา. (๒๕๓๒). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ดี ดี บุ๊คส์ไตร์.

อมรา พงศาพิชญ์. (๒๕๔๙). **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 อับดุลการิม รามันห์สิริงส์. (๒๕๕๔). “ดับไฟใต้ต้องแก้ต้นตอ – รากเหง้าแห่งปัญหาแนวทางสันติวิธีโมเดลน่าจะเป็นคำตอบสุดท้าย.” เดลินิวส์รายวัน. ๒๘,

งานวิจัย

กระทรวงวัฒนธรรม. **วัฒนธรรมของชุมชนอำเภอเกาะสมุยและเกาะพะงันจังหวัดสุราษฎร์ธานี**.
 ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม,
 ๒๕๕๓.

จักรกริช สังขมณี. **ชุมชนแห่งนั้นชื่อปรารถนา : วัฒนธรรมการเมืองในชีวิตประจำวันกับเครือข่ายความสัมพันธ์ในการพัฒนาท้องถิ่น**. ทุนสนับสนุนโดยแผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), ๒๕๕๕.

ณัฐา คุ่มแก้วและคณะ. “**วัฒนธรรมต่างชาติ**” พลวัตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอเกาะสมุยและเกาะพะงันจังหวัดสุราษฎร์ธานี. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๓.

อาดิช วารีกุล. **การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม บ้านนาทับ ตำบลนาทับ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา**. รายงานวิจัย. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๗.

อุทัย เอกสะพัง. และคณะ. รายงานวิจัย. **วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตตามวิถีชาวพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๔๗.

สัมภาษณ์/สังเกตการณ์

สัมภาษณ์ พระเทพพิพัฒนาภรณ์. **เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี**. เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระครูปริยัตถคุณาวุธ. **เจ้าคณะอำเภอเมือง**. จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ ผศ. สานิตย์ บุญชู. **นักพัฒนาชุมชน**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ เรือโท ผศ.ดร. อนันต์ ใจสมุทร. **นักสังคมวิทยา**. วิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายณเรนทร์ ปานกลับ. **ตัวแทนชุมชนชาวไทยพุทธ**. เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ รศ.สมเกียรติ ต้นสกุล. **นักสังคมวิทยา**. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยศรีธรรมโศกราช, เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ ดร.สุริยะ แซ่มศรีรัตน์. **ปลัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี**. เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙,

สัมภาษณ์ นายสาทร เหลืองปฏิพัทธ์. นายกพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ.
๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นางอุบลรัตน์ หมื่นระย้า. ตัวแทนชาวไทยมุสลิม. เมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ อิหม่ามชวลิต บุหงอ. กรรมการมัชยิดกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ.
๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ อิหม่ามสมนึก เหมประพันธ์, กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยตัวแทนจังหวัด
สุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นางกฤตชญา ตริบันพฤกษ์. ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ คุณัญญาพงศ์ ทหารไทย. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่
๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ วิชวุทย์ จินโต รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

ภาคผนวก จ

การนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เป็นการนำเอากระบวนการในการวิจัยมาใช้ในหลักสูตรพุทธศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนสุราษฎร์ธานีในสาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อเป็นกระบวนการในการสังคมศาสตร์ในเชิงบูรณาการในรายวิชาสังคมศาสตร์ในประเด็นต่างๆ เพื่อต้องการจัดเสวนาทางศาสนาเพื่อเปิดประตูแห่งความเข้าใจในมุมมองที่ต่างกันแล้ว มีการจัดกิจกรรมเสวนาศาสนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อเปิดขบวนการเรียนรู้และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ในจิตสำนึกแห่งความเป็นมิตร และสาขาวิชาวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบันของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ที่เน้นความเป็นปัจจุบันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประเด็นร้อนๆ เปิดประเด็นให้นิสิตวิเคราะห์ในสถานการณ์ปัจจุบันที่ “ยังมีอาจปลดชนวนความขัดแย้งเพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในพื้นที่” จนทำให้เกิดภาพของสังคมที่ไม่สามารถอยู่รวมกันได้ระหว่างชาวไทยพุทธและมุสลิมที่จะต้องมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างจริงจัง ซึ่งทำให้เกิดการบูรณาการแบบสามเส้า คือ วิชาสังคมศาสตร์ วิชาสังคมการจัดการเชิงพุทธและสัมมนา รัฐประศาสนศาสตร์จนทำให้เกิด หัวข้อสัมมนา ศาสนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน มิติของศาสนา มิติการจัดการเชิงพุทธ และมิติรัฐประศาสนศาสตร์

๒. การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ที่สร้างองค์ความรู้แก่สาธารณชนโดยเฉพาะ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานีร่วมกับ วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการจัดกิจกรรม “ศาสนิกสัมพันธ์” เพื่อเชื่อมจิตสำนึกแห่งความเป็นมิตรผ่าน วิถีชีวิตในการอยู่ร่วมกันของการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน อันเป็นผลมาจากการนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้ เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าในงบประมาณในการทำงานวิจัย

๓. การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย หรือระดับประเทศ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ที่สร้างองค์ความรู้แก่สาธารณชนโดยเฉพาะเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีมีการจัดทำแผนเชิงนโยบายในการเชื่อมโยงวิถีกระบวนการความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันลงพื้นที่เข้าถึงชุมชนเดือนละสองครั้งเพื่อเสริมสร้างขบวนการความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างต่อเนื่อง มั่นคงและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

พระภิกษุสงฆ์ระดับผู้ปกครอง
พระเทพพิพัฒน์ภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระครูปริยัตตคุณาวุฑฒ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

มุสลิมระดับผู้ประกอบการ
อิหม่ามสมนึก เหมประพันธ์
กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย (ตัวแทนจังหวัดสุราษฎร์ธานี)

อิหม่ามชาวลิต บุหงอ รองประธานกรรมการมัสยิดประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี

นักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน
รศ. สมเกียรติ ต้นสกุล นักวิจัยวิจัยสังคมวิทยา (คนที่สามซ้ายมือ)
เรือโท ผศ.ดร. อนันต์ ใจสมุทร นักวิจัยสังคมวิทยา (คนที่สามขวามือ)
ผศ. สานิตย์ บุญชู นักวิจัยพัฒนาชุมชน (คนที่สองขวามือ)

นักวิชาการด้านศาสนาและวัฒนธรรม

นาย คุณัญพงษ์ ทหารไทย ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

นางกฤตชญา ตระบันพลกษ์
ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มตัวแทนผู้นำชาวไทยพุทธ

นายสาทร เหลืองปฏิพัทธ์ นายกพุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

นายณเรนทร์ ปานกลับ ผู้นำมรรคนายกวัดท่าไทร

กลุ่มตัวแทนผู้นำชาวไทยมุสลิม
นางอุบลรัตน์ หมื่นระย้า ผู้นำสตรีชาวมุสลิม

บังชีส โต๊ะอีด คนที่สองขวามือ เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่

ตัวแทนผู้ปกครองจังหวัดสุราษฎร์ธานี
ดร. สุริยะ แซ่มศรีรัตน์ รองปลัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี

นาย วิชวุทย์ จินโต
รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประวัตินักวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ - นามสกุล

๑.๑ ภาษาไทย นายประสิทธิ์ พันธวงษ์

๑.๒ ภาษาอังกฤษ Mr. Prasit Phunthawong

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียน
วัดพัฒนาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓. ตำแหน่งการบริหาร -

๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ วิทยาลัยสงฆ์นครศรีธรรมราช

๕. ที่อยู่ติดต่อได้

บ้านเลขที่ ๑๕๓/๒ หมู่ที่ ๕ ตรอก/ซอย - ถนน -

แขวง/ตำบลบ้านส้อง เขต/อำเภอ เวียงสระ

จังหวัด สุราษฎร์ธานี รหัสไปรษณีย์ ๘๔๑๙๐

โทรศัพท์ - โทรสาร -

โทรศัพท์มือถือ ๐๘๐-๕๓๑๒๗๙๐ อีเมลล์ informationsearch3000@gmail.com

๖. วุฒิการศึกษา ปริญญาโท (สังคมวิทยา)

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ สังคมวิทยา

ประวัตินักวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ - นามสกุล

๑.๑ ภาษาไทย ดร. สามารถ บุญรัตน์

๑.๒ ภาษาอังกฤษ Dr. Samart Boonrat

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

๓. ตำแหน่งการบริหาร กรรมการหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์

๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

๕. ที่อยู่ติดต่อได้

บ้านเลขที่ ๑๙๒ หมู่ที่ ๒ ตรอก/ซอย – ถนนลำพูน-ป่าซาง

แขวง/ตำบล ต้นธง

เขต/อำเภอ เมืองลำพูน

จังหวัด ลำพูน

รหัสไปรษณีย์ ๕๑๐๐๐

โทรศัพท์ -

โทรสาร -

โทรศัพท์มือถือ ๐๘๙-๒๙๐๙๗๗๕

อีเมล sboonrut@gmail.com

๖. วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก (รัฐประศาสนศาสตร์)

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ รัฐประศาสนศาสตร์

ประวัตินักวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ - นามสกุล

๑.๑ ภาษาไทย นายบุญรัตน์ ครุฑคง

๑.๒ ภาษาอังกฤษ Mr. Boonrat Khutkhong

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียน
วัดพัฒนาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓. ตำแหน่งการบริหาร -

๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ วิทยาลัยสงฆ์นครศรีธรรมราช

๕. ที่อยู่ติดต่อได้

บ้านเลขที่ ๓๑๔/๒ หมู่ที่ ๒ ตรอก/ซอย - ถนน -

แขวง/ตำบลท่าทองใหม่ เขต/อำเภอกาญจนดิษฐ์

จังหวัด สุราษฎร์ธานี รหัสไปรษณีย์ ๘๔๒๑๐

โทรศัพท์ ๐๗๗-๒๒๗๓๒๑ โทรสาร ๐๗๗-๒๒๗๓๒๑

โทรศัพท์มือถือ ๐๘๗-๔๖๗๓๑๘๓ อีเมล Boonratkhutkhong@gmail.com

๖. วุฒิการศึกษา ปริญญาโท (สังคมวิทยา)

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ สังคมวิทยา

สรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่ ว.๒๐๕/๒๕๕๙

ชื่อโครงการ รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
หัวหน้าโครงการ นายประสิทธิ์ พันธวงษ์ และคณะ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยห้องเรียนสุราษฎร์ธานี มือถือ ๐๘๐-๕๓๑๒๗๙๐

E-mail : informationsearch3000@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญ

มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมแต่เนื่องจากมนุษย์อาศัยในสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต ที่แตกต่างกันทำให้เกิดวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ส่งผลถึงการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวของกลุ่มคนทำให้เกิดการพัฒนาของศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน สังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีภูมิหลังทางศาสนาและวัฒนธรรมหรือมีเชื้อชาติศาสนาที่แตกต่างกันมาอยู่ร่วมกันย่อมจะมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไปสู่อุบัติความขัดแย้ง มองได้จากเหตุการณ์ตั้งแต่ ๒๕๔๗ ถึงปัจจุบันที่ปรากฏผ่านสถานการณ์รุนแรงยึดเอื้อรายวันมาโดยตลอด ยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐที่ใช้ในการแก้ปัญหาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน “ยังมีอาจปลดชนวนความขัดแย้งเพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในพื้นที่” จนทำให้เกิดภาพของสังคมที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ระหว่างชาวไทยพุทธและมุสลิมจึงต้องมีกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างจริงจัง และให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคการพัฒนาโดยยึดคนและชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานรากของการพัฒนา ผู้วิจัยจึงเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษารูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยค้นหากระบวนการ ความสัมพันธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำมาอธิบายเชื่อมโยงให้เห็นถึงรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและสร้างความเข้าใจอันดีในการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้คนและชุมชนที่ประกอบไปด้วยชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมให้สามารถดำรงวิถีชีวิตอยู่ร่วมกันได้ตามแบบอย่างที่มี “จิตสำนึกร่วมแห่งความเป็นมิตร” และยอมรับการอยู่ร่วมกันได้ในสังคมพหุวัฒนธรรม สู่ความสันติสุขในสังคมและประเทศไทยได้ในอนาคต

ผลการวิจัย

(๑) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การศึกษาเอกสารข้อมูลภาคสนามการสัมภาษณ์เชิงลึกพร้อมทั้งกับอาศัยแนวคิด ทฤษฎี มาเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อนำมาประมวลผล วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลนำเสนอผลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) สามารถสรุปเป็นประเด็น ๕ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ การผสมผสานวิถีชีวิต (Incorporating lifestyle) มนุษย์ดั้งเดิมเท่าที่ค้นคว้าสอบสวนตกลงกันแล้วในเวลานี้ เราจะต้องพิจารณากันให้กว้างออกไปถึงชนทุกเผ่าที่มีอยู่บนแหลมมาลายูอาศัยอยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน (จังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน) มีการผสมผสานของชาติพันธุ์ทั้งสามสายเลือดที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออก จนกระทั่งทุกวันนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภาษา ในความแตกต่างลดลงไปเกือบครึ่ง คือ พวกเขมร ชวา ไท พวกลายูเดิมบนปลายแหลมมลายู และ ชนชาติมลายู มีการผสมผสานของชาติพันธุ์ทั้งสามสายเลือดที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออก จนกระทั่งทุกวันนี้

ประเด็นที่ ๒ กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) ประชาชนทางภาคใต้มีการพึ่งพาอาศัยกัน และมีคำคู่กันว่า “ออกปาก” หรือ “ไหว้วาน” ซึ่งชาวบ้านสามารถออกปากขอความช่วยเหลือ ไหว้วานเพื่อนบ้านและมีการช่วยเหลือตอบแทนกัน ซึ่งระบบไหว้วานพัฒนาเป็นการช่วยเหลือที่เรียกว่า การขอมือนั้นก็คือ “การลงแขก” ประสบการณ์ของคนใต้ที่อยู่ร่วมกัน ต่างศาสนา ต่างความเชื่อมาช้านาน วิถีชีวิตโดยทั่วไปเรียบง่าย มีความผูกพันกับพุทธศาสนาและมุสลิม ในแง่การสร้างตุลภาพ ก่อให้เกิดความเชื่อ ประเพณี และระบบคุณค่าที่ไม่ทำให้แปลกทางจิตสำนึก มีภาพลักษณ์ของการพึ่งพาตนเองในแง่ของการอยู่หากิน และแง่อื่นๆ อย่างเป็นรูปธรรมช่วยเหลือเลี้ยงดูญาติมิตรของคนภาคใต้แบบ “สาวย่านนบโยค” และระบบการพึ่งพากันคนภาคใต้ที่สมัยนี้ยังนับถืออยู่

ประเด็นที่ ๓ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน (Community leaders recognized) การรักษาไว้ซึ่งศาสนา วัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนโดยแต่ละชุมชนจะมีวัดและมีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง (Central Place) มีเจ้าอาวาส อิหม่าม เป็นผู้นำชุมชนจึงเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่แยกกันไม่ออกยอมมีผลต่อการเป็นผู้นำของชุมชนกระแสแห่งความคิดของผู้นำทางศาสนามีผลมากที่สุดในการที่จะทำให้เกิดการผสมผสานของศาสนาได้อย่างแน่นอนเป็นสิ่ง สัมผัสถ่ายทอดต่อเนื่องกันไปไม่หยุดนิ่งตั้งแต่อดีตปัจจุบันก็เป็นฐานต่อไป

ประเด็นที่ ๔ ผู้นำที่ยอมรับภายนอกชุมชน (Community leaders outside the recognized) การสร้างเครือข่ายจากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งโดยการดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้นำชุมชนมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง โดยมีกระบวนการและขั้นตอนมีกิจกรรมต่อเนื่องมีความร่วมมือความสามัคคีทางศาสนาและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในชุมชนสร้างเครือข่าย โดยมีผู้นำชุมชนเป็นต้นแบบแต่ละชุมชน

ประเด็นที่ ๕ กิจกรรมต่อเนื่อง (Activities) การดำเนินชีวิตของมนุษย์ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับ ยืน เดิน นั่ง นอน ตื่น ทำ พูด คิด ย่อมมีกิจกรรมต่อเนื่องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ย่อมอยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นกลุ่ม จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่กันโดยบริสุทธิ์ใจ มิหวัง

ผลตอบแทนตนเองมีของกินของใช้ก็ไม่ตระหนี่ไว้แต่เพียงผู้เดียว คิดเจือจานให้แก่ผู้อื่นเพื่อให้เขามีความสุขเช่นตนเอง มีจิตประกอบด้วยเมตตากรุณาเป็นหลัก ทำให้กิจกรรมต่อเนื่องซึ่งจำเป็นจะต้องมีคุณธรรมของศาสนาเป็นแนวในการปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน

จากองค์ประกอบของกระบวนการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีกล่าวได้ว่า การเพื่อสร้างความความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยและชาวไทยมุสลิมประกอบด้วย ๕ ประการดังนี้ วิเคราะห์กระบวนการความสัมพันธ์สามารถสร้างความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในแต่ละกระบวนการได้ดังนี้

กระบวนการที่ ๑ การผสมผสานวิถีชีวิต (Incorporating Lifestyle) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน และมีกิจกรรมต่อเนื่องมี ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ กระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกันระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากสภาพวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป วัฒนธรรมการเรียนรู้ทำให้เข้าใจกัน ทำให้เกิดวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดลักษณะวิถีชีวิตการแสดงออกเป็นมารยาททางสังคม ซึ่งเรียกได้ว่า “วัฒนธรรมเป็นบรรทัดฐานของสังคม จนทำให้เกิดผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การผสมผสานการรวมกลุ่มเป็นมิติศักยภาพของผู้นำเกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ อนุญาตปฏิบัติได้ แต่ประเพณีทางสังคมที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาพุทธและมุสลิม และเพื่อเป็นความสะดวกทั้งในการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนโดยแต่ละชุมชนมีวัดและมียึด โดยมีพระภิกษุ อิหม่าม เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่ยอมรับเป็นต้นแบบจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการผสมผสานความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนที่เป็นต้นแบบ ส่งผ่านในการยอมรับของชุมชนภายนอก เป็นฐานทางศาสนาและวัฒนธรรมไปสู่อนาคต โดยผ่านการสร้างสรรค์ สังคม เลือกลงร ปรับปรุงแก้ไขและสืบทอดจากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งโดยมีผู้นำเป็นจุดรวมกันเพื่อการค้นหาศักยภาพความสัมพันธ์ของผู้นำที่เป็นต้นแบบจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่อเนื่องขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน เช่น มีส่วนร่วมในงานวัดทำไทรชาวมุสลิมมาช่วยกันทำ “ขนมแทงต้มในวัดทำไทร” มีกิจกรรมที่ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ทำให้มีกิจกรรมซึ่งจำเป็นต้องมีคุณธรรมของศาสนาเป็นแนวในการปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเป็นหนึ่งเดียวจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของการผสมผสานวิถีชีวิตขึ้น

กระบวนการที่ ๒ กระบวนการเรียนรู้ (Learnings Process) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มีกิจกรรมต่อเนื่อง และมีการผสมผสานวิถีชีวิต มี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของกระบวนการเรียนรู้ ความรู้ และกลไกของผู้นำชุมชน อาศัยความร่วมมือความสัมพันธ์ภายในชุมชนเป็นหลัก รู้จักควบคุมสถานการณ์มีวิถีทางต่างๆ ที่เกิดจากการบริหารจัดการส่งผลต่อการปรับตัวการผสมผสานการบูรณาการทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนมีศักยภาพของภาวะผู้นำ และพัฒนาภูมิปัญญาชุมชนตลอดจนการสร้างเครือข่ายภายนอกชุมชน โดยใช้มรรควิธีของการอยู่ร่วมกัน การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง มีกระบวนการและขั้นตอนมีกิจกรรมความร่วมมือความสมานฉันท์ทางสังคมการอยู่ร่วมกันในชุมชนเครือข่ายจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของมีกิจกรรมต่อเนื่องขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน ชุมชน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่อสมาชิกของชุมชนทั้งบุคคล ครอบครัว มีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีผู้นำเป็นต้นแบบทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การพัฒนาชุมชน ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การผสมผสานวิถีชีวิต

ขั้นตอนที่ ๔ การผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่อเนื่องทำให้สมาชิกชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมีความรักใคร่กลมเกลียวจนเกิดความรู้สึกว่า “เป็นพวกเดียวกัน” เมื่อมีกิจกรรมเกิดขึ้นก็จะร่วมมือกันด้วยความเต็มใจอย่าเบื่อหน่ายในการร่วมกิจกรรม เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชุมชนอยู่รวมกันได้ เมื่อเป็น “เกลอกัน” เนื่องจากการผสมกลมกลืนกันของไทยพุทธและไทยมุสลิมจะมีคุณลักษณะเป็นเอกลักษณ์ใหม่เป็นของตนเองขึ้นมา และส่วนของวัฒนธรรมใหม่นี้จะมีความแนบชิดเข้าด้วยกันเหมือนลมหายใจเข้าออกจนทำให้เกิดความสัมพันธ์การเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของตนเองทำให้ชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น

กระบวนการที่ ๓ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน (Community Leaders Recognized) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มีผสมผสานวิถีชีวิต มีกระบวนการเรียนรู้ และมีการรวมกลุ่มมี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนเป็นต้นแบบโดยผ่านการสร้างสรรค์ สังคมประสบการณ์ เลือกรรรับผู้นำ มีผลต่อการเป็นผู้นำของชุมชนกระแสแห่งความคิดของผู้นำทางศาสนาซึ่งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณมีผลมากที่สุด ในการที่จะทำให้เกิดการผสมผสานของศาสนาได้อย่างแน่นอน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของการมีกิจกรรมต่อเนื่องขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มีการเข้าร่วมเครือข่ายชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมซึ่งมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยผู้นำเป็นต้นแบบ ติดต่อกับประสานงานเพื่อประชุมมีการทำกิจกรรมร่วมกัน กับกลุ่มภายนอกชุมชนโดยมีการเยี่ยมเยียนให้ความช่วยเหลือครอบครัวภายในชุมชนทั้งสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การผสมผสานวิถีชีวิตขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ มีการผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ของการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง สมาชิกกลุ่มได้เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มมีเครือข่ายภายในชุมชนและนอกชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างเพื่อนสมาชิกในชุมชนผสมกลมกลืนกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมคุณลักษณะใหม่เป็นของตนเองของวัฒนธรรมใหม่รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ กระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การผสมผสานวิถีชีวิตการรู้จักประสานผลประโยชน์จึงทำให้สังคมสงบสุขตามสมควร “วิถีรากเหง้าชีวิตที่เรียบง่าย” มีความผูกพันกับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ให้สมาชิกในสังคมได้รับความสุขและสิทธิประโยชน์เท่าเทียมกันได้อันส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มชนหรือสังคมได้อย่างสันติสุขยึดโยงชุมชนให้เข้มแข็งไม่แตกสลายต้องทำให้มั่นคงยั่งยืน โดยมีกลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระภิกษุ อิหม่าม ผู้นำอาวุโส ในชุมชนเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมวิถีปฏิบัติของชุมชนจนทำให้เกิดผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน

กระบวนการที่ ๕ ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน (Community Leaders outside the Recognized) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกิจกรรมต่อเนื่อง มีการผสมผสานวิถีชีวิตมีกระบวนการเรียนรู้ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน มี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนสร้างเครือข่ายของชุมชนมีกิจกรรมต่อเนื่อง โดยมีผู้นำเป็นต้นแบบ ทำให้การติดต่อสัมพันธ์ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีไม่ตรีจิตถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ผู้นำชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้ามาพัฒนาชุมชนความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต่อชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดีจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ มีการผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์จัดกิจกรรมต่อเนื่อง ในรูปแบบทางพฤติกรรมของคนในสังคมให้แสดงออกในรูปแบบเดียวกัน ช่วยเหลือเลี้ยงดูญาติมิตรแบบ “สาวย่านนับโยค” หรือ “เกลอกัน” เนื่องจากการผสมกลมกลืนกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจะมีคุณลักษณะใหม่จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของชุมชนทำให้ชุมชนที่เข้มแข็ง จนทำให้เกิดความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ มีกระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตการผสมผสานทางวัฒนธรรมตามลักษณะที่เป็นการผสมผสานชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมโดยลักษณะความใกล้ชิดกันเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบซึมซับ เป็นการทำหน้าที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ลักษณะของการผสมผสานแบบนี้จะมีลักษณะสม่ำเสมอสามารถสังเกตได้ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานรอมฎอน งานสุหนัต แม้กระทั่งงานประจำปีในภายวัดจนทำให้เกิดผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การรวมกลุ่มกันร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ของชุมชน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของผู้นำมาเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ปัญหาของชุมชนระบบความสัมพันธ์ เครือญาติมีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่กัน ยึดโยงชุมชนให้เข้มแข็งโดยใช้การซึมซับ กลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระภิกษุ อิหม่าม ผู้นำอาวุโสในชุมชนเพื่อเป็นการเสริมสร้างดำเนินกิจกรรมสาธารณะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

กระบวนการที่ ๕ มีกิจกรรมต่อเนื่อง (Activities) เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากการผสมผสานวิถีชีวิต มีกระบวนการเรียนรู้ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน และมีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน มี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ มีการผสมผสานวิถีชีวิต อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์จัดกิจกรรมต่อเนื่อง โดยการสร้างเครือข่ายของชุมชนการดำเนินชีวิตต้องยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนมีกระบวนการและขั้นตอน ร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ มีกระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผสมผสานวิถีชีวิตกิจกรรมใดเกิดขึ้นก็จะร่วมมือกันด้วยความเต็มใจเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ชุมชนอยู่รวมกันได้เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้ด้วยการเรียนรู้ เช่น กรณีการแต่งงานระหว่างไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลายเป็นสิ่งที่รวมใหม่ขึ้นมาซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากผลรวม จนทำให้เกิดความสัมพันธ์การรวมกลุ่มขึ้น

ขั้นตอนที่ ๓ มีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์การรวมกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ของชุมชนในชุมชนรวมทั้งให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระภิกษุ อิหม่าม ผู้นำอาวุโส ประชาชนชาวบ้าน เพื่อเป็นการเสริมสร้างดำเนินกิจกรรมสาธารณะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชนขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ มีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชนโดยมีพิธีที่เป็น สื่อกลางให้เกิดขึ้นในชุมชน ที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ถูกการกลืนกลายทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อยู่ร่วมกันมีวิถีชีวิตต้องมีผู้นำในการนำพารูปแบบ ระบบ และกระบวนการ จัดเตรียม การปรับปรุง ยอมรับนำไปปฏิบัติ และที่สำคัญไม่ควรกีดกันปิดบัง จุดดี จุดเด่น และความสามารถของผู้อื่น จนทำให้เกิดความสัมพันธ์มีการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง มุ่งสู่การสร้างรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งวัฒนธรรมชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในอนาคต

(๒) ทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

ในขณะที่แนวทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมได้ถูกพัฒนาขึ้นพร้อม ๆ กันทั้งในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา แนวทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ต่อมาทศคอตต์ พาสันส์ นักสังคมวิทยาชาวอเมริกาได้พัฒนาทฤษฎีหน้าที่ ให้สมบูรณ์ขึ้นเป็นโครงสร้างและหน้าที่ (Structural and functional theory) โดยได้เสนอแนวความคิดว่า การกระทำ (Action) มีความสำคัญอย่างมากในการอธิบายถึงระบบสังคม การกระทำ คือการกระทำระหว่างกัน (Interaction) ระหว่างผู้กระทำ (Actor) สถานการณ์ (Situation) จุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ (Goals) วิธีทาง (Means) และแนวคิดของชุมชนผู้กระทำ (Actor's orientation) พัฒนาแนวทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่อีกเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อการวิจัยทางวัฒนธรรมในสายงานมานุษยวิทยาเป็นเวลานานหลายสิบปี เมื่อกระแสแห่งกระบวนการความคิด จากการลงพื้นที่เก็บของมูลภาษณ์สนาม การสัมภาษณ์เชิงลึกการสังเกตการณ์โดยการสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งหมดมาบูรณาการณผสมผสานสามเส้า คือแนวคิดทฤษฎี การสัมภาษณ์เชิงลึก และเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ทำให้เกิดการสังเคราะห์องค์

ความรู้ใหม่ทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

แนวความคิดของทฤษฎีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชนพัฒนามาจากทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ สนใจความต้องการของชุมชนปัจเจกบุคคล (ผู้กระทำ) และโครงสร้างขนาดใหญ่ เช่น สถาบัน สังคม ค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านี้ รวมทั้งเน้นความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะกลไกจัดความขัดแย้งในความสัมพันธ์ดังกล่าว การที่กลไกต่างๆ ทางสังคมสามารถทำหน้าที่ของชุมชนตนได้อย่างสมบูรณ์และสอดคล้องสัมพันธ์กับระบบย่อยอื่น ๆ ย่อมแสดงถึงสถานะของชุมชนความมั่นคงของชุมชนสังคม ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการสังเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

(๓) สังเคราะห์รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สามารถแสดงกระบวนการแห่งความสัมพันธ์ในการสังเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในสุราษฎร์ธานีได้เป็นรูปแบบโมเดลการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยและชาวไทยมุสลิมว่า “ILCOA” หมายถึง พี่ขี้ไม้ดอกสีม่วงมีกลิ่นหอมเป็นช่อขนาดใหญ่ปกคลุมผิวหน้าด้วยสีขาวบางๆ ซึ่งภาษาล้านนาเรียกว่า บาดานี เรียกว่า บาดานี ภาษาถิ่นนราธิวาส มาเลเซีย ยะลา เรียกว่า บางอบะซา ภาคกลาง ภาคใต้ เรียกว่า อินทนิล กรุงเทพฯ เรียกว่า ตะแบกดำ

เป็นดอกไม้แห่งสันติภาพของกระบวนการและรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการผสมผสานวิถีชีวิตอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากมีผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน อาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากมีผู้นำที่ยอมรับจากภายนอกชุมชน และอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ที่เกิดจากกิจกรรมต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์ทุกประเด็นขาดประเด็นหนึ่งประเด็นใดไม่ได้ เพราะการสร้างเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของตนเอง ส่งผลให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่งนำไปสู่การพัฒนาจังหวัดที่เข้มแข็งในอนาคตต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัด สุราษฎร์ธานี” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นเป็นรูปแบบโมเดล ILCOA MODEL ดอกไม้แห่งสันติภาพกระบวนการแห่งความสัมพันธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในสุราษฎร์ธานีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชฐา คุ่มแก้วและคณะได้วิจัยวิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแบบพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลระหว่างคนกับคนและคนกับธรรมชาติเป็นการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชาชาญ แก้วนุ่นและคณะได้วิจัยการผสมผสานระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างโดยพบว่าปัจจัยการร่วมชาติพันธุ์ก่อให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรม

ประเด็นที่ ๑ การผสมผสานวิถีชีวิต (Incorporating lifestyle) มนุษย์ดั้งเดิมที่มีอยู่บนแหลมมายูอาศัยอยู่ในดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน (จังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน) มีการผสมผสานของชาติพันธุ์ทั้งสามสายเลือดที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออก จนกระทั่งทุกวันนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภาษา ในความแตกต่างลดลงไปเกือบครึ่ง คือ พวกเขมร ชะโก พวกมลายูเดิมบนปลายแหลมมลายู และ ชนชาติมลายู มีการผสมผสานของชาติพันธุ์ทั้งสามสายเลือดที่ปนกันมาชนิดที่จะแยกกันไม่ออก จนกระทั่งทุกวันนี้สอดคล้องผลงานวิจัยของณัฐา คุ่มแคว้นและคณะ ได้วิจัยวิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแบบพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลระหว่างคนกับคนและคนกับธรรมชาติเป็นการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆสอดคล้องผลงานวิจัยกับ ปรีชาชาญ แก้วนุ่นและคณะได้วิจัยการผสมผสานระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างโดยพบว่าปัจจัยการร่วมชาติพันธุ์ก่อให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของนำชัย ศฤกษ์ชัยสกุลและคณะผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนขึ้นอยู่กับบรรทัดทางสังคมสอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา เทพสิงและคณะ ผลจากงานวิจัยพบว่าพลักษณ์ทางศิลปกรรมของชุมชนวัดไทยในแหลมมลายูเป็นการผสมผสานการดำเนินวิถีชีวิตระหว่างชาวไทย ชาวจีนและชาวมลายูทำให้เกิดการสนับสนุนจากคนชาติพันธุ์ต่างๆมากขึ้น

ประเด็นที่ ๒ กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) ประชาชนทางภาคใต้มีการพึ่งพาอาศัยกัน และมีคำคู่กันว่า “ออกปาก” หรือ “ไหว้วาน” ซึ่งหมายถึง ชาวบ้านสามารถออกปากขอความช่วยเหลือ ไหว้วานเพื่อนบ้านและมีการช่วยเหลือตอบแทนกัน ซึ่งระบบไหว้วานพัฒนาเป็นการช่วยเหลือที่เรียกว่า การขอมือนั้นก็คือ “การลงแขก” ประสบการณ์ของคนใต้ที่อยู่ร่วมกันระหว่างคนต่างชาติพันธุ์ต่างศาสนา ต่างความเชื่อมาช้านาน วิถีชีวิตโดยทั่วไปเรียบง่าย มีความผูกพันกับพุทธศาสนาและมุสลิม ในแง่การสร้างตุลภาพ ก่อให้เกิดความเชื่อ ประเพณี และระบบคุณค่าที่ไม่ทำให้แปลกทางจิตสำนึก มีภาพลักษณ์ของการพึ่งพาตนเองในแง่ของการอยู่หากิน และแง่อื่นๆ อย่างเป็นรูปธรรมช่วยเหลือเลี้ยงดูญาติมิตรของคนภาคใต้แบบ “สาวย่านนับโยค” และระบบการพึ่งพากันคนภาคใต้ที่สมัยนี้ยังนับถืออยู่สอดคล้องกับสอดคล้องผลงานวิจัยอนุสรณ์ อุณโณ ผลการวิจัยพบว่าวิถีชีวิตแห่งการเปลี่ยนแปลงในเรื่องพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่นพื้นบ้านเป็นกระบวนการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของนำชัย ศฤกษ์ชัยสกุลและคณะผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนขึ้นอยู่กับบรรทัดทางสังคมการรวมกลุ่มการเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอาภรณ์ อุกฤษณ์ผลจากการวิจัยพบว่า พลวัตการปฏิสัมพันธ์และชาติพันธุ์อารงของชุมชนชาวเกาะลันตาเป็นกระบวนการสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นอย่างเป็นพลวัต

ประเด็นที่ ๓ ผู้นำที่ยอมรับจากชุมชน (Community leaders recognized) การรักษาไว้ซึ่งศาสนา วัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนโดยแต่ละชุมชนจะมีวัดและมัสยิดเป็นศูนย์กลาง มีเจ้าอาวาส อิหม่ามเป็นผู้นำชุมชน จึงเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่แยกกันไม่ออก ย่อมมีผลต่อการเป็นผู้นำของชุมชนกระแสแห่งความคิดของผู้นำทางศาสนามีผลมากที่สุดในการที่จะทำให้เกิดการผสมผสานของศาสนาได้อย่างแน่นอนสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมต้องมีผู้นำที่กลมกล่อมกล้าใจจิตในการเสริมสร้างสังคม

สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรวิช สังขณี ผลจากงานวิจัยพบว่า ชุมชนปรารณา เป็นการเสริมสร้างมุมมองในเรื่องของชุมชน เจตนา และ ความมุ่งมาดปรารถนาของผู้นำชุมชนสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วัชรินทร์ ดำรงกุลและคณะ ผลจากการวิจัยพบว่าแนวทางการจัดการกลับคืนถิ่นชนเผ่าซาไก ตระกูลศรีธารโตเป็นกระบวนการตัดสินใจของผู้นำชุมชนศรีธารโตเพื่อกลับคืนสู่ชุมชนป่าเป็นการอนุรักษ์ชนเผ่าซาไก

ประเด็นที่ ๔ ผู้นำที่ยอมรับภายนอกชุมชน (Community leaders outside the recognized) การสร้างเครือข่ายจากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งโดยการดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้นำชุมชนมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง โดยมีกระบวนการและขั้นตอนมีกิจกรรมต่อเนื่องมีความร่วมมือความสมานฉันท์ทางศาสนาและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในชุมชนสร้างเครือข่ายโดยมีผู้นำชุมชนเป็นต้นแบบแต่ละชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรมต้องมีการส่งเสริมความสามัคคีในระหว่างชุมชนโดยมีผู้นำเป็นต้นแบบสอดคล้องกับงานวิจัยของ นายมะดาโอ๊ะ ปูเตะและคณะผลจากงานวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพชุมชนในชายแดนภาคใต้ต้องมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบของชุมชนแต่ละชุมชน

ประเด็นที่ ๕ กิจกรรมต่อเนื่อง (Activities) การดำเนินชีวิตของมนุษย์ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับ ยืน เดิน นั่ง นอน ตื่น ทำ พูด คิด ย่อมมีกิจกรรมต่อเนื่องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ย่อมอยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นกลุ่ม จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่กันโดยบริสุทธิ์ใจ มีหวังผลตอบแทนตนเองมีของกินของใช้ก็ไม่ตระหนี่ไว้แต่เพียงผู้เดียว คิดเจ้อจันให้แก่ผู้อื่นเพื่อให้เขามีความสุขเช่นตนเอง มีจิตประกอบด้วยเมตตากรุณาเป็นหลัก ทำให้กิจกรรมต่อเนื่องซึ่งจำเป็นจะต้องมีคุณธรรมของศาสนาเป็นแนวในการปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุทิศ เอี่ยมใส พบว่าทุนทางสังคมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้มาจากการทำกิจกรรมทำให้เกิดการสมานฉันท์ในสังคม

สอดคล้องกับงานวิจัยของมธุรพร ภาคพรต พบว่า วัฒนธรรมอาหารของชุมชนเป็นการแลกเปลี่ยนซึ่งวัฒนธรรมการกิน

ข้อเสนอแนะ

๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัด สุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ได้ดังนี้

กลุ่มองค์กรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในส่วนของการพัฒนาภายใต้จุดร่วมความสมานฉันท์เปิดประตูแห่งความเข้าใจในมุมมองที่ต่างกัน ปรับเปลี่ยนทัศนคติเชิงปฏิบัติให้ลดน้อยลงหรือหมดไป จึงต้องกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาภายใต้จุดร่วมเดียวกัน คือ

๑. สร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นต้นแบบ “ILCOA” ดอกไม้แห่งสันติภาพของกระบวนการและรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒. จังหวัดควรจัดทำโครงการปลูกจิตสำนึก “ดอกไม้แห่งสันติภาพ” ทุกๆชุมชนเพื่อการปลูกฝังสำนึกรักสามัคคี

และเสริมสร้างความปรองดองภายในจังหวัด

๓. ทุกๆ ชุมชนมีการพัฒนาชุมชน“ต้นแบบ ILCOA” ดอกไม้แห่งสันติภาพรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔. ทุกๆ หมู่บ้านมีการพัฒนาชุมชน“ต้นแบบ ILCOA” ดอกไม้แห่งสันติภาพรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เพราะการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของตนเอง ส่งผลให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง นำไปสู่การพัฒนาจังหวัดที่เข้มแข็งในอนาคตต่อไป

๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๑. ควรมีการศึกษาทดลอง “ชุมชนต้นแบบ ILCOA” รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒. ควรมีการศึกษาพัฒนา “ชุมชนต้นแบบ ILCOA” รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓. ควรมีการศึกษาค้นคว้าผลสัมฤทธิ์ “ชุมชนต้นแบบ ILCOA” รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เป็นการนำเอากระบวนการในการวิจัยมาใช้ในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนสุราษฎร์ธานีในสาขาวิชา สัมมนาศาสนาเพื่อเป็นกระบวนการในการสัมมนาศาสนาในเชิงบูรณาการในรายวิชาสัมมนาศาสนาในประเด็นต่างๆ เพื่อต้องการจัดเสวนาทางศาสนาเพื่อเปิดประตูแห่งความเข้าใจในมุมมองที่ต่างกันแล้วมีการจัดกิจกรรมเสวนาศาสนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อเปิดขบวนการเรียนรู้และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ในจิตสำนึกแห่งความเป็นมิตร และสาขาวิชาวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบันของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรที่เน้นความเป็นปัจจุบันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประเด็นร้อนๆ เปิดประเด็นให้หนีคดีวิเคราะห์ในสถานการณ์ปัจจุบันที่“ยังมีอาจปลดชนวนความขัดแย้งเพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในพื้นที่” จนทำให้เกิดภาพของสังคมที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ระหว่างชาวไทยพุทธและมุสลิมที่จะต้องมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างจริงจัง ซึ่งทำให้เกิดการบูรณาการแบบสามเส้า คือ วิชาสัมมนาศาสนา วิชาสัมมนาการจัดการเชิงพุทธและสัมมนารัฐประศาสนศาสตรจนทำให้เกิด หัวข้อสัมมนา ศาสนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติของศาสนา มิติการจัดการเชิงพุทธ และมิติรัฐประศาสนศาสตร

๒. การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ที่สร้างองค์ความรู้แก่สาธารณะชน โดยเฉพาะ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานีร่วมกับ วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการจัดกิจกรรม “ศาสนิกสัมพันธ์” เพื่อเชื่อมจิตสำนึกแห่งความเป็นมิตรผ่าน วิถีชีวิตในการอยู่ร่วมกันของการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนา

คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน อันเป็นผลมาจากการนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้ เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าในงบประมาณในการทำงานวิจัย

๓. **การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย หรือระดับประเทศ** สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ที่สร้างองค์ความรู้แก่สาธารณะชนโดยเฉพาะเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีมีการจัดทำแผนเชิงนโยบายในการเชื่อมโยงวิถีกระบวนการความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันลงพื้นที่เข้าถึงชุมชนเดือนละสองครั้งเพื่อเสริมสร้างขบวนการความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างต่อเนื่องมั่นคงและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

